

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

9

LETNIK LXXX
1980

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Mitja Košir	Planincev je vedno več!	425
Jurij Senegačnik	Odpravarstvo — kaj je to?	426
Pavle Šegula	Na Virnikovem Grintovcu	428
Miran Mihelič	Pogled po moji dolini	434
Marijan Krišelj	Evropska popotniška zveza pred novim srečanjem	437
Milan Rebul	V Bolivijskih gorah	438
J. Andrej		
Dernikovič	O belem oblaku	444
Janez Brojan	Pozimi na Triglav	445
Ciril Praček	Nečjeva brada	446
Mira Gasar	Za nosom po stezah dobre sreče	450
Dipl. ing. Dušan Krapeš	Enkrat narobe: Dober začetek — slab konec	452
Erna Meško	Tudi takšno je planinstvo	453
Matevž Lenarčič	Želja po vrhu	454
F. L.	Z otroki v hribo	455
	Društvene novice	457
	Varstvo narave	462
	Iz planinske literature	465
	Alpinistične novice	467
	Razgled po svetu	468
	Na kratko ...	470

Naslovna stran:

Vrhovi na Tibetaki meji (greben Šarpu—Nupču) — Foto dr. Jože Andlovic

Notranja priloga:

1 Kodri nad Soriško dolino, v ozadju Ratitovec — Foto A. Sušnik

2 Jutro nad Krmo (posneto z Dobeke pači) — Foto S. Vlastja

Poštšina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana, Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Blizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stenko Hriber, prof. Evgen Lovšin, prof. Tino Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Preprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelc, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 \$). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišaja izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

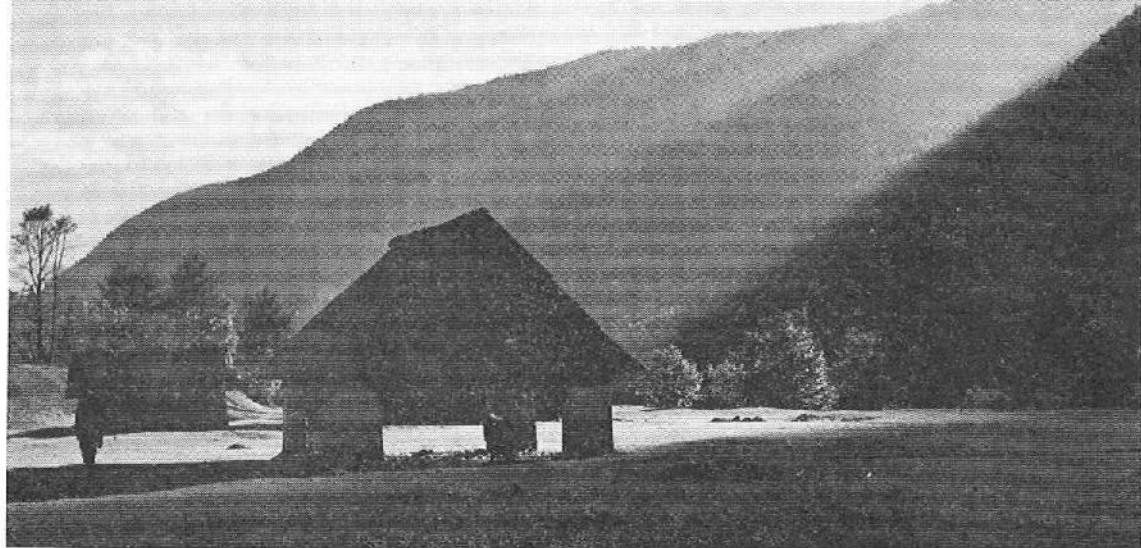

Foto ing. Albert Sušnik

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
LETNIK LXXX

1980—9

PLANINCEV JE VEDNO VEČ!

MITJA KOŠIR

Kdor nas prešteva, hitro ugotovi, da nas je Slovencev malo, ker smo stisnjeni med mogočne čeri velikih germanskih in romanskih narodov. Temu je tako in ne da se oporekati, vendar pa imamo Slovenci tudi tisto, po čemer se dejansko meri prava veličina nekega naroda — imamo svojo lastno zgodovino, in to kulturno zgodovino. Kulturno zato, ker je največ, kar neki narod ima, njegova kultura. Povezovati številčnost nekega naroda z veličino njegove kulture je zgrešeno dejanje, kar navsezadnje pomeni, da so dvomljivci, ki v senci »velikih« slovenskih, germanskih ali romanskih kultur komaj zaznavajo neko »malo« slovensko kulturo, na napačni poti. Velikih ali malih kultur v tem pomenu ni, so le različne nacionalne kulture, ki se ločujejo po svojih posebnostih, vezanih na geografski položaj, nacionalno avtohtonost in na teh kriterijih temelječ zgodovinski razvoj. Te kulture si med seboj ne smejo nasprotovati, temveč morajo iskati skupnih poti k medsebojnemu in enakovrednemu sodelovanju in izmenjavanju svojih spoznanj, znanj, vedenj.

V tem svetu različnih vplivov in okoliščin naše narodne kulture išče svoje pravo mesto, na katerem ne bo več »krizantema siromakova, temveč bogastvo bogatega«, kot je zapisal Cankar, toda ker kultura ni nekakšen abstrakten pojem, nekaj neoprijemljivega, lebdečega nad ljudmi, ker to ni, iščemo njeno pravo mesto pravzaprav vsi mi, ki čutimo kulturno ali nam ni vseeno, kakšno usodo doživlja in bo doživelo slovenstvo v nekem skupnem taboru narodov, ki žele živeti — svobodno. Po vsem tem se ne moremo zmotiti, če rečemo, da je planinstvo tudi kulturna dejavnost, kajti s svojo vsebino bogati človekov odnos do narave, do okolja, torej do sveta in človeka v njem. Planinstvo kot človekova dejavnost v njem ponovno budi popotnika — iskalca nečesa novega, predvsem pa iskalca najbolj človeškega v sami naravi — lepote, kajti lepota je tisto, kar mimo človeka ne obstaja, ne more biti mimo človekovih čutov, čustev in uma, razen kot nekaj absolutnega, nadčutnega. Lepota se pojavi s človekom in bo s človekom tudi izginila. Ponovno vzpostavljanje enotnosti kulturnega načina življenja, ki je v svojem prazračetu enoten delovni akt, pomeni zgodovinsko dejanje, prevrednotenje stoletja veljavnih vrednot.

Planinstvo ima veliko kulturno poslanstvo v širokem procesu ohranjanja človekovega življenjskega (naravnega) okolja, kajti človek mora v svojem mačehovskem ravnanju s svojo »eno in edino zemljo« nujno marsikaj spremeniti, kajti za sedaj se še vedno predvsem trudi in tekmuje s samim seboj, s svojim umom, v uničevanju življenjsko nujnih sestavin svojega ožjega, neposrednega in posrednega okolja. Ekonomskim procesom, tej najvišji religiji sodobnega sveta, podreja vse — tudi svoje bivanje, svojo eksistenco, zlasti na dolgoročni etapi. Človek to počenja zaradi svoje globoke odtujenosti naravi — torej tudi samemu sebi, zaradi histeričnega lova za materialnimi dobrinami in zaradi interesov do skrajnosti razčlovečenega kapitala, ki v veliki večini sveta vidi le svojo surovinsko bazo. Vendar se človek ne more spreobrniti čez noč, potreben je dolgotrajnejši izobraževalni proces, ki mu bo povrnil zaupanje v samega sebe, v lastno voljo in lasten um. Navsezadnje je le človek tisti, ki sam gradi in ustvarja svojo zgodovino in razmere, v katerih živi ali pa tudi živetarj.

Še bi lahko naštevali kulturne funkcije planinstva kot človekove dejavnosti, toda dovolj je enostavno pojmovati planinstvo kot del nas samih, za kar je vsekakor najboljši dokaz prav dejstvo, da se članstvo v naši planinski organizaciji že približuje številki stotisoč, praktično iz dneva v dan pa se množijo tudi planinska društva širom po Sloveniji. Dolga stoletja, vse od prihoda naših davnih dedov iz ruskih step na ta košček zemlje med Alpami in Jadranom, so gore gledale ljudem že v zibelko. Rojevali so se in umirali v njihovi senci, bali so se jih in se radovedno ozirali k njihovim vrhovom, kjer so po starih verovanjih domovala božanstva. Čas pa je mineval, človek je vedno bolj razumeval sebe in svoje okolje. Odkrival je svet. Obzorja so se mu širila in stoletja veljavne dogme so se podirale kot hiše iz kart. Človekov um ni priznaval ovir, z velikimi koraki je hitel v prihodnost. Često je prehitel svojo stvarnost in zato bil kaznovan, a nikdar uničen. Veliko Prometejev se je zvrstilo v teh stoletjih človeške zgodovine. Od Bruna, Galileja, Kopernika, Husa, Mora pa do danes, ko še vedno marsikje svobodomiselnost in intelektualna resnicoljubnost veljata kot velika, prometejska greha. Slovenski človek je stopil preko vseh teh zgodovinskih pogojenih ovir in planinec v njem ni nikdar stal ob strani, ni se izmikal nalogam, ki jih je predenj postavljala zgodovina, čeprav sta bila čas in dogajanje še tako usodna in je bilo narodovo telo v nevarnosti. Danes nas je že skoraj stotisoč, armada, s katero narod in njegov kulturni razvoj lahko vedno računata.

ODPRVARSTVO — KAJ JE TO?

JURIJ SENEGAČNIK

Jugoslovani, posebej pa Slovenci, že vrsto let pošiljamo alpinistične odprave v svetovna gorstva. Leta 1960 smo bili prvič v Himalaji, leta 1979 pa smo že načrtali novo jugoslovansko smer prek zahodnega grebena na Mount Everest. S temi dejanji smo se torej tudi Jugoslovani vključili med tiste države, ki sistematično goje odpravarstvo. O številnih jugoslovanskih in tudi tujih alpinističnih odpravah najdemo že pri nas kar precej literature, drugod pa je tega seveda še več na voljo, saj izhaja po svetu vrsta alpinističnih revij, ki sistematično obravnavajo odprave v tuja gorstva. Seveda pa je pri tem treba upoštevati, da so ti zapisi in tudi cele knjige namenjene predvsem širokemu sloju bralcev in so ta dejanja torej zapisana zelo poljudno. Z drugimi besedami — zavestno se ta literatura izogiba strokovnim tekstom, ki bi utegnili zanimati le ožji krog, brez koristi pa bi šla mimo mnogih, ki take tekste bero zgolj zavoljo osebnega zanimanja. Ugotovimo torej lahko, da so se te stvarne znanstveno le izjemoma lotevali, čeprav sodi odpravarstvo med predmete interdisciplinarnih raziskav. Z drugimi besedami, raziskave te dejavnosti terjajo prisotnost zgodovine alpinizma v svetu, sociologije, psihologije, medicine, ekonomije, geografije in še drugih. Pred nami je torej malce nevhvaležna naloga — kako strokovno opredeliti samo odpravarstvo, oziroma, kako najbolj pravilno odgovoriti na vprašanje: odpravarstvo — kaj je to? Visokogorski alpinizem ima namreč več in način, ki se med seboj prepletajo, z razvojem dobivajo novo obliko in vsebino in so tako te dejavnosti med seboj pogosto zelo sorodne.

Alpinistične odprave vsekakor predstavljajo del alpinistične dejavnosti. To je nesporno. Torej nas v našem primeru razlaga pojma, kaj je alpinizem, ne zanima. Dovolj je, če vemo, da se je z razvojem širil tudi obseg alpinističnih dejanj in da s takim razvojem nastajajo seveda novi vidiki, nove možnosti pa tudi nove oblike. Tu gre predvsem za pojav, ki tiči v osvajanju alpinističnih problemov, kadar pa so ti alpinistični problemi povezani z iskanjem zelo težko osvojljivih večinoma novih ciljev, ki so oddaljeni, so ponavadi v tujih gorstvih in jih posamezne naveze ne morejo več osvojiti, tedaj pa že

lahko rečemo, da gre za — odpravo. Namreč, za osvajanje ciljev v takih gorstvih, dostikrat neznanih, je potrebno združevanje alpinističnih moči in materiala, s čimer nastajajo večje ali manjše odprave. Vendar pa je treba temu na videz preprostem dejstvu dodati tudi to, da je razvoj odpravarstva pogojen in je tesno povezan tudi z družbenoekonomskimi vidiki tiste sredine, iz katere odprava izhaja. Seveda pa ob tem ne moremo mlmo dejstva, da se to oboje, alpinizem in njegov razvoj in družbeno-ekonomski vidik, prepletata.

Tako smo torej prišli že zelo blizu odgovoru, kaj alpinistična odprava v resnici je. Pri iskanju odgovora v razpoložljivih virih bi naleteli na zmedo, zato se bomo morali dokopati do tega s svojimi spoznanji in sklepanji. Da pa kljub temu ne bi kršili potrebne vrstnega reda poti do pravega odgovora, vzemimo trditve iz naših virov, ki obravnavajo to temo. Tam »alpinistična odprava« pomeni za današnje razmere čisto navaden skupinski alpinistični izlet na lahko osvojljivo gorsko področje, ki je v okviru naših državnih meja (Prokletije). Po drugi strani pa najdemo oznako »alpinistična odprava« v zvezi s Himalajo, kjer se je do samotnih in neprimerno bolj zahtevnih ciljev treba prebiti z večtedenskim pohodom. Prav to pa se kljub isti oznaki zopet bistveno loči od alpinističnega dejanja, za katerega najdemo dober primer v plezanju v stenah narodnega parka Yosemite v ZDA, kjer je vsak dan pod steno mnogo ljudi in kjer za plezanje ni potrebna skupina. Merila, ki veljajo za odprave, se menjajo z razvojem. To je razumljivo. Vzemimo za to trditev primer alpinistične odprave PZS iz leta 1954, ko je odšla plezat v Centralne Alpe. Opravila je vrsto zahtevnih vzponov, ki jih danes zmore že individualna naveza.

Italijanski strokovnjak za alpinizem, predvsem pa za področje Himalaje, Riccardo Varello je takole opredelil odpravo: »Alpinistična naj bi bila tista, ki ima še raziskovalni značaj, ker odhaja v še nepopolnoma znano področje in je dalj časa vezana na lastno preskrbo in opremo. Njeni cilji so deviški vrhovi pod 6500 m in že zavzeti nad 6500 m.« Najbrž je v tej razlagi odveč omejevanje višine, ker bi se sicer morali zadovoljiti s trditvijo, da med alpinistične odprave ne sodijo tiste, ki so namenjene v Patagonijo, na Antarktiko, Grönlandijo, kjer tako visokih vrhov sploh ni.

Glede na vse to bi mogli visokogorski alpinizem razdeliti na štiri glavne kategorije. Prva kategorija predstavlja prave alpinistične odprave, druga trekkinge, tretja organizirane visokogorske izlete, zadnja pa individualne visokogorske vzpone.

Alpinistična odprava se odvija v tehle pogojih — za cilj mora imeti steno ali vrh, ki ga je mogoče osvojiti le s kolektivnim delom. Zato je taka skupina organizirana, načrt za izpolnitev naloge je podrobno izdelan, še preden gre na pot. Vodstvo je enotno, lahko pa je tudi kolektivno. Taka odprava je vezana tudi na lastno oskrbo in opremo. Kriteriji, ki jih vsebujejo cilji in nameni take odprave, so različni. Lahko rečemo, da so cilji »manj zahtevni« ali pa so »zelo zahtevni«. Glede na število članov pa so take odprave male (včasih uporabljajo tudi izraz »žepne«) do 6 ljudi, srednje do 15 članov in velike nad 15 udeležencev. Glede na financiranje pa so te privatne odprave, ekonomsko nevezane odprave (denar pridobivajo prek fondov in skladov, namenjenih za razvoj take dejavnosti) in ekonomsko vezane odprave (denar pridobivajo s pogodbami z delovnimi organizacijami, kjer je pričujoči tudi propagandni interes). Možno pa so seveda razne kombinacije, ki jih v praksi tudi v resnici poznamo.

Odprave trajajo različno dolgo. Jasno je, da o dolžini navadno odloča oddaljenost od cilja, predvsem pa težavnost samega cilja. Seveda so tudi podrobnosti pomembne — geografske razmere, klimatske razmere, populacijske razmere (nosači) itd. So pa še drugi kriteriji, ki še bolj natančno označujejo taka podjetja. Poznamo na primer mednarodne odprave, včasih slišimo tudi izraz »mešane odprave«, dalje odprave, ki predstavljajo neko državo, republiko, klub, ali pa so povsem privatne. Med seboj se razlikujejo tudi po geografski oddaljenosti od cilja, po težavnosti in dolžini pristopa do baze, po višini cilja in tudi po načinu transporta.

Razvoj alpinizma, razvoj prometnih sredstev pa tudi vedno bolj dognana oprema — vse to je omogočilo, da se je razvil tako imenovani *trekking turizem*. Včasih tudi slišimo izraz ekspedicijski turizem, kar pa najbrž velja tudi za organizirane visokogorske izlete in bi moral veljati pravzaprav tudi za prave odprave. Trekking predstavlja organizirani izlet na področje tujih gorstev, ko je tako podjetje urejeno po turistično ekonomskih vidikih. Bistvena razlika, ki loči trekking od prave alpinistične odprave, pa je v tem, da udeleženci ta izlet plačajo sami, ob tem pa ni pogoj velika alpinistična sposobnost. Trekking traja dlje časa in je navadno točno planiran, nujno pa ni, da bi imel v programu predvsem obisk vrha, ampak le spoznavanje največkrat visokogorske pokrajine.

Trekkingom so podobni *organizirani visokogorski izleti*. To podjetje pa praviloma predvideva vzpon na vrh in vsebuje za pogoj že večjo potrebno alpinistično sposobnost.

Da bi bili popolnejši v tem pogledu, ne moremo tudi mimo tako imenovanih *individualnih visokogorskih vzponov*. Tu so mišljeni vzponi posameznih navez ali celo posameznika. V takih dejanjih so udeleženci skoraj izključno alpinisti s potrebnim znanjem in potrebno vzdržljivostjo. Prav ta oblika udeleževanja je v Alpah na primer že rešila prenekateri

alpinistični problem, vedno bolj pa se uveljavlja tudi v višjih gorstvih — zlasti v Kavkazu, Pamirju in Andih, kjer potemtakem govorimo o tako imenovanem »alpskem stilu«. Ustavimo se še pri dveh značilnostih, ki sodita prav v to poglavje in do neke mere označujeta dejavnost, ki se razvija v tujih gorstvih. To je tako imenovani »himalaizem« in »andinizem«, kar naj bi pomenilo alpinistično udejstvovanje v teh gorstvih, ne glede na obliko samega podjetja. Seveda bi mogli sem prišteti še kakšen izraz, ki bi bil recimo geografsko opredeljen, na primer za Pamir, Karakorum, za Kavkaz itd.; ostanimo raje tokrat le pri treh pojmi, ki dovolj jasno označujejo namen, zavoljo katerega smo tokrat načeli to temo.

Pri individualnih visokogorskih vzponih smo omenili »alpski stil plezanja«. V nasprotju s klasičnim odpravarškim načinom osvajanja vrhov, kjer posameznik deluje v okviru cele skupine in je osvojitve zastavljenega cilja kolektivno delo, so tu naveze povsem samostojne. Same rešujejo zastavljene probleme, same sebi pripravljajo pot in torej ne delajo za druge naveze. Tako si skrajšajo čas podjetja, zmanjšajo pa seveda tudi stroške, rezultati pa so večji. Seveda je za take načrte potrebna odlična priprava udeležencev, vsestranska kondicija, psilična podlaga in pa seveda tudi odlično obvladovanje plezalskih veščin.

V tem sestavku smo torej navrgli le nekaj misli, s katerimi smo skušali urediti razmeroma neobdelano področje odpravarstva; označiti kategorije teh dejavnosti, ki jim je treba najti pravo mesto in jih ovrednotiti, če bi bilo potrebno tudi zunaj pravih alpinističnih odprav, ki v tem pogledu predstavljajo najvišjo stopnjo kakega alpinističnega podjetja in včasih z drugimi, na zunaj podobnimi sl podjetji, nimajo nič skupnega.

NA VIRNIKOVEM GRINTOVCU

PAVLE ŠEGULA

Dan ni pretirano lep, a vendar je na vrhu priletno. Na njem sem drugič, tokrat z domačimi in našo dolgoletno prijateljico, planinsko vandrovk Marijo iz Kranja. Kljub temu, da je obreda že veliko gora, je danes prvič na tem vrhu, enako tudi Kati, pa seveda drobšč — Miha in Marjana.

Jesen je že in kmalu bo gore zapadel sneg, ne bomo si jih mogli privoščiti kar tako, ker se nam bo pač zljubilo, zato je dogodek še posebno dobrodošel, moji sopotniki se razgledujejo, malicajo, otroka pijeta čaj, jaz pa mimogrede z mislimi odhajam v preteklost.

Iztekla so se že štiri desetletja, pa mi je še vedno živo v zavesti hrepenenje, s katerim sem, skupaj s prijateljem Danilom in Ladom, zrl s Storžiča na širna gozdna prostranstva, gole, skalnate, s travo pa z gozdom porasle vrhove ob njegovem severnem vznožju.

Čez vse severno obzorje se kot visok zid od zahoda proti vzhodu razteza dolga Košuta s številnimi vrhovi, sedelci, škrbini in zajedami. Med njo in našim opazovališčem, med množico kopastih izboklin sameva nekaj izrazitejših vrhov.

Najbližja sta nam bila Veliki in Mali Javornik, pod Malim Grintovcem pa sameva Kozji vrh, ki še danes čaka na moj obisk. Bolj oddaljenim nisem tiste čase vedel niti imena, čeprav so me neznansko vabili. Še dalje se je, desno od Košute pel v nebo grebenasti, razpotegnjeni Virnikov Grintovec ter dramil želje po novih poteh in odkrivanju neznanih srkivnostih.

Tako smo posedali na skalnem temenu našega Storžiča, zagledani v svet pod nami, z očmi sledili tankemu stebri plavkastega dima, ki se je ponavadi lenobno sukljal iznad koč na planini pod Velikim Javornikom. Zdaj pa zdaj so od tam sape prinesle tudi kak glas — mukanje krave ali klice ljudi, ki so morda iskali kako živinče in se ogledovali za čredo. Včasih se je do našega visokega počivališča prebil suhi, odrezani zvok udarcev sekire ali pa je tanko, cvileče pela žaga. Težko se je bilo odtrgati od tistih razgledov in sanj, ki so nam pričarali neko pravljico deželo in vedno je bilo težko vzeti slovo ter kreniti navzdol. Nikoli pa se to ni primerilo brez trdnega sklepa, da se bomo nekoč podali v obljubljeno deželo, po kateri so se še ravnokar pasli naši pogledi.

Odsihmal je preteklo mnogo časa. Doživeli in preživeli smo vojno viхро, leta so se odtekala, mi pa starali. In, če se je že našlo nekaj časa za ljubi, stari, dobri Storžič, so se Virnikov Grintovec in vsi njegovi bližnji ter daljnji sosodje vedno večje izmaknili

našemu obisku, postali pa so vse mikavnejši, še zlasti potem, ko smo si jih ogledali s Košutnikovega turna in Tolste Košute.

Nekega vročega avgusta smo s prijatelji Mihom, Ladom in Tonetom že zarana s Storžiča sestopili na Škarjev rob ter odondod odrinili proti Velikemu Javorniku. Ogledali smo si zapuščene kočice na planini, orjaške smreke ter se povzpeli na oba Javornika. Naš cilj je bila Košuta in najraje bi jo dosegli prek Stegovnika, Pečovnika in Plešivca. Naneslo pa je, da smo se spustili v dolino po stezah, ki so nas vodile k potoku Stegovniku in naprej do karavle v Medvodju. Bilo pa je takole:

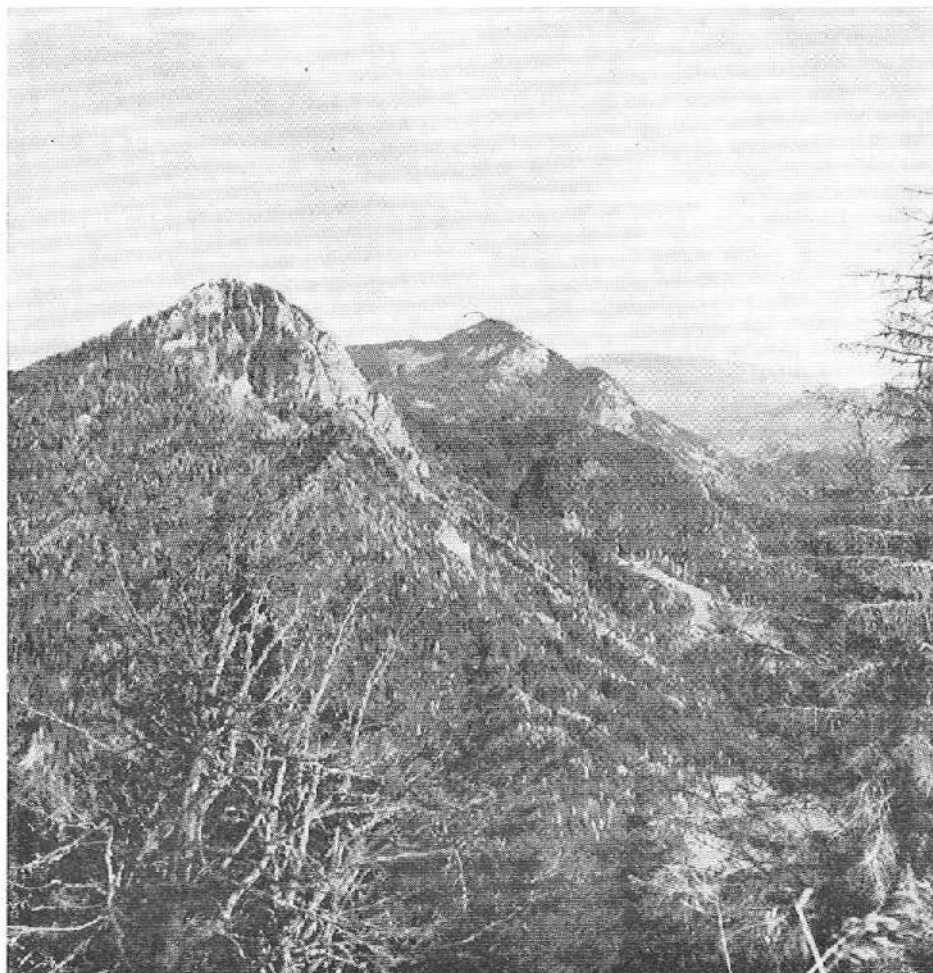
Na Javorniški planini se je sama pasla živina, šele kasneje smo naleteli na starega pastirja, ki nas je prevežano usmeril v dolino, namesto da bi nam svetoval, kako naj pridemo v Dolge njive po poti, ki smo si jo načrtali.

Mož nas je dobrohotno, a v resnici nezaupljivo gledal in si mislil, da smo mejaši, katerih tiste čase resnično ni primanjkovalo. Tudi nam se je kar zdelo, da nas vleče za nos, saj je karta razločno kazala, da stez v tem predelu ne manjka. A bilo je vroče in tako nam je po svoje kar prijalo, da se nam ne bo treba podajati v neznano, medtem, ko je nebeška peč pripekala, da smo bili vsi mokri od znoja. Tako smo moža ubogali in se spustili navzdol.

Sledili smo stezam, pa spet rinili po svoje; ko pa smo prišli do potoka, ni bilo več treba iskati smeri. Niže, že blizu Medvodja, smo spet naleteli na tri delavce. Hiteli so nam razlagati, kako homo prišli do Dolgih njiv, a so pri tem spet imeli z nami svoje račune, ko so zamolčali bližnje graničarsko oporišče in patrolje. Spet smo prišli do zaključka,

Virnikov Grintovec, Pristovškov Storžič, Peca in Olševa z Bukovce

Foto P. Šegula

da v očeh teh delavcev nismo planinci in da se z nami igrajo družbeno samozaščitno, o kateri tedaj že nismo govorili toliko in tako odkrito kot dandanes. No, ker nismo imeli slabe vesti, smo jim rade volje ustregli in po njihovih napotkih zakoračili naravnost pred stražarja.

Trlje svetniki so se zdaleč ozirali za nami, pa z našo aretacijo ni hotelo biti nič in tudi lisice so ostale v žepih čuvarjev naše meje. Bili smo dobro založeni z dovoljenji za gibanje v obmejnem pasu in graničarji so nam celo prijazno svetovali, kod naj hodimo, ter navrgli še nekaj drugih, nič manj koristnih napotkov.

Tisto je bila pot sama za sebe in z Virnikovim Grintovcem nima nobene zveze razen te, da smo spotoma spoznavali njegovo daljnje okolje. V spominu so se mi vtisnile velike, ravne smreke in razgibani gorski svet, ki vsepovsod strmo pada v doline. Svoje prepadne boke in silne stene pa nam je pokazal tudi Stegovnik, ki je od tedaj naprej vodil v seznamu najbolj zaželenih ciljev.

Tako je tekel čas in po mnogih drugih gorah je končno prišel na vrsto tudi Virnikov Grintovec.

V jasnem poletnem jutru sem že zarana odrinil proti Jezerskemu in kmalu po prvem svltu natovoril nahrbtnik pri Kazini. Pozdravila me je ljuba rdeče-bela markacija, ki me je potem ves čas zvesto in nemo spremljala do vrha in nazaj. Steza je kaj prijetna in spočetka polna prelepih razgledov.

Kar takoj sem se seznanil s cerkvico Sv. Ožbalta in se pri Krničarjevi domačiji ločil od naselja. Sledile so košenice pa spet gozd in potoček, vmes pa pogledi na ponosni piramidasti Storžič in njegovo skupino na jugozahodu. Grintovci in razbita ostenja Kočne so ostali za menoj in tisti hlp niso dramili želja po drznejših in zračnejših poteh. Pot me je vodila še do Olipa, kmetije, ki v odmaknjeni samotni čepi v vnožju gosto poraščenega kucija, kamor se steza dviga nekoliko bolj pokončno, vendar ne dolgo. Kmalu se položi, mine nekak preval in mimo nekakšnega močvirja spet utone v gozdu. Visoke smreke diše po smoli, iz igličastih tal tu in tam poganjajo raznovrstne gobe, ozračje pa je prijetno hladno vse do jase z visoko, nepokošeno travo, na kateri betežno sameva star, dokaj velik senik.

Nikjer nikogar, ne turista ne graničarja. Karte in podatki pa vedo povedati, da je prav blizu opuščena Murnova domačija.

Tišina pripoveduje, da ljudi tod res ni na pretek, in obide me žalost, da je kmetija odmrta, da nič več ne oživilja tega dela slovenske zemlje. In vendar, kako lepo, vabljivo je tukaj!

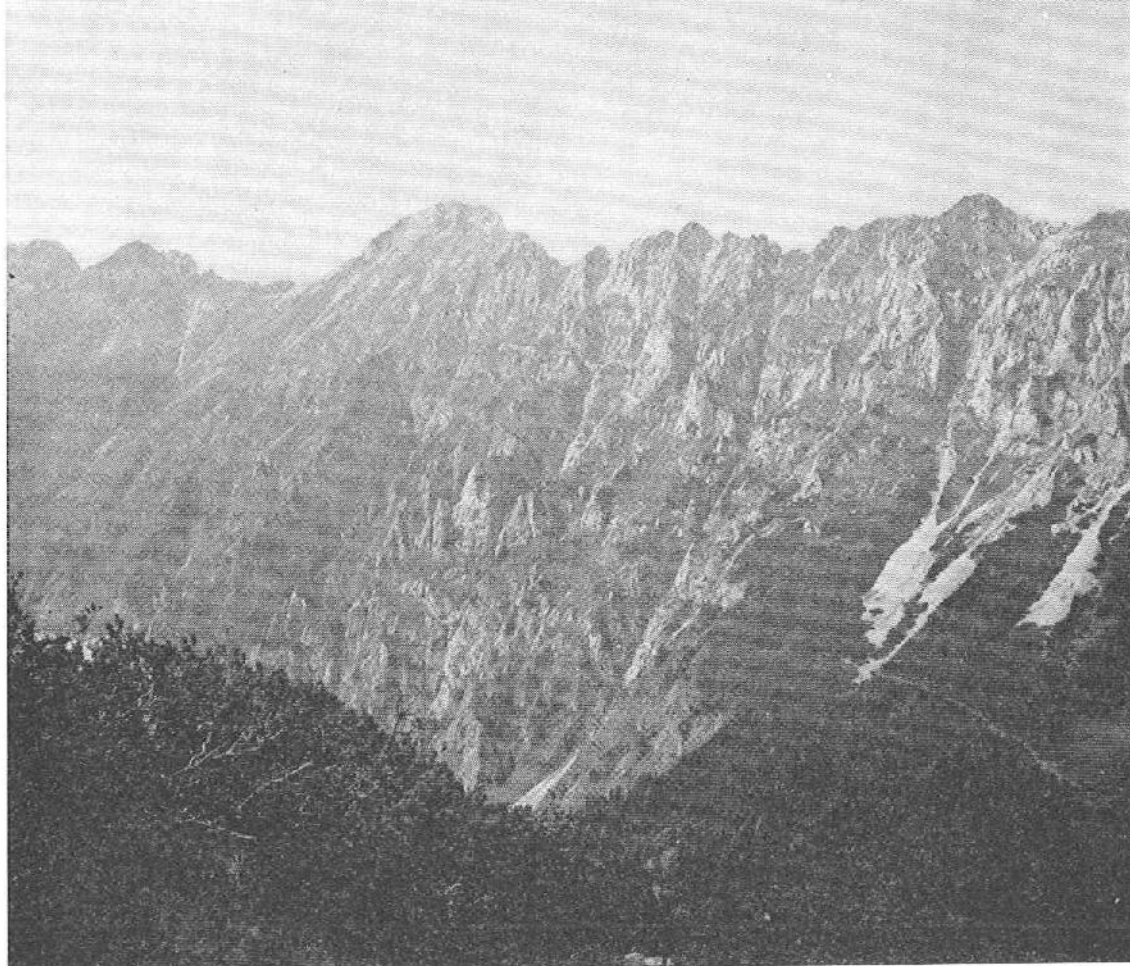
Pamet me opominja, da naj ne merim vsega po svojem meščanskem kopitu. Nam, ki venomer sedimo in živimo v mestih, ki nas jezita in utrujata naglica in hrup mesta, pač že ugaja prebiti nekaj ur, dni ali celo več v blaženem svetu tišine, v svetu, ki ga še ni izpridila civilizacija. Za kmeta, domačina je to seveda nekaj drugega. Delo je težko, povsod sam hrib in breg, še nevihte so tu drugačne in noči bolj črne, pozimi pa snega več kot dovolj, da človek niti v dolino ne more. Pa še sitnosti z mejo in z dvomljivimi ljudmi. Prištejmo k temu mik lažjega življenja v dolini s točno odmerjenim delovnim časom, zagotovljenim dohodkom in obilico imenitnih stvari, ki se jim ni tako lahko upirati...

Ni mi znano, kakšna je bila usoda Murnove domačije in kaj je ljudi speljalo v svet. Vzrokov je lahko dosti, takih in drugačnih. Človek ima kmalu zadosti razlogov, da se umakne ali pa ga k temu prisilijo razmere. Pa nisem ugiбал in tudi vprašal doslej, če nisem nikogar, čeprav bom nekoč tudi to zagotovo storil. Nisem se mudil na jasi, zatopljen v misli sem krenil dalje...

Človek je res stremuško bitje, nenehno si prizadeva, da bi si življenje olepšal in ob tem neredko drvi v svojo lastno pogubo. Je mar takle kmet, čigar rod je stoletja živel na svojem, si izkrčil zemljo, ustvaril domačijo, oral polja in delal v gozdovih, res srečen, ko se ujame v zanko mestnega življenja? Cena za navidez lagodnejše življenje je visoka, dostikrat sploh neznana, prikrita, da se je niti ne zaveda. Ga mar ne veže cela vrsta spon, ki ga kruto in togo usmerjajo, da hodi po nekem utečenem tiru, četudi mu ta morda sploh ne ugaja? Kako doživlja tegobe mesta in prilagajanja ob misli, da je bil poprej na svoji zemlji dolgo, dolgo pri samem viru življenja, da je — tesno povezan z naravo, ustvarjal osnovno dobrino, hrano, to, človeku najpotrebnejšo dragocenost? Kako to misel združuje z zavestjo, da je na nekem drugotnem mestu, bodisi delavca proizvajalca v tovarni ali celo nekje, kjer ni izvirnega ustvarjanja, kjer se mešetarji s tistim, kar v potu svojega obraza ustvarjajo drugi?

Misli pač niso bile prijetne, a bile so odraz stvarnosti. Življenje se je vedno spreminjalo in se bo spreminjalo, če bi tega ne bilo, bi konec koncev vse zastalo. Mar ni tudi prvobitni lovec, ki je bil v pravem pomenu besede delček narave ter usodno odvisen od tistega, kar je ta ustvarila sama, brez človekovega vmešavanja mislil podobno, kot sedaj jaz, ko so se nekateri njegovi vrstniki ustalili, se za stalno naselili, pričeli obdelovati polja, krčiti gozdove in rediti živino?

V teh mislih sem se zagrizel v strmino, ki drži do grebena. Stezic je tu, bi dejal, nešteto. Utrali so jih lovci pa graničarji; tole, zaznamovano pa smo si prisvojili pla-

Košutnikov turn in Tolsta Košuta s Plešivca

Foto P. Šegula

ninci. Strmina da sapo, zdraml se sla po dejanjih, travnati preval naglo ostaja za meno. Misli se umaknejo...

Nogi se enakomerno dvigata, čez čas se strmina grebena poleže, unese; stezica se naprej vije dokaj enakomerno proti vrhu, ki ga prav zaznamo šele potem, ko smo že na njem in ko zagledamo značilno skrinjico ter vidimo, da nad nami ni več nobene vzpetine.

Končno sem na cilju, ki kar nekam preveč sameva in sem si ga tako pogosto ogledoval od daleč ter koval načrte, kako bi se z njim поблиže seznanil.

Razgled je obsežen, razkrivajo se številni znani in neznani vrhovi, tokrat z drugega, novega zornega kota.

Pogled objema gore, kamorkoli se zasučem. Tu so Kamniške Alpe, gole in kamenite, z zaplatami snega v osojnih legah ter belimi peski krušljivih vznožnih strmin in s temno zelenino ruševja, smrek, macesnov, bukev in trav.

Naravnost pred menoj, na severu, je značilni Obir s Kravjim vrhom, bliže in malce bolj levo, se začenjajo krušljive peči Tolste Košute in takoj preidejo v dolgi greben, ki se zdržema vleče tja do Velikega vrha in še naprej.

Na drugi strani se vleče Storžičeva skupina, ki se začne v Ciljanovci in usahne v daljavi v dolgem grebenu Kriške gore, preden ta pade v tržiško kotlino. Še naprej krajina neha z Julijskimi Alpami in v čadu nad poletno Gorenjsko.

Sedemsto metrov niže leži koroška vasica Korte. Ime je dobila po koritasti soteski, ki si jo je v živo skalo izdolbla voda Korškega potoka. Spet se mi zdrami spomin ter se vrne nekaj let nazaj, ko smo se tja dol s člani PD PTT Ljubljana spustili s Pristovškega Storžiča.

Bila nas je cela vojska in vso pot je bilo slišati slovenski klepet. Sestopali smo po neznanem in nekje zgrešili markacijo; zdaj po stezah, zdaj po mehkem borovju pa spet po brezpotjih, s kompasom in karto, po temačnih suhih in vodnatih grapah.

Bilo je sila prijetno in zanimivo, nihče se ni trgal z vprašanjem, če bomo v resnici prišli v Korte in kam. No, to nam je končno brez kakršnegakoli ovinkarjenja, iskanja in tavanja tudi uspelo. Že na daleč sem opazil zvonik korške cerkvice in po njem tako zasukal pohod, da smo končno prispeli natanko k njej. To ni zbudilo malo začudenja, sopotniki so se iz srca veselili točnega zadetka, kar je kazalo, da je spotoma ta in oni že resno dvomil v uspeh našega pohoda. Seveda je bila moja zasluga pri vsem tem kaj majhna, z ljudskim modrijanom bi dejal: »tudi slepa kura zrno najde!«

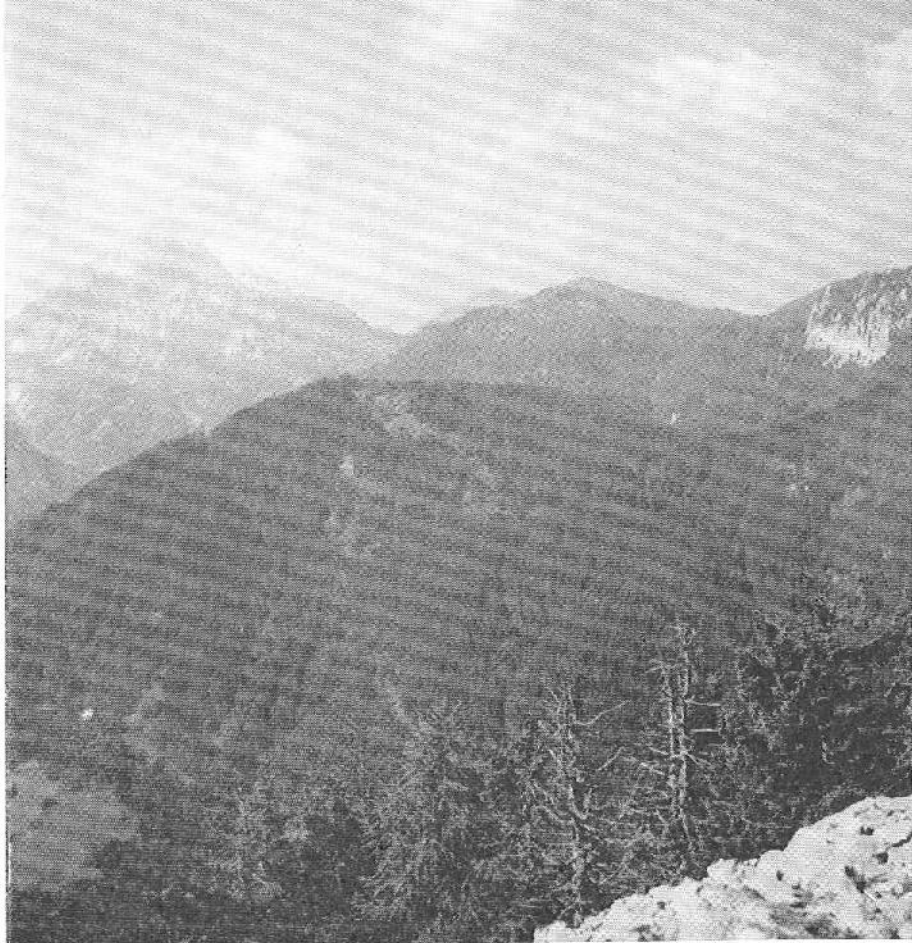
Če se prav spominjam, vabi v neposredni bližini cerkvice k počitku košata lipa, prav blizu pa je tudi bogata in lepo urejena Pristovnikova kmetija, kamor je zavilo lepo število tovarišev, da si pogasi žejo. Drugi so posegli po dobrotah v nahrbtnikih, ki jih tudi ni bilo tako malo.

Nekaj pa nas je zašlo za cerkveno obzidje. Prebirali smo naplise in imena na grobovih. Sama lepa slovenska imena: Grobelnik, Smrtnik, Grubelnik, Karničar, Štern, Hribar, Skuber, Šumi, Markun. Tudi specialka potrdi, da je to območje, kjer žive slovenske družine. Po naše govore ljudje, naših je tudi nekaj verzov, zapisanih v slovo pokojnikom. Brali smo med drugim tudi tele preproste rime, ki dramijo melanholijo:

»Kratki so dnevi na svetu za nas,
hitro nam mine odločeni čas ...«

in še ena, nekoliko bolj nabožna:

»Malo le smo vkup živeli
srečni in veseli.
Prišla je nemila smrt,
oh bil prežgodaj Tebi grob odprt
saj sveti križ nam govori,
da vld' mo se nad zvezdami ...«

Besede slovesa so besede čustev, nožnosti, naša slovenska duša pa je kot nalašč za izražanje žalosti v stihih in pesmi, kar dokazuje vse naše bogato slovstvo. Iz otožnih misli me je zdrnil še nenaden sunek vetra, ki se je pojavil od kdo ve kod. Preteklost se ne vrne, lahko pa se je spominjamo in obujamo spomine na minule dni, na ljudi in stvari, na dogodke, ki jih ne bo več... Rad imam taka tiha snovanja; vselej me na nek svoj način opozore, da mi je dobro, da za srečo ne potrebujem še česa posebnega. Živim, živim, imam družino, sit sem, oblečen, okrog mene so zadovoljni ljudje, narava mi odprtih rok ponuja svoje lepote, na voljo so mi knjige, te zakladnice človeškega duha...

Zazdelo se mi je, da bo počasi treba nazaj, in nekoliko v dvomih sem odprl skrinjico, da pogledam, če je pri roki spominska knjiga. Bila je in to cela, nepoškodovana. Nobenih strganih listov, čvekarlj in kvant, vendar nisem bil začuden.

Takale knjiga je zgovorna, pove ti predvsem tisto, kar sploh ni zapisano!

Govori o ljudeh, ki prihajajo sem gori občudovat in častit naravo. Vrh ni posebno znan, še manj imeniten, tak, da bi se z njim postavljali.

To odvrča predvsem vse tiste površne, nedeljske obiskovalce, ki narave še ne znajo doživeti, ki ne čutijo tega, kar jim ima povedati. Zato se obračajo raje k visokemu Triglavu in še nekaterim modnim ciljem, zlasti takim, ki jih je že premagala motorizacija in se na njih pride brez posebne muje — na dveh, ali štirih kolesih, če že ne gre z žičnico.

Tem turistom je na vrhoh pri srcu drugače kot kakemu staroverskemu hribovcu. Na vrhu jim je dolgočasno ne vedo, kaj naj počno, kam bi se dali, še najbolj jih mika žig. Pa delajo škodo in se obnašajo kot slabo vzgojeni otroci. Če pomislim na opustošenje, ki ga povzročajo na vrhovih, me zanima, kaj je z njimi doma!

Mar tudi tam uničujejo vse, kar jim pride pod roke?

Najbrž ne, a skoro gotovo je, da ti ne kupujejo in tudi ne berejo, ne spoštujejo knjig. Zadostuje jim televizija, morda radio. Gledaš, poslušаш, če ti stvar ne ugaja, pritisneš na gumb in si izbereš drug program. Večina je od knjig odtujena, marsikdo prime v roke

edinole šolsko knjigo, v kateri pa vidi prej sovražnika kot prijatelja in tako z njo tudi ravna, saj jo po zaključenem študiju zavrže. Žal je kar dosti ljudi, ki zavračajo vse, kar diši po branju in pisanju ter se pri tem omejujejo na najnужnejše, to slabo navado pa nosijo s seboj tudi v gore, če jih tja zanese pot.

Na srečo takih ljudi na skromne vrhove ne mika, zato ti ostajajo nedotaknjeni, čisti, brez navlake in z lepimi spominskimi knjigami, ki zdrže leta in leta.

Lep svet okrog mene me pomirja...

Naj vsak počne, kar ga je volja, gori ne more nihče do živega, zakaj bi me potem početje neurejenih posameznikov jezilo in vznemirjalo? Zakaj bi si kvaril srečo in zadovoljstvo? Ozrem se proti Kamniškim Alpam.

Nedotakljive, strme, prepadne se pno iz svojih vznožij že od pamtiveka. Za ljudi, ki nam je dano le kratko življenje, so večne in nespremenljive. Kako dobro, da sta njihov in človekov življenjski ritem različna. Tako se zavedamo samo svoje majhnosti in minljivosti. Vemo, da goram vsa človeška nerodnost in slabe razvade ne morejo prav nič do živega.

Čas vrnitve je prišel. Hladno je in ni nam žal, da že odhajamo. Otroka bi bila rada prva in pridno spešita navzdol. Želimo si, da bi ju gore pridobile za zvesta prijatelja in jima radodarno poklonile delček svojega bogastva.

POGLED PO MOJI DOLINI

MIRAN MIHELIČ

Narave ne moremo doživeti ob knjigi. Lahko pa jo ob branju podoživljamo. Šele, ko nekomu drugemu pripovedujemo in razodevamo to lepoto, se včasih poglobimo v to, kako bi svoje dožitve izrazili z besedo.

Velik del te lepote mimo misli vidi, občuti in sprejema duša sama; zato ni treba niti pismen.

V katerem jeziku so imena vrhov, hribov, gozdov, krivične državne meje v trenutku dožitja, to ni pomembno. Težko pa je, če to, kar slavec občuti, ne more »zapeti tako, kot mu je bog grlo ustvaril«.

Ko so prvi zvončki pokukali izpod snega, je prišla k nam na sveži zrak ženina prijateljica Marija iz Sovodenj ob Soči. Snela si je mavec po poškodbi hrbenice in si zaželela naših bregov in tišine, preden začne zopet naporno delo, ko vsak dan z avtomobilom prevozi v Trst in nazaj, da lahko na slovenski gimnaziji poučuje slovenščino in latinščino, ves prosti čas pa daruje na oltar kulturnoprosvetne dejavnosti v zamejstvu. Po okrevanju jo želimo ponovno slišati v pevskem zboru »Alojz Bratuž« iz Gorice.

Prišla je popoldne, zato smo imeli namen prvi dan napraviti le nekaj korakov do travnikov, kjer bi natrgali zvončke in kaj poklepetali, zato smo vzeli s seboj tudi hčerki. No pa smo se uštelili! Zvončke smo dobili šele na robu gozda ob potoku. Bolj kot smo se vzpenjali, več jih je bilo in lepši so bili. Mali dve sta kar tekmovali, katere bo odkrila na enem mestu več zvončkov. Iz zamaknenosti nas je predrnila srna, ki smo jo splašili le nekaj korakov, preden smo prišli okoli velike skale, ki je samevala v gornjem delu gozda. Na skali je kot oster gotski zvonik, trdoživo rastla in vztrajala je le kake tri metre visoka gosta raščena smreka.

Ob koncu gozda, kjer so iz nekdanjih melišč nastali pašniki, sta mali dve staknili »smrtnice«. Tako Bovčani pravimo telohu, ki cvete najbolj takrat, ko se zima nagiba na pomlad. Morda je cvetje dobilo to ime po tem, ker je to bilo včasih edino cvetje, ki so ga lahko našli in prinesli na krsto pokojniku. Zdaj, ko smo bili že med skalami, pa je »mene potegnilo«, moral sem iti še po strmi kamniti poti, ki se malo više razcepi levo proti Kaninu, desno pa na Rombon.

Ko smo prišli na vrh prve vzpetine, sem jih počakal. Spomnil sem se pesmice, napisane v stari koči na Kaninu. Pokojni prof. Kutin, po domače Lebetčev, je med drugim napisal tudi tole:

Pri skalarju popotnik postoj!
si kruha kos odreži,
s kozarcem vinca dušo si priveži,
iz srca si pesmico zapoj!

»Koliko sprememb!« pravi Marija. »V dobre pol ure travniki, gozd in tišina pa pašniki, majhni hlevčki, zvonjenje zvoncev ovc in že prava planinska pot z razgledom na bele strme stene po dolini navzgor. Vse do Lepega Špičja, Kanjavca in Triglava, odkoder se brezskrbno, neukrotljivo vije Soča med značilnimi kot sneg belimi čistimi prodišči, travniki, gozdovi pa zopet nezaupljivo krita v koritih, kanjonih, nižje doli pa se počasi umirja.

»Ta pestrost ti res v kratkem času opere možgane.«

»Res je,« povzamem, ko gre tudi za Sočo.

»Marsikaj ji je pretilo, marsikaj pa ji še preti, toda vsega ni kriv le tuji meč!«

Odpravili smo se nazaj v dolino, kajti sonce je že zahajalo za široka pleča Kanina, od koder so se proti dolini v kabinah žičnice peljali zadnji smučarji.

Žičnice! Ta dodatna tekma s časom; žal tudi v športu! Koliko turnih smukov bi sicer bilo treba opraviti, da bi nabrali kilometre, prevožene v enem samem dnevu ob žičnici! Sem tudi za žičnice, toda še tako lep dan ob žičnici sem kmalu pozabil, ker ni tako duševno doživeti kot na turnem smuku, ko si dušo tega dneva prislužimo s hojo na hrib. Pri spustu navzdol se bolj polno zavedamo vsakega zavoja. Skromno, hvaležno, s spojočim srcem in prekipevajočo dušo postavljamo v svoji notranjosti počasi vsako stvar zopet na svoje mesto.

Prvič sem šel na turni smuk v zlatih časih našega planinskega društva. To je bilo dve leti po obnovitvi koče na Kaninu. Takrat sem bil star že 11 let. Bilo je konec aprila, ko je tukaj najlepši čas za turno smuko.

Ob treh popoldne smo šli peš iz Bovca in prišli do koče že v mraku. Med potjo so si moji odrasli prijatelji naložili še nekaj drv, ki jih je oskrbnik Zajc pripravil že pred zimom; no pa ni bilo potrebno, saj jih je bilo tudi v drvarnici dovolj.

Takšni oskrbniki, kot je bil naš Zajc, so le še legenda. So odsev dobe, ki se s to generacijo odmika. To dobo so bili sposobni ustvariti le planinci, ki jim je čas takratnega skromnega življenja kar sam dal najlepše in največ — prave planinske vrline, toda niti pike več kot toliko, kot so si ustvarili z lastnim znojem. Živeli so v odločilnem trenutku našega naroda.

Kmalu potem, ko smo se preoblekli in zakurili, je že dišalo po čaju. Vanj so dali malo žganega in že je steklo prijetno kramljanje ob dveh svečah.

Ivan, ki je bil najstarejši med nami, je hodil gor smučat že pred vojno. Iz drugih krajev pa so pred vsemi prednjačili Tržačani, ki so takrat v planinstvu že pridno posnemali svojega rojaka Kugyja. Vendar so se po vojni naglo preusmerili na Dolomite, ki so jim postali z moderno cesto bližnji. Cestna povezava je pač bistveni element za gospodarsko in kulturno povezavo z notranjostjo dežele, za strnjeno narod in odpiranje v svetovne tokove.

Tako ni nič novega ugotovitev, da kulturna dejavnost na Bovškem stagnira, turistično zaledje pa iz gospodarskega vidika ostaja le na papirju v ekonomskih izračunih. Tisti večer nisem bil dolgo pokonci. Poslovil sem se, se pretipal v sobo in si osvojil posteljo, kjer me je kmalu zmanjkalo.

Na Kaninu smo ostali še dva dni.

Prvi dan smo se spustili v »zadnji dol« pod vrhom Kanina. Takrat sem prvič smučal na spomladanskem srenu. Tako sem bil presenečen in navdušen nad snegom, da se še danes spominjam, kje smo zavijali. Smučali smo do pasu goli in nas je sonce pošteno opeklo.

Ko sem ob povratku pripovedoval prijateljem o svojem doživetju, ni bilo treba nič dodajati, saj je bilo vse tako izredno lepo.

Zaradi nevednosti nisem zaščitil oči pred soncem. Posledica na srečo ni bila huda, le sestrina sončna očala sem moral nositi nekaj dni, ker so me skelele vnete oči.

Drugi dan je bila budnica že ob treh in po okrepčilu smo z nahrbtniki šli na najlepšo turo in dalje v dolino. Od koče smo se povzpeli za Konjca, kjer stoji danes še nedograjena nova koča. Od tukaj je lepa smuka v Veliki graben. Graben se nam je zdel prava poslastica in nas je premotil, da smo se po čisto gladkem terenu še enkrat spustili. Potem smo iz dna grabna šli desno navzgor čez Lašte, koder drži tudi danes pot mimo restavracije, ki bi jo ob 10-letnici ATC Bovec morali poimenovati po tukaj ponesrečenem Petru Bergincu, in zavije desno na Prestreljeniško škrbino, kjer se odcepi levo na Prestreljenik, desno pa v Prevalo.

Od Škrbine (2300 m), ki ima severovzhodno lego vse do Prevale, je bil sneg prav zimsko čist in še trd, čeprav je bilo sonce že visoko. V dolgih zavojih smo prismočali do Prevale, kjer smo se odpočili in pomalicali. Iz snežnice, ki smo jo pridobivali na narobe obrnjenih smučeh, in limon smo napravili limonado. Hladili smo se tudi s kepanjem in skakanjem v sneg tako, da je kepa priletela tudi v pravkar natočen lonec vode. Ostrostrelec je bil v trenutku podoben sneženemu možu.

Ugotovili smo, da se nam bo obotavljanje maščevalo, ker bo sneg postal prenehak.

Razen Iva,* ki je bil takrat najboljši smučar daleč naokoli, so jo vsi odtelovadili navzdol proti planini Krnica.

Zadržal me je, ko sem se hotel pognati za njimi in pomežiknil rekoč:

»Midva imava še čas, ujela jih bova. Imam s sabo 'šiolino'.« Iz nahrbtnika je vzel smučarsko mažo, ki jo je dobil iz Trbiža. Ko je namazal svoje smuči, jo je dal še meni. Namazal sem tako, kot sem to videl njega. Med prevalo in planino Krnica so tri doline. Sonce je v prvi nekoliko manj zležen sneg zmehčalo in sva delala bolj kratke spuste. V drugih dveh pa je šlo imenitno. V zadnji dolini sva zagledala najino predhodnico.

»Jih vidiš,« se je posmehal Ivo. Spustil je smuk z vrha doline. Tako v počepu se je spuščal z zaletišča skakalnice, ko sem ga gledal v Logu. Njegovi skoki so bili vedno nekaj posebnega. Vsi smo ga občudovali. Potem to naenkrat mine in malokateri športnik to mirno prenese.

No, tovariše je za takratne moje pojme z veliko hitrostjo dohitel in kar švignil mimo njih kot krogla.

Da, tudi lovci so ga imeli za drznega, saj ni bilo stene, kjer bi pustil uplenjenega gamsa. Mislim sem se spustiti z nekaj zavoji malo niže, potem pa posnemati Iva. Toda medtem se je Ivo ustavil in pogledal, kako mu sledim. Ko sem videl, kaj pričakuje od mene, je bila sramota, da ga razočaram, večja od strahu. Stopil sem v njegovo smučino, počepnil in že je letelo po najbolj strmem delu. Zdaj nisem smel več pasti. Stiskalo me je v želodcu in v nogah nisem imel nič moči. Toda sneg je bil gladek in ker me takoj ni ubrisalo po tleh, sem se kmalu počutil varnega in začel sem uživati v vožnji bolj kot kdajkoli prej. Po prehodu v položnejši del se mi je zdelo, da me bo vzdignilo in bom zletel. Še danes vidim Iva, kako se je režal, ko sem peljal mimo njega, saj pri tisti hitrosti nisem zmogel zavoja, kaj šele, da bi napravil »telemark« tako kot on.

Kolikokrat sem se še spomladi spuščal po Krnici brez predsodkov in že z robniki na smučeh in v pravih »pancerjih«. Toda vse to ni več pričaralo doživetja prvega spusta. Tudi njega ni več. Pred dvema letoma smo se počasnih korakov zadnjikrat poslovili od njega. Ostali pa so spomnili na prvo množično turno smučanje, ki pa takrat za nas ni bila še moda niti beg pred prerivanjem v dolini, ampak šele odkrivanje čiste lepote, h kateri se še zmeraj radi vračamo. Svojo pripoved bom končal z gorečo željo, da bi čimprej dokončali novo planinsko kočo na Kaninu, obnovili planinsko pot, ki drži čez najlepši del Kanina. Mimo stare koče in od tod nadelava nove poti do nove koče za Konjcem. Tukaj okoli še »tišina šepeta«, žičnic ni niti slutiti, ker jih od tu loči strmi visoki greben V. Skednja. Ni dvoma, da je veliko večje planinsko doživetje priti s čistim planinskim namenom na Kanin peš po tej poti kot pa z žičnico. Turizem zaradi tega še ne bo propadel. Sploh pa bi povabil turistične delavce na sestanek o razvoju, ki bi bil med potjo po stari planinski poti. Imeli bi si čas ogledati to našo dolino in med hojo so misli bolj čiste. Moja največja planinska želja je, da bi naše društvo spet tako zaživelo, kot je živelo prva leta po vojni, ko niso ljudje imeli drugega kot veliko vero v prihodnost. Za tistega, ki mu je sedanje materialno blagostanje večje kot vlaganje v prihodnost, je le-ta zanj izgubljena.

V teh prvih letih po osvoboditvi so bile obnovljene štiri planinske koče, pota, nadelana pa je bila tudi nova pot na Mangrt; vse nanovo zmarkirano, društvo je nekaj let vzdrževalo cesto na Mangrsko sedlo samo s prostovoljnimi delom ob nedeljah, edinih prostih dnevih v tednu. Gizela Smielovski je bila takrat izreden organizator dela in družabnosti. Trije direktorji ji ne bi bili kos! Pa oskrbnika Čebulj, ki jima je bila koča pravi dom. Kaj napraviti danes? Poleg znanih ugotovitev splošnega značaja o vzgoji mladine danes, bi bilo treba predvsem obnoviti dejavnost mladincev, starih nad petnajst let. Tako rekoč treba je začeti znova. V osnovni šoli imajo mlajši planinci svoj odsek, ki daje dobre rezultate. Toda ko ti končajo obvezno šolanje, k temu odseku ne spadajo več. Za delo v odboru so še premladi, svojega odseka pa v društvu nimajo. Velika večina po lastni iniciativi v hribe ne gre več, ker jih turistični Bovec bolj vabi na ples in so jim ljubša druga sredstva potrošniške ponudbe. V ničemer drugem kot samo v mladini je prihodnost vsake družbe! Mladina je kot »plastelin«; iz nje napraviš to, kar ti roke zmorejo in znajo. Ni res, da se ne zanima za planine, umetnost itd. Glavni problem je v tem, da še nihče ni hudiča videl z rogov, ampak v vsem blišču in paradoksalnem nasprotju z revnostjo svojega duha. Zato je reklama za potrošniški način življenja močnejša od vzgoje staršev in šole. Pa še tu je prikrito prisotna, vendar smo nemočni in se način človekovih zmot ponavlja v isti zakonitosti, odkar mu je šinila skozi možgane misel svobodne volje in se je »dvignil« nad vse drugo v naravi. Kljub vsemu je treba »pravo pot« mladini pokazati dovolj zanimivo in žrtvovati za to vsaj toliko sredstev kot za potrošniške reklame. Cenejše pa bi bilo slednje zmanjšati! Bolj kot smo prazni, več kiča in duševne plaže kupujemo. Tako vneto sodelujemo pri tem, da se zlo samo od sebe vzdržuje.

* Pokojni Ivo Mavrič, gorski reševalec in večkratni primorski prvak v smučarskih skokih in alpskih disciplinah.

Tudi nekatere športne igre niso podobne drugemu kot gladiatorskim igram. In kaj bo gledalec? Kaj vzgajamo v tem primeru? Športnika, gledalca in igralca brez pozitivnega duhovnega doživljanja?

Zgrozil sem se nad obnašanjem gledalcev, ki ga je lansko zimo v Planici že ob prvih neuspešnih skokih moral doživeti ubogi Bogdan Norčič.

Zato mora s porastom splošnega standarda rasti tudi standard duha in družbene vzgoje. Če hočemo tukaj napraviti korak naprej, moramo biti v vzgoji vztrajnejši od potrošniške vsiljivosti. Ne čakajmo, da se bo mladina učila še na svojih napakah. Dajmo ji spet nekaj dobrega zgleda, tistega duha zadovoljstva ob skupnem uspehu, ki je vel pred tridesetimi leti. Ne dovolimo, da bi kajuhove besede: »Za kar sem umrl, bi hotel še enkrat umreti!« nekoga dne izzvenele kot »nesodobne«, abstraktno idealistične!

EVROPSKA POPOTNIŠKA ZVEZA PRED NOVIM SREČANJEM

MARIJAN KRIŠELJ

Letošnje XI. srečanje Evropske popotniške zveze, katere članica je tudi Jugoslavija, bo predvidoma letos jeseni na Finskem. Niso se pa še »polegli« vtisi lanskega srečanja v Grenoblu, ki je pač francoskim navadam primerno, potekalo v znamenju »francoskega popotniškega poudarka«, tako v jeziku kot v propagiranju peš poti. Zavoljo tega je bilo nekaj zamere zlasti zato, ker organizator ni preskrbel sprotne prevajanja, kot to zahtevajo sklepi s prejšnjih srečanj, ki med drugim zagotavljajo enakopravnost treh jezikov na teh srečanjih — francoskega, nemškega in angleškega. Bila so torej različna nesoglasja, ki so se sicer skrivala za na videz nedolžnimi »fasadami« pozornega poslušanja, v resnici pa se je ta pomanjkljivost pokazala ob izvolitvi novega predsednika Evropske popotniške zveze, ko je za tri leta, kolikor traja mandatna doba, prevzel krmilo nemški predstavnik in je francoski jezik v trenutku zamenjal — morda še bolj vsiljivo — nemški. »Mali narodi« pa smo bili tako prepuščeni na milost in nemilost svoji običajni iznajdljivosti.

Morda bo treba, če bomo želeli, da bo Zveza v prihodnje delovala demokratično tako, kot je v resnici treba demokratično razumeti, vnesti nekaj popravkov v to malce vsiljivo prakso in v nekatere člene za zdaj veljavnega statuta, ki v bistvu ne zagotavlja demokratične širine, v kateri bi imeli člani Zveze enakopravne glasove. Na letošnjem srečanju se je pokazalo, da bo še veliko dela treba, da bi Zveza res mogla tako zaživeti, kot je bilo predvideno z njeno ustanovitvijo in da bomo te napore morali žrtvovati prav tisti člani, ki smo pri volitvah prikrajšani za glas, pri jeziku pa za lastno svobodno izbiro. Ti člani pa na srečo predstavljajo — večino. Upati je, da ne bo prevladal »business«, ampak bo v prihodnje povzelo besedo demokratično poslanstvo, ki naj ga Zveza neguje in ohranja, predvsem pa krepi tudi v prihodnje.

V tem smislu se je odvijala vsa problematičnost Evropske popotniške zveze, ki je s svojim X. zasedanjem lani v Grenoblu potrdila svojo prakso in predvsem s strani »velikih članic« pokazala malo volje, da bi se dejavnost, ki ga popotništvo obravnava, razvijala tako kot popotništvo večina tudi razume. Vedeti moramo namreč, da ta organizacija, ki ima uradni naslov Evropska popotniška zveza in obravnava popotništvo v Evropi in v svetu, združuje 17 držav in šest tako imenovanih evropskih peš poti, dolgih prek 12 000 km, ki so vse tako speljane, da se izognejo industrijskim središčem in izbirajo smeri, ki so sredi narave ali pa po možnosti vodijo skozi kar najbolj prvo-bitno okolje. V gosto naseljeni Evropi je tem obvezam sicer težko ustreči, vendar pa je kljub temu mogoče reči, da so to poti, ki so izredno zanimive in po katerih hodi letno prek milijon popotnikov (tak podatek so sporočili na omenjenem zasedanju). Ta način rekreacije je razširjen predvsem v osrednji Evropi pa tudi na severu, v Franciji, manj pa v Italiji in pri nas, ker nam je tako imenovana planinska hoja, kamor sodi seveda tudi naš način popotništva, bolj pri srcu. Te razlike so očitne vselej, kadar se popotniki srečajo, saj je jasno, da imajo druge države članice Evropske popotniške zveze vzpostavljeno kar tesno sodelovanje z različnimi turističnimi organizacijami, ki načrtujejo skupinske izlete po teh poteh in so torej to stalne oblike turistične dejavnosti v državi. Pri nas pa, kot je znano, razvijamo hojo po planinskih transverzalah, torej hojo po gorah, saj imamo v ta namen označenih kar precej planinskih poti, ki so vse zato tu, da jih prehodimo, da spoznavamo svojo ožjo domovino in da se seveda ob tem tudi psihično in fizično okrepmo. Hoja po transverzalah je predvsem individualna, kar je

tudi ena izmed značilnosti naše planinske popotniške dejavnosti. Zanimivo je, da pri evropskem popotništvu ne gre za planinstvo, kot ga mi razumemo, niti ne gre za hojo v naravi, kot jo na primer poznamo mi, tudi ne za posebno vrsto zanimanja za naravo. Popotništva se lahko udeležuje vsak ne glede na leta in to delajo v Evropi praviloma le v organiziranih skupinah, kot so na primer pri nas izleti. Seveda pa so znani tudi individualni popotniki, ki hodijo po teh poteh in jih tudi prehodijo, čeprav gre tu za velikianske daljave, za stotine kilometrov hoje.

Na desetem srečanju evropskih popotnikov so delegati med drugim govorili tudi o problematiki te organizacije. Šestnajst držav, tokrat se je lo-tem pridružila še Andora, pokriva celotno traso vseh šestih peš poti, ki so razpredene po Zahodni Evropi. Zanimanje za popotništvo pa je tudi v deželah tako imenovanega »vzhodnega bloka«, predvsem pa na Poljskem, Češkoslovaškem in na Madžarskem. Nekaj stikov v tem pogledu je bilo že opravljenih, predvsem s Poljaki, vendar pa stvar še ni tako daleč, da bi se te poti mogle razširiti tudi na ta ozemlja. Upati je, da problematika ni tako zapletena, da tega ne bi mogli v bližnji prihodnosti uresničiti.

Zanimivo je tudi stališče večine držav članic, češ da se ta dejavnost razvija izključno prek organizacijskih možnosti, ki jih nudi Evropska popotniška zveza v posameznih deželah in to vedno skupaj s turističnimi organizacijami. Tako je popotništvo recimo zlasti v Nemčiji, na Švedskem, na Finskem in na Norveškem izredno razvito, saj tako rekoč zajema vse znane oblike rekreacije, od velikih smuških tekov, ki jih prirejajo na Finskem in Švedskem ter na Norveškem, do turističnih obiskov dežel Južne Evrope, ki jih organizirajo turistični uradi na naslov in na ime te organizacije. To je tako rekoč izredno razvejana dejavnost, ki vseskozi zasleduje predvsem ekonomsko računico, ki jih različne asociacije skušajo uresničevati prav prek te organizacije. Seveda je na dnevnem redu tudi parola o varstvu okolja. Znano je namreč, da prav popotnikom v nekaterih državah v Evropi prte največjo krivdo za onesnaževanje prvobitnih pokrajin, predvsem gozdov in samotnih poti. Ta krivična ocena ima svoje korenine prav v ekonomsko-konkurenčnem odvijanju te dejavnosti, ki je, kot rečeno, v velikih sredinah izredno razvita.

Seveda pa moramo v nasprotno luč postaviti prav naše razmere, ki so precej daleč od vsega dogajanja. Naša rekreacija je množična in je individualna, predvsem pa ni povezana v nobenem primeru s podjetniškimi računi in hotenji.

Amaterizem, idealizem in velika želja po bivanju v prvobitni naravi — to so osnovna vodila, ki so sicer prisotna tudi v drugih tovrstnih dejavnostih po Evropi, vendar pa morda nikjer nimajo tako močnega poudarka kot ravno pri nas. Zavoljo tega se v bistvenih razumevanjih te dejavnosti celo razhajamo, saj pri nas ne moremo ločevati recimo planinstva od tistega popotništva, ki naj bi se odvijalo samo po gozdovih. Celo del Evropske peš poti E-6 gre po nekaterih naših najlepših vrhovih ne samo po gozdovih, seka planinske transverzale, Slovensko planinsko pot, spominske transverzale in je v celoti, lahko rečemo, planinska transverzala.

Zaradi teh bistveno različnih pogledov bo treba še marsikaj storiti, da bo ta sicer zelo potrebna organizacija postala tudi enotna in predvsem enakopravna v tistem pomenu besede, kot jo pojmujemo pri nas.

V BOLIVIJSKIH GORAH

MILAN REBULA

1. PISCO (5800 m)

Deževna sezona v Cordilleri Blanci je šla h kraju, z njo pa tudi moje navdušenje nad pešačenjem okoli hribov. Zdelo se mi je, da se vse ponavlja — globoka dolina s strmimi skalnimi stenami, ki se dviguje do jezera na višini 4000 metrov, obkrožajo pa ga andski šesttisočaki, z navpičnimi ledenimi stenami in z nazobčanimi grebeni. Vse poti so na koncu pripeljale do jezera. Zaželel sem si tveganja, ki ga lahko doživiš le na gori, naporov pa se zaradi odlične kondicije nisem bal. V Huaraz so pričeli prihajati prvi alpinisti iz Evrope, Japonske in Amerike. Vsak izmed njih je nosil posebnosti svoje nacionalne pripadnosti; vsak se je do gora obnašal na svoj način, vendar so nam bili cilji isti. Večere smo preživljali ob poslušanju klasične kitare, na katero je znal odlično igrati Švicar Georg, ali pa smo obiskovali številne majhne lokalčke v mestu. Na petem nadstropju hotela Barcelona je bil pravi Babilon. Tu si lahko izvedel vse, kar se trenutno dogaja v Latinski Ameriki: kje moraš stopiti z avtobusa, da ne zgrešiš inkovske poti

v Boliviji, ki se spušta z višine 5000 metrov v džunglo; koliko je najnovejša cena tretjega razreda na ladji od Puerta Montt do Punte Arenas v Čilu; v kateri hiši v Rio de Janeiru se denar najbolje menja na črno in še na stotine podobnih informacij. Najbolj sta mi bila všeč Američana Pete in Chuck, ki sta bila neznansko zabavna, ko sta se hotela učiti španščine. Delala jima je take težave, kot bi jih meni verjetno kitajščina. Ne glede na to sta bila odlična plezalca z lepim številom najtežjih vzponov v Ameriki. »Vzgajali so me v duhu evangelizma, sedaj pa je moja edina religija plezanje, vendar ne plezanje zaradi uspeha ali slave, marveč zaradi užitka. Včasih naju s Petom premami hladen potok, ki teče v vzhodju gora, pa se raje sončiva in kopava ves dan, kot da bi plezala.« Tako mi je govoril Chuck, doma iz vroče puščavske Arizone na jugu ZDA. Dobro so se ujemale naše filozofije in kar nič se nam ni mudilo osvajati vrhove. Naše nasprotje je bil Denis, Francoz, ki je v Južni Ameriki prebil šest mesecev in tako se je bližal čas za povratek. Rad bi se povzpел z nami na Pisco pa potem na Huascaran in še kam. Bil sem za prevajalca pa me je na koncu njegova ihtavost tako ujezila, da sem ga preprosto spregledal, ko me je spet napadel s predlogom, da bi se čimprej odpravili. Vendar se pohajkovanja in brezdolja slej ko prej naveličaš. Tudi mi smo se ga. Nekoga dopoldneva se je sedmorica vozila po že znani cesti proti Laguni Llanganuco. Cuck in Pete sta v zanosu ogledovala skalne previse nad cesto in se v mislih vzpenjala preko navpičnih plati. Slabost petnacionalne sestave se je pokazala že ob kuhanju kosila, ko Američani niso hoteli jesti riža z mesom, ker so bili vegetarijanci, Izraelci pa jih je skušal prepričati, da nobena stvar ne more škodovati, če je ne uživamo v prevelikih količinah. Ob piščancu pa se je vnel že pravi prepir, eni so trdili, da vsebuje veliko proteinov, drugi pa, da jih sploh nima in tako je razpoloženje že ob začetku zdrsnilo globoko pod ničlo. Držali smo se vsak zase, to pa tudi zaradi tega, ker je večina bolehalo za amebično diarejo: drug za drugim smo izginjali za velikimi skalami in se olajševali. Švicarja Reneja je kuhala vročina pa je vztrajal in se trmasto prebijal kvišku. Pisco ni gora v njegovi rodni Švici, kamor bi lahko šel za vikend. Kdo ve, če se bo sploh še lahko kdaj vrnil v Peru, zato ne sme odnehati; na vrh mora priti za vsako ceno. Za danes smo si zastavili cilj, da bomo postavili tabor na višini 4900 metrov, kjer se začneja led. Čez prostrano moreno, kjer so se velikanski bloki podrli ob najrhlnejšem dotiku, smo se morali prebiti do jezera, v katerega se je lomil ledenik. Ta morena je bila gotovo najnevarnejši del vzpona, kajti nobena stopinja ni bila varna, vsak trenutek si moral biti pripravljen, da te kak balvan pokoplje pod sabo. Kar debeli dve uri je trajal ta hazard, preden smo prišli na drugo stran. Ko sem med nekimi balvani padel, se mi je iz nahrbtnika izmuznil pulover in izgubil je v špranjo zunaj mojega dosega. Noč na 4900 metrih v slonovi nogi in v srajci. Misel na to res ni bila prijetna. Na srečo se je izkazala gorniška solidarnost in Rene mi je posodil svoj pulover, saj je zase imel toplo puhasto bundo. Že ob enajstih smo drugega dne stali prvi trije na vrhu Pisca. Pot ni bila zahtevna; zmogli so jo celo tisti, ki so imeli prvič v življenju dereze na nogah, le višina je pestila naše počutje. Lep vrh je, ta Pisco. Pravijo, da je najlažje dostopen in obenem tudi eden od najbolj razglednih vrhov v Cordillieri Blanci, saj leži v samem njenem osrčju. Chacaraju je ležal kot na dlani pred nami, na njegovih ostrih grebanih so visele velikanske opasti, povsem v nasprotju z zakonom o težnosti. Pa Artesonraju, Huascaran, Huandoy, smaragdno zelena jezera in globoke doline, po katerih so drveli gorski potoki. Razgled in dober občutek zaradi osvojenega vrha sta poplačala napore, ki smo jih prestali.

II. NA KITARAJU (6100 m) IN ALPAMAYO (5970 m)

Na moj 27. rojstni dan sem dobil darilo iz Jugoslavije v obliki alpinistične ekspedicije iz Kranja, ki je prišla na enomesečno osvajanje vrhov v Cordillieri Blanci. Njen cilj je bil — preplezati novo smer v Alpamayu in se spustiti s smučmi s šesttisočaka Kitaraja prek šestometerske ledene stene v naklonini 55 do 60 stopinj. Bazo taborišča na višini 4300 metrov je bilo postavljeno v idiličnem gozdičku, skozi katerega je teklo več potokov iz bližnjih ledenikov. Od tu smo hodili nadelovat pot v višine in opremljat višinske taborje. Končno je prišel čas tudi za Draga, Pavleta in mene, da se zaženemo na vrhove in poskusimo osvojiti Kitaraju. Prvotni načrt je bil, da prespimo v šotoru na višini 5300 metrov in gremo naslednji dan na vrh. Z nočjo je zasijala luna na brezoblačnem nebu in nam vzbudila drzne misli. »Ves čas se mi po glavi plete neka ideja, pa ne vem, kako bi vidva reagirala, in sem raje tiho,« je obotavljaje se spregovoril Drago. »Tudi jaz že nekaj časa premišljujem, kako bi bilo, če bi lahko spremenili načrt,« mu je odgovoril Pavle. Tako je prišlo na dan, da smo vsi trije mislili o isti stvari. Nočni vzpon na Kitaraju in nato podnevi na Alpamayo. To bi bilo dejanje, ki bi nam bilo resnično pogodu, dva vrhova z višino okoli šest tisoč metrov na en mah, plezanje prek strmih ledenih sten v velikih višinah in prijateljstvo v navezi.

Prek strmega odstavka smo se po fiksni vrvi povzpeli do sedla, od koder se nam je odprl pogled na velikanski plato, ki loči Kitaraju od Alpamaya. Luna je spremenila

prostrane snežne planjave v biserno morje, lesketanje snežnih kristalov nam je jemalo vid in bili smo pijani od mogočne gorske pokrajine: pred nami je s platoja rasla strma ledena stena Kitaraja, za našimi hrbti je izza grebena Alpayaya vzhajala luna, nad glavami miriade zvezd. To so bili trenutki, ko bi tudi največji nasprotniki alpinizma našli odgovor na vprašanje: Zakaj v gore?

Vendar jim ta doživetja niso znana in zato bodo večno obstajali ljudje, ki bodo začudeno zmajevali z glavo v nerazumevanju, ko bodo zagledali navezo alpinistov, pomrzlo in prestradano, ki se vrača s hribov. Vso noč smo se varovali sredi strmih ledišč, ko smo izmenično napredovali v ledni steni. Ko smo prišli na vršni greben, je bila še vedno trda tema, zato smo zlezli pod bivač vrečo, da smo se vsaj za silo ubranili silovitega mraza. Bili smo na 6000 metrih, na grebenu, kjer je pihal veter, brez puhaste opreme, v puloverjih in vetrovkah. Želeli smo si sonca in toplote; ne da se opisati, kako smo si tega želeli. Prvi žarki so nas vzdramili iz otrplosti. Po ostrem grebenu smo zlezli do vrha, po radiu pozdravili dolino in se odpravili navzdol; kjer smo priplezali navzgor, je bilo treba tudi dol, nikjer pa nismo našli lažjega prehoda nazaj na plato. Po isti smeri, kjer smo sestopali, sta nekaj dni za nami smučala Luka in Matej in po mojem mnenju dosegla največji, žal ne dovolj opažen uspeh celotne odprave.

Nikoli si nisem mislil, da bodo moje najtrše izkušnje s sončno vročino ravno tu, na višini 6000 metrov. Vročina Indije bi tu delovala osvežilno, puščave v Iranu in Peruju me niso nikoli tako izčrpale, kot ta krušna peč, v katero smo se spuščali, ko smo varovali drug drugega. V glavi je šumelo kot v panju, nobena misel se ni zganila, sonce pa je kot zlohotna rdeča krogla potovalo prek neba. Okoli 12.00 smo prispeli na ledenik. Tam sta Drago in Pavle odšla na drugo stran po opremo, ki smo jo pustili ob vznožju stene pred pričetkom vzpona; jaz pa sem bil zadovoljen, da grem v smeri proti šotoru in skuham čaj. Lepo, ni kaj. Čaka me hoja po ravnem v dolžini treh ali štirih kilometrov, malo vzpona na sedlo in nato spust k šotoru na drugo stran. Nenadoma se mi prikaže Alpayaya, zasukan za 180 stopinj, tako da je vrh pri tleh. Malo stresem z glavo in znova se postavl v pravi položaj. Napravim 10 korakov in se zvrnem v sneg. Počivam. Nato spet 10 korakov in spet počitek. Ne morem verjeti svojim očem. Pred mano je šotor, čeprav ga skriva greben na obzorju in ga ne bi mogel ugledati še najmanj dve uri, kolikor me loči od sedla. Pa vendar je tu.

Ne, sedaj ga že ni več, le bela planjava se širi v neskončnost, obupno pusta in brez najmanjše sence. Odreši me megla, ki se pripodi od nekod in mi vsaj malo razbistri čute.

Seveda v takem stanju nismo bili sposobni, da bi se še istega dne spoprijeli s 300-metrsko Alpayayevno steno, z naklonino 70 stopinj. Še drugega dne smo čutili posledice vročinskega udara in v steno smo vstopili šele ob eni uri popoldne, ob pol petih pa smo bili že na vrhu. Vrh visi pravzaprav v zraku, kajti velikanske opasti visijo tudi po 10 metrov prek roba grebena in nič ne moreš storiti, da bi se jim izognil. Šeststo metrov sestopa po 45–50 stopinjski naklonini poteka ves čas po takih opasteh in žal nam je, da nismo sestopili po smeri vzpona, vendar smo bili zadržani tudi za evakuacijo tabora, ki ga je postavila druga skupina, ko se je povzpela na Alpayaya po normalni poti. Zraven snežnih lukenj, kjer je oprema, ki jo je pustila ta skupina, stoji višinski šotorček dveh Avstrijcev. Ugotovimo, da nam manjka nekaj stvari, višinomer, bivač vreča, nekaj vestonov in kuhalnik. Po daljšem prepričevanju le prineseta iz šotora vestone, za drugo pa zmigujeta z glavami, češ da teh reči nista videla. Na maramo prerekanja, saj smo na smrt utrujeni in zavlečemo se v snežne luknje in zajame nas globok spanec. Naslednjega dne si otovorimo nahrbtnike na ramena. Vsak ima gotovo po 25 kilogramov, kajti v njih je tudi kompletna oprema ekipe, ki je tu spala pred nami. Sonce danes ne žge s tako močjo, pa vendar je pot do baze izredno dolga, saj moramo napraviti velik ovinek okoli Alpayaya, preden se v poznih popoldanskih urah pričnemo spuščati v dolino. Le tri dni smo bili odsotni pa se nam zdi šumenje potoka kot glasba, ki pomirja napete živce in sprošča telo, zelenje ob njem pa je prava paša za oči. Zopet večer ob ognju, ki gori dneve in noči, ves čas našega bivanja pod gorami.

HUAYNA POTOSI (6180 m)

Zgodovina se ponavlja, tako pravijo. To se dobro vidi tudi v alpinizmu, kjer prihaja do teženj, da bi ga poenostavili in osvobodili prevelike uporabe tehničnih pripomočkov, ki so se razširila v zadnjih dvajsetih, tridesetih letih. Velike ekspedicije v Himalajo počasi prihajajo iz mode, vse bolj se uveljavljajo skupine dveh ali štirih alpinistov, ki se med seboj dobro poznajo in odlično razumejo. Ljudje se odpravljajo brez kisika na vrh Mount Everest; naveza dveh mož je že sposobna storiti isto dejanje kot pred leti velika ekspedicija, ko po novi smeri pripleza na vrh osemstisočaka. V alpinizmu se znova vrača pojem avanture, za katerega je nekaj časa kazalo, da bo povsem izginil. Ko sem se bil leta 1975 udeležil odprave v Himalajo, sem opazil, da jo pravzaprav zoprn občutek, ko se zavedaš, da si dol nekega velikega stroja, ki se odpravlja, da bi osvojil goro po

točno določenem načrtu, že vnaprej začrtani smeri in z veliko količino opreme. Od tistega časa naprej je bila moja največja alpinistična želja, da bi se povzpел na svoj način na kak visok vrh, ki tehnično ne bi bil prezahteven in za katerega ne bi potreboval veliko opreme.

O bolivijskih gorah nisem vedel skoraj nič, ko sem v nedeljo zvečer prispel v La Paz, največje bolivijsko mesto na višini 3600 metrov. Zato sem se že drugega dne odpravil poizvedovat na edini alpinistični klub, ki obstoji v mestu. Bilo je zaprto. V tem položaju se nisem domislil druge rešitve, kot to, da sem odšel na najbližjo turistično agencijo in od uslužbenke skušal kaj zvedeti, kaj o bolivijski Cordilleri. »Le za en šesttisočak vem, to je Illimani, ki ga vidite z glavne avenije. Sicer pa počakajte, bom po telefonu poklicala prijateljico, mogoče vam bo ona lahko kaj več povedala.« Res, prijateljica je vedela nekaj več; našela mi je še tri šesttisočake in dodala, da je slišala govoriti, da je Huayna Potosi najlažji med njimi. Nobena od njiju pa ni znala opisati poti do gore, ker je še nista videli od blizu.

Odšel sem na ulico in spraševal mimoidoče, če kdo mogoče ve, na kateri strani leži Huayna Potosi. Večina jih je zmigovala z rameni ali pa se delala kot da ne sliši. Težko je z Bolivijci. V dolgih stoletjih, ko so jih beli priseljenci tlačili in izkoriščali, so se navadili nezaupljivosti do tujcev. Nekaj pa jih je le bilo, ki so mi bili pripravljeni pomagati. Svetovali so mi, naj se povzpem na visoko planoto na višini 4000 metrov, od koder je goro lepo videti. Od tam bi lažje ocenil položaj in se odločil za nadaljnje ravnanje. To početje sem prcloužil na naslednji dan, kajti za danes sem imel še veliko opravil pred sabo. Treba je bilo nakupiti hrano. Nisem imel cepina. Treba si je bilo izmisliti nekaj, kar bi mi ga nadomestilo. Nisem vedel nič o smeri vzpona niti o težavah; vse je resnično dišalo po avanturi, kadar se odpravljáš v neznano in načrt prilagajaš trenutnemu položaju. Nisem imel ne kuharika ne čelne svetilke, le derce in tenko spalno vrečo sem nosil v nahrbtniku. V neki mehanični delavnici so mi daljši kos jekla izoblikovali v nekakšno bodalo in ko sem ga držal v roki, se mi je zdelo, kot da že stojim na vrhu.

Res sem se imenitno počutil, ko sem drugega dne stal na višavju nad mestom in si ogledoval »svoj« hrib. Bil je pravi orjak, ki je kraljeval nad pustim Altiplanom, poln ledu in navpičnih sten. Nisem se mogel otresti misli, ki me je že ves čas spremljala. To je gora, na katero prirejajo ekspedicije in najamejo celo nosače, da jim pritovorijo opremo v višinski tabor. Jaz sem pa bil opremljen, kot da bi se odpravljaj nekam v Kamniške, čeprav sem se psihično in fizično zares dobro počutil. Ljudje so mi pojasnjevali, da se s te strani ne pride na vrh, smer vzpona je skrita za razom na obzorju. Premenjal sem štiri ali pet kamionov, povprašal za pot petnajst ali dvajset rudarjev in končno sem ob treh popoldne stal na sedlu na višini 4500 metrov. Do tu pride cesta. Od tu naprej mi lahko pomagajo le volja, pogum, kondicija in izkušnost. »Ne boš imel problemov z orientacijo,« mi zatrjuje star Bolivijec, ki se primaže iz šotor. »Dve ekspediciji sta na gori, nemška in francoska. Le sledi se drži pa se ti ne more nič zgoditi. Jaz sem tu za čuvaja, ker sem prestar, da bi jim sledil.« V višinah so se odražale črne pike na beli podlagi. Danes bodo prišli do tabora ena na višini 5300 metrov, jutri pa na vrh. Vsa gora je bila pred menoj kot na dlani. Od tu sem videl, da tehnične težave ne bodo velike, le nekaj krajših ledenih skokov je stalo malo bolj pokonci, v glavnem pa je kazalo, da bo to hoja po strmem terenu. Sneg. Počasi so se začele vrtinčiti prve snežinke po zraku in beliti tla. Nisem se smel ozirati na to. Le navzgor moram, do pričetka ledu, tam pa bo že kako, bom že našel kak previs in se stisnil podenj. Močan veter mi je nosil sneg v obraz, ko sem se vzpenjal po moreni proti ledeniku. Uvidel sem, da tu ne bo nič s previsi. Skale so bile premajhne, da bi mi lahko dajale zaklon, jaz pa pretrmast, da bi se vrnil na sedlo v varno zavetje šotorov. S prvimi zvezdami je pritisnil mraz in prenehal sneg. Bil sem pod ledenikom na višini 4800 metrov. Odmetal sem sneg in vrhno plast kamnov, da sem se vsaj lahko ulegel na suha tla. Suha, vendar zamrzla. Mrzla tla, mrzel zrak, obilo revmatizma. Na take stvari se nisem mogel nikoli navaditi. Prepričeval sem se, da me pravzaprav ne zebe in uspejo mi je, da sem za nekaj časa res ogoljufal samega sebe. Zdrnil sem v rahel spanec, iz katerega me je zbudil silovit mraz. Mogoče pa bi bilo bolje, če bi se obrnil na drug bok ali hrbet. Tudi ta prevara pomaga za nekaj časa, nato pa se zopet zbudim v kruto resničnost. Tako so se menjavala obdobja rahlega spanca in bedenja, ko sem, namesto da bi počival, trošil moči za ohranjanje telesne temperature. Na vzhodu se je pričelo rdečiti in porajal se je nov dan. Vse bleščeče in mogočno je vstajalo sonce, pozabljeno je bilo trpljenje, ko so dereze zagrizle v prve metre ledu. Kljub težki noči se mi je poznalo, da sem v odlični formi, saj sem kmalu prišel do višinskega tabora francosko-nemške ekspedicije. Nikoli mi še ni tako teknil čaj kot tisti, ki mi ga je ponudil njihov kuhar. Nisem počival, pred mano je bila še dolga pot.

Na srečo so bile vse ledeniške razpoke dobro vidne, le enkrat sem se vdrl do pasu, pa sem brž razširil roke in se tako zaustavil. Od tu me ne bi rešil nihče. Kmalu sem pričel dohitevati prve alpiniste iz ekspedicije, ki so zaostajali zaradi težav z višino. Druga za drugim sem pušal za sabo in ob pol dvanajstih sem stal pod zadnjo stometrsko strmino z naklonino 45 stopinj. S pridom sem uporabljal ledno bodalo, ki je bilo v glavnem spravljeno v nahrbtniku; do tega mesta sem ga moral uporabiti le na dveh krajših strmih skokih, z naklonino 50 stopinj. Ob dvanajstih smo prvi trije stali na vrhu. Karta je pod imenom Huayna Potosi označevala višino 6180 metrov. Kakšen kontrast med rdeče-rjavo bolivijsko visoko planoto in morjem oblakov, ki so prekrivali džunglo. Kot mogočna pregrada so stali nad obema ledeni šesttisočaki, ki so branili prodor toplemu zraku v višave. Tu se mi je porodila primerjava s prizorom, ki sem ga zrl z Makaluja pred štirimi leti: tam valoviti Tibet v vseh otenkih rdeče in oker barve na eni in razbeljena indijska podcelina na drugi strani; tu rjavo mrzlo in sončno višavje, ki se je na robu dvignilo v visoke andske špike, preden se je spustilo v nižavje v vročo večno zeleno džunglo. Zapodil sem se navzdol; ob treh popoldne sem že stal na cesti, poleg avtobusa, ki je čakal na ekspedicijo.

IV. ILLIMANI (6500 m)

Triglavi hrib, ki se dviguje nad La Pazom, je prisoten na vseh razglednicah z mestom. Jaz sem ga lahko občudoval ves mesec, ko sem čakal na nove potovalne čoke in na potni list; vse skupaj so mi namreč ukradli iz žepa, ko sem se vračal iz menjalnice. Za občudovanje sem imel še poseben razlog; skoraj bi mi uspel vzpon na vrh, le vreme je preprečilo meni in mojemu prijatelju, da nisva preplezala še zadnjih sto metrov, kolikor naju je ločilo od vrha. Tu bi se še rad zahvalil jugoslovanski ambasadi, ki mi je velikodušno posodila dovolj denarja, da sem nekako preživel tisti mesec čakanja. »Zakaj pa se nisi takoj pojavil pri nas, ko si prišel v La Paz, tu vsakogar dobro sprejmemo, veseli smo vsakogar iz naše domovine.« »Saj bi prišel, pa mi je naša ambasada v Limi ostala v tako slabem spominu in sem se odločil, da ne pojdem nikoli več na nobeno.«

Visokogorska cesta, ki drži pod Illimani, je gotovo ena najbolj nevarnih na svetu. Še sedaj se spominjam kamiona, ki je poskakoval po luknjasti cesti nad 1000-metrskimi prepadi, se zagugal nad praznino in za hip okleval, nato pa se je spet povrnil na cesto. To se ni zgodilo dvakrat ali trikrat, to se je dogajalo vse štiri ure, kar je trajalo potovanje po tej cesti. Bil sem trd od strahu, ko sva se na koncu s tovornjaka spravljala na trdna tla. »Mar se nikoli ne zgodi, da bi kakšen tovornjak zgrmel v prepad?« »Oh, da, tudi to se dogaja, pa kaj hočemo, saj na taki cesti tako ne pričakujemo, da bi vse potekalo normalno; na nesreče smo se že privadili.« Andske ceste in šofarji, ki vozijo po njih, so znani po svoji drznosti; znane so nevarnosti, v katere se podajaš, če potuješ po njih, tole pa je daleč presežilo vse moje desetmesečne izkušnje iz Peruja in Bolivije. Končno smo le prispeli do razpotja, od koder sva s prijateljem Norrisom, Američanom, ki sem ga pred nedavnim spoznal, nadaljevala pot peš. Bil je na pol Bolivijec; njegova mati se je iz Bolivije preselila v ZDA, on pa je vsako leto prihajal k svojim sorodnikom v La Paz in tu ostajal tudi do pol leta. Omenil mi je, da je ena njegovih želja ta, da bi se kdaj povzpela na Illimani, vendar nima nikogar, s katerim bi to lahko izvedel, ima pa prijatelje, od katerih bi si lahko izposodil vso potrebno opremo. V začetku me ni kar nič mikalo, da bi ga vzel s seboj, saj bi mi solo vzpon pomenil mnogo več kot pa vzpon v navezi. Spomnil pa sem se, kako me je pri vzponu na Huayna Potosi ponoči zeblo, ko sem bivakiral na 4800 m na zmrzli zemlji brez armaflexa, kako sem bil ves dan prestrašan, ker nisem jedel tople hrane. Tura mi veliko več pomeni, če jo opraviš brez velikega trpljenja, skratka, če na njej ves čas uživam. On bi lahko nabavil tudi kuhalnik, armaflex in bivak vrečo. To je odločilo. Povabil sem ga, naj se mi pridruži. Prvi dan sva iskala smer, po kateri naj bi potekal najin vzpon; bilo je približno tako, kot če bi šel po Slemenu na Skuto, torej greben, ki drži na vrh pravokotno na glavno gorsko verigo, le da je bil tu leden in neskalnat. Kmalu sva ga uzrla in še tisti dan sva se povzpela na višino 4800 metrov, do snega; tam sva pod velikim previsom prespala. Norris ni bil plezalec, še nikoli ni imel derez na nogah, zato sem se precej nelagodno počutil, ker nisem vedel, kako se bo obnašal na gori. Tik pred bivakom je bilo treba prečkati nekaj deset metrov široko strmo melišče. Steza tu čez seveda ni bila utrta, vendar stvar ni predstavljala nikakršnega problema. V nekaj skokih sem bil čez in na ravni polici pod previsom. Preoblekel sem se in prostor uredil za bivak. To je trajalo 20 minut, preden sem bil nared. Norrisa še ni bilo videti. Najprej sem menil, da uživa v razgledu, potem pa me je zaskrbelo, saj je minilo že pol ure, odkar ga nisem videl, na stezi sva hodila še skupaj. Spet sem si nataknil čevlje in se vrnil nekaj deset metrov za rob, odkoder sem imel lep razgled na področje. Norris se je nekaj metrov od mene plazil po vseh štirih čez »šoder«. »Sprva sem te klical, da bi mi prišel pomagat, pa me nisi slišal. Bal sem se, da bi se zakotalil po pobočju in se ne bi

mogel ustaviti, nimam prav nobenih izkušenj v gorah.« Nič mu nisem odgovoril; to je bilo zame novo doživetje, ko sem gledal odraslega človeka, kako se plazi prek melišča. Na bivaku sva se zvečer pogovorila »Če misliš, da ne bo šlo, se raje vrneva; nima smisla, da toliko tvegava, saj naju čaka jutri resna naloga. Led bo in izpostavljen greben, tam boš moral paziti na vsako stopinjo.« Pregovarjanje ni zaleglo, rekel je, da bi vsaj poskusila. Naslednjega dne se je obnašal presenetljivo dobro. Hodila sva z derezami po strmih grebenih, brž se je privadil in nič ni kazalo, da bi razmišljal o vrnitvi. Vzpon na Illimanijev desni vrh, če gledamo iz La Paza, je brez protiravanja enkratna tura in poteka po ostrim grebenskim rezi, ki se dviga nad razbitimi ledeniki. Zelo počasi sva napredovala, Norrisa je zmagovala višina, močno ga je bolela glava, jaz pa sem tri mesece preživel na višinah med tri in šest tisoč metri in sem bil prav vesel, da sem se moral prilagoditi njegovemu tempu. Če bi hodil sam, bi spet divjal na vso moč, tako pa sem lagodno koračil, se ustavljal, da me je Norris dohitel, nato pa sva skupaj nadaljevala po strmini med 35 in 45 stopinjami naklonino, vendar tu ne bi bilo rešitve, če bi se spotaknil. Opoldne sva prišla na manjši plato. Norris se je zrušil v sneg zraven mene in izjavil, da brez izdatnega počitka ne gre nikamor. Počitek se je razvlekel, kuhala sva in jedla in kar čutil sem, kako prihajajo nove moči in kako me je topla hrana okrepila. Napredovala sva še nekaj sto metrov po strmih grebenih, ki je tu prešel že v ledeno pobočje tik pod vrhom. Zelel sem, da bi prišla čim višje in si tako olajšala vzpon na vrh. Na višini približno 6000 metrov sva zagledala ledeniško razpoko. Odločila sva se, da bova prespala kar v njej. Zlezla sva vanjo kakih deset metrov navzdol in se znašla v kraljestvu ledenih sten in modrikaste svetlobe. S stropa so visele velike ledene sveče, na dnu razpoke pa je bilo nekaj napihanega snega. Steptala sva ga v bivalni prostor. Bila sva na varnem za to noč. Zrak tu sploh ni krožil, nad glavo sva imela nekaj metrov ledene strehe, dnevna svetloba pa je prihajala le skozi majhno oddaljeno odprtino, odkoder sva prišla. Nenadoma je pričelo skozi nozdrve naletavati. Debela sodra se je prikotila celo do naju. Ravno pravi čas sva se umaknila na varno. Tu je vladal mir, nič se ni slišalo, le po snegu, ki je naletaval skozi luknjo, sva lahko ugotovila, da je položaj kar resen. Ponoči, ko sem se prebujal, sem zaskrbljeno gledal snežinke, ki so se vrtinčile v zraku in počasi padale proti dnu razpoke. Zjutraj, ko sva se zbudila in zlezla na prosto, naju je sprejelo rahlo sneženje in gosta megla. Škoda, le nekaj ur naju je ločilo od vrha, hrane pa nisva imela zadosti, da bi počakala še kak dan. Brez besed sva se odločila za umik. Globoko v dolini sva srečala štiri argentinske alpiniste, ki so se odpravljali na vrh. V dolini so imeli bazo, nato pa so nameravali postaviti še dva višinska tabora, ju dobro opremiti in z njuno pomočjo zavzeti vrh. »Menimo, da nam bo v 10 dnevih uspelo.« Njihov »pristop k alpinizmu« se je popolnoma razlikoval od najinega. Nič avanture ni bilo v njem, pomemben je le vrh za vsako ceno, vse je že vnaprej preračunano. Gotovo bi naju imeli za neresne in neodgovorne, če bi zvedeli, da je Norris prvič v življenju uporabljal dereze. Nič zato, najino doživetje kljub temu ne bi bilo nič manjše, midva sva našla zadoščenje že v samem načinu osvajanja gore; niti malo naju ni potrla, da nisva dosegla vrha.

O BELEM OBLAKU

J. ANDREJ DERNIKOVIC

Povsod po gorovju
je mir,
povsod v vrhovju
je zvečer
vsak šum zamrl;
še ptice molče na prevalu.

Tudi ti kmalu
oči boš zaprl.

(Iz Popotnikove nočne pesmi; J. W. Goethe.)

Že dolgo se mi zdi, da so dnevi drug drugemu enaki, ko da jim nikoli ne bo konca. Sedim na nekaki terasi, pokriti z valovito zeleno plastiko, odprti proti trem, štirim teniškim igriščem. Obvezen četrtek je, s hladnim pivom, le da ga ne pijem v Riu na vrtu, niti ni to Union, temveč »pijte čuvano jagodinsko pivo« (kaj hočem, v sili še vrag muhe žre).

Bolj in bolj pozabljam, da sedim v ulici Mije Kovačevića, da je to Karaburma, Beograd. Večeri se in tenisači »nabljajo« žoglico, zahod je že oranžnordeč in ... Ja, danes zahaja sonce prav za mojimi kraji, to je tam zadaj za belima stolpnicama študentskega doma, kjer že prižigajo luči; tam zadaj za modernim Pionirjem, kjer vabi drsalna ploskev; tam zadaj za bleščečimi reklamami, ki štrle iznad Terazij; tam zadaj, preko ravnine in še dlje ..., daleč. Daleč, kot so daleč oblaki ...

Ne, oblaki so bliže ... Domači so, sivomodri, spreminjajoči se iz trenutka v trenutek: isti oblak je na eni strani študentskega doma nekaka žaba; ko pa prijadra na drugo stran: ná, pa bolj spominja na Forda T. Kar stopil bom tja za belo stolpnico in pogledal kaj počnejo kolegi študentje z oblaki; da, koj stopim ... Sicer pa — »gaudeamus igitur juvenes dum sumus«, naj kar kuhajo in modelirajo oblake, naj bo v tem spreminjanju nekaj skrivnostnosti, nekaj mističnosti, nekaj samote.

Samote? Kot tedaj?

Prvi januar 1974, 1975? Kdo bi vedel? Sneg je ležal le v krpah. Vsepovsod je šumelo suho listje, iglice, rušje. Da, Mala Poljana. Kraj spominov, ki vzbujajo drhtenje; spominov, ki drug drugega prehitevajo.

Sam stopam po stezi proti vzhodu, nato v žleb, ki vodi proti vrhu Storžiča. V njem je še sneg, dovolj zbit, da je užitek hoditi. Potem se prekobalim na južno pobočje, tja, kjer ni sledu o zimi. Tropi gamsov. Poležani, dolgi snopi trave kažejo v dolino.

Rumeno, rjavo, sivobeke skale in nad vsem modrina, neskončno globok mir.

En sam oblak lebdi nad menoj.

Točno opoldne sem na vrhu. Tu je sneg in vanj je zapičena smrečica. Od slinči, ko so jo prinesli s Kališča. Opolnoči. Oblaček lebdi in se ne premakne in tako sediva sama tam gori in je toplo, da sem do pasu slečen. In tudi moje misli so slečene vse navlake, vse lažne romantike. Oblaček lebdi. Ves dan preživiva skupaj na vrhu. Zvečer odideva vsak svojo pot.

Si to ti, dragi obláček, nad Karaburmo? Počakaj, postoj, tako zelo sem sam ...

»Ja častim, Slovenac, jeli? Bavite se tenisom?«

Poberem belo žogico. Da, nekoč. Vse se nanaša na preteklost, ko da bodočnosti ni več. (»Misli, Andrej, kako boš še to zimo šel, reciva na Kokrsko sedlo, tja, kjer si prvič občutil lepoto gora. Misli ...«)

Že mislim. Lepo bo: najprej bom prišel do Perotovega bivaka, nato na rob grape ...

(»Ozri se proti Koglu!«) ...

Pa do klopce. Cik-cak steza po melišču. Melišče?

(»Spomni se, le spomni se!«)

Da spominjam se. Bilo je leta pozneje. Neke zime. Najprej se je privalila mala, bela kepica ...

(»Teniška žogica, si rekel tedaj.«)

Takoj nato je počilo in hrum je zapolnil tisti usek pod Kališko goro. Stoterl odmev je napolnil glavo in noge in stal sem nepremično, kot ledena soha. Plaz pa je drvel, drvel ...

(»No, nadaljui! Nočeš? Nato si tekkel, tekkel navzdol kot nikoli do tedaj in bilo te je strah, strah, ti moj jaz! In veš, na kaj si tedaj pomislil?«)

Da, na Sašo Kamenjeva. In potem sem stal višje, na robu in bilo mi je slabo in ves čas sem mislil na tisto teniško žogico.

(»Prvič si doživel prvobiten strah: sicer pa te je bilo še pozneje strah, kajne?«)

Bilo. Ampak tedaj sem že lahko izbiral; lahko tudi ne bi šel v steno.

(»Figo si izbiral! Šel si žejen skale, neznanec smeri; nisi pomislil na strah, čeprav si drhtel. Strah je prišel pozneje.«)

Pozneje, kdaj pozneje?

(»Ne pretvarjaj se, meni ne moreš lagati! No? Pa nič. Spomni se: Zoran je plezal nekje visoko zgoraj. Bil si tretji v navezi. Bingljal si z nogama v prazno sedé v dnu kamina in srce ti je ropotalo tudi v rokah, v nogah, v vratu. In veš zakaj?«)

Vem, bila je moja tretja smer. Debelakove v Mojstrovki. Za začetnika ...

(»Kje pa. Ustreza ti taka razlaga, enostavna je pa tudi malce heroično zveni. Veš, strah te je bilo, ker si daleč spodaj, v Tamarju, videl kočo in ljudi, ki so plesali, šotore in avtomobile; lahko si slišal harmonikaša in njegove viže so ti bile tedaj nekaj najslajšega, nedosegljivega. In dejal si — nikar ne odkimavaj — samo, da pridem iz stene, v dolino, nikoli več ... In koprnel si žejen ljudi in zelenih travnikov in bele ceste in hiš tam dol. Čemu se tega nisi več spominjal pozneje, vsak petek, ko si naju gnal v hrlbe, v skale?«)

Da, zakaj? Želja po uveljavljanju, po drobci slave? Ne, v stenah nisem pustil nobene sledi! Saj res, zakaj potem?

(»Si zakompleksan, oprosti, tako pravijo za plezalce?«)

To bi ti moral bolje vedeti, ti si moj tihi, široki, nedoumljivi drugi jaz, ti in ne jaz! Vem le, da sem žejen; česa, to je pa tvoje področje. No, bodiva esteta in reciva, da sem žejen lepote pa mi povej, kje je lepota v amputiranih prstih, v stradežu, v orkanskem vetru, v plazovih, v trpljenju naših fantov v Andih, v Himalaji?

(»Ne sodi prehitro. V osnovni šoli se ti je zdelo, da več matematike že ne more biti kot si je tedaj znal: v gimnaziji si spoznal integral! Nikoli ne bom tako nor, si dejal kot planinec, in leto za tem si že plezal. Ne le v iskanju lepote, v samem iskanju, v odkrivanju, v živalsko-človeški radovednosti je tudi skrit odgovor. Zatorej, nikar se spet ne zarcci! Si s svojo žlico zajel veliko spoznanj? Revež! In pri vsej svoji nadutosti komaj veš, da skoraj vsi tvoji možgani pripadajo meni, tvojemu drugemu jazu. Zakaj bereš Jonathana Galeba, če ga nočeš razumeti? Zakaj? Zbudi se!«)

»Ajde, zatvaramo, vojniki!«

Da, takoj. Koliko sem dolžan?

»Ma menoj, nabavi si ti radije Jednu loptico za tenis. Prijatno!«

Lahko noč.

Kaj je Saša odkril v iskrli poslednje misli?

Dokončno spoznanje o vrednosti življenja?

Pojdiva. Veliko delo naju še čaka!

POZIMI NA TRIGLAV

JANEZ BROJAN

V mrzlem decembrskem jutru ostro škriplje zmrzli sneg pod ostrimi zobmi »trikunov«. Dobro volje spešiva korak v klanec Tnala in naprej proti dolini Radovine in Krme. Hodila sva zelo hitro, da bi se segrela in se tako ubranila pred ostrim mrazom, saj ga je bilo za minus 18 stopinj. Sneg je bil trd; sren je držal in tako sva bila v treh urah že na koncu Krme. Polagoma sva prešla v strmino; na Pleči, na višini 1300 metrov, sva bila že kar zadihana, kljub lagodni hoji. Sneg je vse bolj suh, začelo se nama je udrati. Ne hitiva, le toliko se trudiva, da se grejeva, saj imava časa dovolj, ker greva danes le do gornje Krme. Kmalu sva preko Polja, v Travnj dolini pa naju že obsije sonce in ker ni bilo vetra, je postalo kar toplo. Ura je bila dvanajst, ko sva prišla do kočice na Medvedjeku. Odloživa nahrbtnike, jaz zakurim, medtem pa Maks prinese v ponvi sneg za čaj. Pospravila sva malico, vreme, sonce pa naju je zvalilo na prosto. Odločila sva se za Rjavino. Na pot sva odrinila brez nahrbtnikov, tudi sneg je bil trd in dober za hojo. V uri hoda sva že na sedlu pod Rjavino. Greben Rjavine je bil močno zasnežen, sneg pa ugoden za hojo. Le sem in tja sva naletela na led in tedaj sva se navezala. Ob treh popoldne sva prišla na vrh. Čas naju je priganjal, ogledala sva si še kamin v Triglavu, kamor bova šla jutri, in se začela spuščati v dolino.

Že mrak je bil, ko sva prišla do kočice. Mraz je začel spet pritiskati. Zakurila sva in si uredila ležišče. Ogenj je veselo zaprasketal, midva pa sva ga opazovala vsak s svojega pograda; pomenkovala sva se o planinah, smučanju, o lepih, veselih, včasih pa tudi o hudih in žalostnih doživetjih, ki sva jih preživela na najinih poteh, v borbi, v steni,

v lepem in slabem vremenu, poleti ali pozimi. Iz teh pomenkov naju zmoti glas. Poslušava, če se morda nisva motila. Spet zaslíšva govorjenje. Stopiva pred kočo in opaziva dve svetilki, ki se bližata koči. Po glasu sva spoznala, da sta moški in ženska. Kako pa ostrniva, ko prideta do naju, saj sta bila najina stara planinska prijatelja, Slavko in Mara. Ponudila sva jima vročega čaja in kmalu sva zvedela, da imata tak načrt kot midva. Zaspala sva. Še pet ni bilo, ko se zbudim, hitro skuham čaj in prebudim še druge. Uro za tem sva že nared za odhod. Jutro je bilo krasno, mesec je še plaval po nebesnem svodu; bilo je kot podnevi. Strmina nad kočo nas je kmalu ogrela. Razmeroma hitro smo bili pod Ržjo, potem smo šli še skozi Kalvarijo, ko se je že začelo daniti, in ob osmih že stojimo pred kočo na Kredarici. Mraz neusmiljeno pritiska, pomaga mu še sever. Najbrž je bilo tja do 28 stopinj pod ničlo. Spustili smo se proti ledeniku in šli preko njega do vstopnega kamna v Malem Triglavu. V Kaminu je bilo mnogo snega in ledu. Navezali smo se — prvi sem bil jaz, potem Slavko, Mara in Maks. Že kar prvi metri so mi dali dosti opraviti, saj sem moral stopinje in oprimke sekati v led s cepinom. Zamudno in naporno početje. Že po nekaj metrih višine se mi je »zanohtalo«. Z eno roko se držim, v drugo sople in narobe pa je le malo pomagalo. Le nekaj metrov navzgor in spet isto, prsti so trdi in nimajo občutka. Potem se mi je »zanohtalo« še na nogah. Tu je bil kamin najtežji. Z največjim naporom sekam v led stope in oprjeme, — ali mi bo uspelo in se bomo prebili skozenj? Več kot pol ure sem že v kaminu in se pomikam navzgor, po centimetrih. Bolečine v prstih in rokah in nogah so obupne, da bi se zjokal nad njimi. Mraz me je spreletaval tudi po telesu, čisto do kosti. Nekako otopel sem, toda trdna volja je bila močnejša, želel sem samo naprej...

No, po štiridesetih minutah sem izplozal iz kamina. Uredil sem si dober stop, zasadil cepin v sneg, navil vrv okrog njega in poklical Slavka, naj pride za menoj. Oni pod kaminom so bili kot snežaki, premraženi, čeprav so se lahko gibal. Slavko počasi napreduje, dvakrat obvisi na vrvi, ker mu je na ledu zdrsnilo. Pomagal sem mu z vrvjo, da bi lažje plezal in tako je le priplezal do mene. Uredi si stojišče, sam pa takoj primem drugo vrv in pokličem Mara. Pleza neverjetno hitro. Za njo se je lotil kamina še Maks in tako smo bili v ur! In pol vsi štirje na snežišču. Bil je skrajni čas, saj smo bili že vsi trdi od mraza. Pohiteli smo na greben, na sonce. Žica na grebenu je bila po večini nad snegom. Sneg je bil trd, tako da je bilo v strminah treba sekati stopnje vanj. Ob pol enajstih smo bili na vrhu Triglava. Krepak stisk rok je pomenil srečo nad zares težkim vzponom. Razgled je bil lep, a kaj ko smo morali misliti na sestop. Kmalu smo bili spet nad kaminom. Maks se je spustil vanj in onadva za njim. Kmalu so bili vsi trije na snegu pod njim. Sam sem izkopal v skali in ledu mali rogel, ovil vrv okrog njega in se začel spuščati. Bili smo spet vsi skupaj. Opoldne smo stali pred kočo na Kredarici. Odhiteli smo proti Krmi. Res odhiteli, saj smo bili v dveh urah in pol na Zasipski planini.

Opomba: Vzpon so opravili 24. in 25. 12. 1936 Janez Brojan, Maks Dimnik iz Mojstrane ter Slavko Bučar in Mara Samec iz Ljubljane.

NEJČEVA BRADA

CIRIL PRAČEK

Zgodilo se je v maju. Skupina petih deklet, ki so bile januarja v tečaju za turno smuko na Komni, tam sem sodeloval kot vaditelj, si je zaželela turc skozi Krmo na Kredarico. Zmenili smo se, da ne gremo, če bo slaba vremenska napoved. In res, napoved je govorila o nevihtah, na Jesenicah je deževalo. Vseeno sem čakal s svojim starim zvestim VW na avtobusni postaji. Pa so prišle. V Ljubljani se sijalo sonce. Dve sta nadaljevali pot z avtobusom, tri pa so se zbasale z vso opremo v avto. Zmenili smo se, da se peljemo do konca Krme, potem pa se vrnem še po ostali dve, ki bi ju pobral na poti, kolikor daleč bi pač prišli. Pa se je zataknilo že v Mojstrani — Polonce in Darje ni bilo nikjer, odpeljali smo se proti Krmi, ju bomo pa, smo si dejali, srečali na poti. Ni ju bilo. Na vrhu Tnale sem ustavil. Marija, Slavka in Marta so izstopile, jaz pa nazaj. Kmalu sem ju srečal. Bili sta v gostilni, namesto v trgovini, zato smo se zgrešili. Hitro smo bili zopet na Tnali, to je tik nad dolino Radovne. Slavka in Marija sta tako hitro spešili, da sem ju v drugi vožnji pobral malo pod Zasipsko planino. Čeprav je bil že deveti maj, je ležal strnjen sneg od Korit naprej, in tu smo raztovorili in pustili avto.

Pastirska koča
v Zg. Krmi, vrh
Činkelan v grebenu
Vrtnarja
Foto C. Praček

Udiralo se je. Navezali smo smuči. Polonca, Darja in Marta pa niso čakale, odšle so peš naprej. Kmalu smo bili v Spodnji Krmi, skuhamo si čaj in zlezli v spalne vreče. Še pozno v noč so dekleta pele, sam pa sem skušal zaspati, pa me je petje prebujalo. Strašil sem jih, češ da jim bo jutri zmanjkalo spanja, pa ni kaj prida pomagalo, mladost takih svaril ne sliši rada.

Že rano vstajanje jim ni šlo v račun. Kože za vzpon smo navezali že zvečer in tako smo bili kmalu nared. Vlažne megle so se plazile ob skalovju..., kazalo je, da vreme ne bo kaj prida.

Na planem je bil sneg trd, v gozdu pa se je udiralo. Noge so bile lahke, vleklo so smuči za seboj brez težav. Tako je zmerom v začetku, prvo uro, potem pa se ti začne počasi vse odmikati. Kar ne moreš verjeti, kako lahko taka hoja človeka zdeli.

Marija je hodila spredaj, čeprav je svoje kože za vzpon dala Marti, je nismo dohajali. Doma je v gorah na Koroškem, zrasla je v trdem delu...

Pod Plešo, v drugi uri hoje pa so se z Marto začele težave. »Samo še tale vzpon do Pleše. Hodi počasi, tam se bomo ustavili in odpočili. Tam je ravnica.« In je šlo. Vedel sem, da sta v takem primeru samo dve možnosti, ali se takoj ustaviš in počivaš, ali pa greš počasi naprej in se ustaviš čimprej na primernem mestu. No tokrat je šlo to, drugo.

Na Pleši smo razvezali oprtnike. Za družbo so nam bile megle in oblaki, tudi sončni žarki so kdaj pa kdaj prebodli zaveso in toplo oblizovali družino na snegu.

Do vrha Pleše (1380 m) si nekako zaprt, stisnjen med stenami gora; tu šele stopiš iz veže v hišo in potem se ti prav počasi odpirajo obzorja. Imeli smo ves dan pred seboj, kaj bi torej hiteli. Tisti, ki po gorah hitijo, hitijo zavoljo svoje neučakanosti.

»Poglej Marta, do Kredarice je vsega okoli sedem kilometrov. Če bomo hodili počasi, vsako uro en kilometer recimo, bomo v sedmih urah tam.« Pa še sneg je ugoden.

Prek Polja (1580 m) in Travnice doline smo zavili k Pastirski koči (1700 m). Dekleta so spet zaostala, zdelala jih je zadnja strmina, le Marija je bila že pri koči. Odložila je opremo in šla dekletom pomagat. Medtem pa sem zakuril in pristavil za čaj. Tu smo dolgo počivali, saj je bil največji napor še pred nami.

Skrbelo me je. Od Pastirske kočice čez Muravo proti Apnenici je šlo brez težav. Šele, ko smo bili na poti nekako dve uri, začne Marta zaostajati. Pred nami je bila strmina pod Kalvarijo, ko položna smučišča Rških podov preidejo v hudo strmino iznad smernih drogov, ki vodijo od Stanilčeve kočice proti Konjskemu sedlu.

Korak sem skrajšal, kolikor se je dalo, in pomagalo je, Marta in Polonca sta vzdržali do počivališča pod strmino.

»Slabo uro še pa bomo na Kredarici, Polonca, tam te čaka pri meteorologih krasen, ja, čudovit čaj, topla kuhinja in počitek. Nazaj gremo še vedno lahko. In Nejc, Polonca, Nejc ima čudovito brado, do pasu, krasno dolgo rjavo brado, to moraš videti!«

Takoj za tem pa se je začelo tisto, čemur pravimo najprej veter, megla, pa posamezne snežinke, potem pa viharček, vihar in tako naprej. Vihar me je opomnil, da sem povsem poletno oblečen. Zeblo me je, pa ni bilo priložnosti, da bi si poiskal v nahrbtniku kaj

toplega. Megla me ni motila, poznam te gore, vsako skalo takorekoč. Pred nami je bil strm žleb, šel sem naprej, delal sem rahle smučine, da ne bi prerezal klože, tam prek sem počakal, da so prišle tudi moje varovanke... Darja je bila zadnja. Po nerodnosti je zdrsnila in se je na srečo po nekaj metrih ustavila. Zaradi strahu se ni upala premakniti. Spustil sem se do nje, ji podstavil palice, da se je dvignila, potem pa sem jo varoval do izstopa.

Mene pa je vse bolj treslo. Hitel sem za dekleti, da bi se ogrel. Megla je bila gosta in dekleta so bila zmedena. Šele moje zagotovilo, da smo na pravi poti, jih je spet opogumilo.

Prišli smo za sedlo na Kalvariji, na drugem sedlu, kjer se obesi pot s Kredarice proti Planiki, sem se za trenutek zmedel. Bil sem brez kompasa.

Toda midva s Triglavom se dolgo poznavata. Torej? Začel sem razmišljati — levo je huda strmina, desno je huda strmina in če greš tam, kjer ni strmine, je prav. Za vsak primer sem se vrnil nazaj do droga... V redu. Orientacija ni več vprašljiva, čeprav je tisti viharček že zdavnaj postal vihar. Dekleta je na silo ustavljal in jih pridno ohlajal. Ledena zrna so klestila po očeh in licih... Vse je hitelo z viharjem nekam v neznano.

Marlja je šla preveč v desno. Za seboj je imela Marto in Darjo, Slavka in Polonca sta zaostajali, zgodilo se je torej tisto, kar pomeni v megli — polom. Trojici spredaj sem zavpil naj gredo v levo, medtem pa sem tekal vodoravno na levo in desno, da ne bi zgrešil Slave in Polonce.

Pred menoj je bila — katastrofa. Ono spredaj se bodo izgubilo, ti dve zadaj združuje vihar, sam pa bom počasi postal lepa ledena sveča in pesmi bo konec. V megli nihče ne bo našel Kredarice — brez moje pomoči. Zavedal sem se, da moram hitro ukrepati.

Tako lepo si predaval tem dekletom v topli jedilnici na Komni o nevarnosti v gorah... Zdaj pa se izkaži, ti stari vodnik. Znašel sem se v zadnjem trenutku. Pustil sem Slavo in Polonco tam, kjer sta bili, in se potegnil z vso silo svojih mišic navzgor, da bi ujel trojico. Kmalu smo bili skupaj. Vedel sem, da ne bodo čakale, zato sem jim pokazal točno smer, kjer naj bi bila Kredarica, potem pa sem odrgel oprtnik in smuči in s palicama odhitel navzdol do Polonce in Slave. Vzel sem jima smuči in oprtnik, da bi lažje hodili, jima rekel tisto o »angelčkih« in tako sta s težavo dojeli, da gre zares. Bili sta do kraja utrujeni.

Velel sem jima, naj odvržeta še ostalo opremo, pa je nista... Nista mogli verjeti, da sta že blizu koče. Pobral sem še svojo opremo na sedlu, obrnil v megli pravokotno proti zahodu in že smo bili pri koči.

Marije na sedlu seveda ni bilo. Odtavala je v megli do koče in jo je na srečo tudi našla. Bili smo na varnem. Znebili smo se snega, se pozdravili z meteorologom.

Polonco je zanimalo, če ima Nejc res brado do pasu... »Oh, nalagal si me, brada ni tako dolga.«

Za Nejčevo brado zmeraj tiči tudi široki, dobrodušni slovanski nasmeh, takoj mi je pomagal: »Seveda je dolga, saj jo moram neprestano striči, sicer bi jo pohodil.« Polonca pa je bila kljub temu razočarana. Bilo je naporno, bilo jo je strah viharja in mraza... Vse to je zdaj pozabila. Toda ta brada, ta jo je pa razočarala.

Razen Marije, so bile vse prvič na taki turi. Tako so tudi prvič spoznale, kako čudovito je, ko stopiš z viharja v toplo sobo, kjer te čaka prijazen sprejem in topel čaj... Nejčevi podatki so bili dovolj zgovorni, da smo se to toplino res lahko veselili: zunaj je minus 5°, vihar pa piha, sunki 80 km na uro. To je nekako isto, če bi bilo — 25° C do — 30° C. Človek v stili veliko zdrži.

Naslednjega dne smo bili poplačani z lepim, sončnim vremenom in s tisto čudovito smuko, ki jo človek občuti samo, če si jo prisluži z napornim in nevarnim vzponom.

ZA NOSOM PO STEZAH DOBRE SREČE

MIRA GASAR

Treba ni nič drugega kot nekaj mladostnega zagona in dobre volje; zraven pa seveda sodi še volovski nahrbtnik.

S prijateljico sva sklenili, da bova avtobus odpisali in jo mahnili kar peš od doma, saj nama je z Ratitovca odprta pot tudi kam naprej. Po ovinkih do Prtovča sva klepetali. Na Prtovču sva »nakazali«, kako se bo odvijala najina prva spomladanska planinska pot — kot ogrevanje, kot prebujanje iz zimskega spanja. Tako sva že do Ratitovca dvakrat počivali. Koča naju je sprejela. Tam sva razvezali nahrbtnike in pojedli sva skoraj polovico. Bo pa vsaj nahrbtnik lažji, sva se potolažili.

Prvotni načrt nama je pomagal spremeniti nasvet dveh mož, ko sva se odrekli Jelovici in sva se raje obrnili proti Soriški planini. Sonce nama obeta, da bo zvesto. Ko se spuščava z golih grebenov v zasnežene gozdove, zaupava že utrjenim stopinjam in uživava v sanjarjenju; nemo sprejemava gozdno tišino, zmerom manj je besed, enoličnost dolge gozdne poti pa naju potaplja v mehko razmišljanje, ki je v marštem podobno zimski romanci.

Pot se vleče vedno bolj in kmalu se je naveličava. Še zmeraj zaupava stopinjam, čeprav se ta pot nekam čudno ves čas spušča. Ko je obema že dovolj snega in smrek, stopiva na cesto, ki pelje s Soriške planine v Bohinj. Ugotovili sva, da je bila to bližnjica in prijetno nama je bilo pri srcu. Spremlja naju dobra sreča, to je očitno. Pot nama skrajša še »katrica« in že sva pri Bohinjskem jezeru.

Sonce zahaja, z nočjo se je pritihtopil mraz. Treba bo polskati zavetišče za noč. Mahnili sva jo v Staro Fužino, potem pa pri prvem mostu čez vodo in naprej do senožeti, kjer so čemeli na zeleni preprogi senki. Utrujeni sva se že sprijaznili kar s prvim, pa v njem ni bilo sena. Iskali sva si drugega. Postlali sva si v kotu in začeli pripravljati večerjo. Zacoprali sva si božansko zvarke, z okusom po pravljici. Noč je kmalu razgrnila svoj plašč čez planino in čez najin hlevček. Zaspali sva. Zjutraj pa naju je pobožalo ptičje žvrgolenje. Ko sva odprli vrata, so zasijali belo ožarjeni vrhovi okrog Triglava, zrak pa je bil svež in poln planinskih vonjav. Pospravili sva za seboj In jo mahnili proti Srednji vasi. Nikamor se nama ni mudilo, svoja nosova sva vtaknili v vsak hlevček, vsak potoček. Fotografirava plot ob poti. Vse je tako čudovito, barve se prelivajo in vsa ta harmonija pljuska skozi najini duši, da hočeva vse to ponesti tudi s seboj.

Idilične potke s plotovi nama pokažejo v gorenjsko vasio z lesenimi balkoni, z nageljni. Vse je tako toplo, tako domače pa še sonce zraven in rožce in trava in korito z ledeno studenčnico...

V vaški prodajalni sva si nakupili vse potrebno. Mimogrede je bilo še nekaj vprašanj o tem, ali greva na planino Blatca ali na Uskovnico, in že sva spet na prvi potki, ki se vzpenja in ki pelje v tisto smer, ki nama trenutno ustreza. Kmalu srečava prvo markacijo. Kaj bi z njo, midve bova tokrat hodili brez markacij. Naprej — sprejeli sva prijazno povabilo klopc. Posedli sva in se razgledovali. Vas je bila že za nama, pred nama pa je bila neznana pot... Šli sva po njej do kraja, se pravi vse dotlej, dokler je ni zmanjkalo, potem pa sva jo ubrali kar čez travnike do nove poti, ki naju je pripeljala k potočku. Vročina je že »pritisnila«, zato sva se zleknili pod krošnjo ob vodi, se zabavali s frulico in s planinskimi zgodbicami. Mimogrede sva z bosimi nogami čofotali po vodi, bredli po listju, zraven pa sva vzdihovali kako je krasno. Ko sva ugotovili, da je dovolj, sva šli naprej. Za prvim ovinkom pa še en potoček In — slap! Čudovito! Še nekaj serpentin in spet novo presenečenje: Kot bi odrgnil zaveso se je odprla pred nama majhna planina, mehka v svojem novem zelenju, vsa sveža, polna potočkov, res prava čudežna deželica, s katere se je lepo videlo v Bohinj In na gore. Kot omamljeni poskakujeva po zelenju tako, da sva nazadnje priskakljali v gozd, ko se je pot začejala vedno bolj vzpenjati. Nobenega ovinka ni bilo, samo navpično navzgor. Nazadnje sva zavili v desno. In glej, skoraj dobesedno sva padli na drugo pot. Šli sva po njej, dokler se nama nista postavila na pot dva stara in zapuščena senika.

Spravili sva se pod nežno brezo in se zakopali v zemljevid, le-ta je kazal, da so v bližini hiše... Kmalu sva prišli do prve. Od tam naju je prepodil pes, pri drugi pa sva razbrali, da sva na Podjelju. Potem sva srečali ženico s sinom — In to je bilo vse. Potem sva odkrili zapuščeno planšarijo s koritom. Planšarija nama je všeč. Tako domača je, pa še vse polno regrata je okoli bajte.

No, in tisto pozno popoldne je minilo v znamenju regrata in v iskanju prenočišča. Le-tega sva odkrili ob cesti, ki drži na Pokljuko. Bil je to samo hlevček, v katerem je bilo še nekaj sena. Začel se je večer. Kmalu sva zlezli v svoji spalni vreči. Še pogled na Julijce in na najin regrat, In že sva bili sredi skrbi, kako bova prespali to noč, ko

Škofjeloško hribovje

Foto A. Sušnik

pa hodiva spat s soncem, vstajava tudi z njim. Pa sva zapeli. Potem pa sva utonili vsaka v svoj svet.

Zjutraj sonca dolgo ni na spregled, vseeno sva vstali in odšli naprej proti Gorjušam. Obema pade v oči hribee nad vasico. Izbrali sva ga za jutranji obred. Svoje je seveda prispeval tudi regrat in pa pogled na njlvo, kjer je armada kmetov začela saditi krompir. Kmalu sva se naveličali tega hribečka pa kmetov in regrata. Šli sva naprej v neznano. Pot se nama je izgubila, kot ponavadi pa sva kmalu našli drugo. Upali sva, da naju pripeljala do Belske planine, do kamor sva želeli priti. Zagazili sva v strmino; vedno več je snega, vedno bolj samotno in divje postaja. Nekaj časa je še pot, potem pa utone v snegu. Prislunili sva ptičjim glasovom, se za hip zmotili z igro žarkov med vejami, si dali duška glasilkam, potem pa sva zagazili v smer, ki se nama je zdela najbolj pravišnja. Vodil naju je nos in nama odkril zastarele stopinje, ki so naju pripeljale na cesto; skozi gozd naju prijazno, a dostojanstveno pozdravlja beli vrh Triglava. Razveseliva se ceste, vrha in velikanskega hloda. Zdelo se nama je — najbrž pa tudi zemljevid ne laže, da sva že blizu cilja. Belska planina ne more biti več daleč. Ko nič kaj prepričljivo, vendar pa z velikim upanjem korakava po cesti, zagledava tablo z napisom »Belska planina«. Nekaj časa to tablo gledava, potem sva pa ponosni, da sva tako dobri v orientaciji. Nekdo je že pred nama utrl pot, znamenja pa kažejo, da se cesta vleče kot ... Nazadnje pa imajo tudi vse svoj končni cilj. Tudi ta ga je imela, na Belski planini: Izbrali sva si košček zemlje nad planšarijami in se predali vsakdanjim opravilom.

Obe sva mislili, da morava do Slamniov. Spet sva se prepustili sledovom, ki so jih pustile smučine, ko pa je teh zmanjkalo, sva se obrnili v dolino. Sneg je ostajal za nama, ovinki so se umirili, med smrekami pa naenkrat zagledava bleščečo gladino. Jezero. Bled! Spet nama mehko boža razpoloženje zelenje, ki ga je vedno več, gozd se redči in spet se znajdeva pred senikom. Slamniki! Pokukava v notranjost. Seno! Za noč naju ne skrbi. Prepustiva se razgledu po Bledu in okolici. Veseli sva, da je zadnja noč pred nama. Sklenili sva, da jo bova proslavili s kresom, s kulturno prirreditvijo seveda. Pojeva, nalagava vedno nova polena in nazadnje ugotoviva, da je samo še ena noč pred nama in da bova jutri doma.

Pleteva si romantiko iz zvezd, pesmi ognja, frulice, noči, migetajočih lučk v dolini, začinjeno z malo »mrazka«. Romanca pojenjuje z žerjavico, potem zagrebeva vse skupaj pod pepel in odtipljeva proti seniku. Oh kako prijetno je zlesti v seno, se pokriti z odejo in odjadrati nekam daleč ... Zdelo se mi je, da še nisem zaspala, ko naju skozi

odprtino pozdravi žareča kroglja. Sončni vzhod v postelji! To je višek najinega potepanja, najčudovitejše darilce, prelepo presenečenje! Nebo je preprodeno s sivkastimi oblaki, le nad planino je ozek pas modrega neba. Vse kaže, da morava domov. Starka s psom se naslanja na ograjo ob poti, opazuje naju in čaka. Pot naju vodi mimo prazne kmetije pri Blažu, potem se ogneva na staro kolovozno pot, ki naju odloži v Bohinjski Beli. Tu se začne asfalt... Do Blede... Tam pod kostanji počivava. Vabi otoček... Pa nimava denarja. V avtobusu se šele zaveva, da se vračava v najin »stari« svet, in dojameva, da se pravljica za zdaj končuje.

ENKRAT NAROBE: DOBER ZAČETEK — SLAB KONEC

DIPL. ING. DUŠAN KRAPEŠ

V Bohinjskem kotu je zmerom prijetno počitnikovat. Miru je dovolj, je pa tudi dosti nevidnih, a prijetnih kažipotov v naravo. Prijetno res, posebej, če si na takem potepanju sam z družinico. Enega izmed številnih izletov, ki smo jih bili opravili tiste dni, ne bom pozabil...

Šli smo proti »Zlatorogu«. Bili smo vsi, se pravi žena, sin in jaz. Torej trije. Šli smo iskat našega dobrega znanca, ki je taboril nekje tam, v bližini »Zlatoroga«. Kmalu smo ga našli. Tudi oni so bili »vsi«.

»Vsi« smo hitro našli skupni jezik. Starejši v klepetu, mlajšim, se pravi mojemu sinu pri devetih, prijateljevi hčerki in prijateljici pri petnajstih pa je pomagal prebroditi prve »stične« težave majhen lesen splav. Nismo dolgo klepetali, ko se je stemnilo. Nevihta. Zaslišali smo krike z jezera. Bili so to naši otroci. Splav se jim je razklal in zdaj so lovili po Jezerski gladini vsak svojo rešilno desko. Nismo vedeli, kaj storiti. Nenadoma se nama je zazdelo, da se je mladež v tem »mokrem elementu« znašla. Moj fant in punca sta znala plavati, prijateljico, ki ni znala, pa sta vlekla za sabo. Kmalu so brodomci priplavali do obale. Vsi celi in zdravi, nam pa je odleglo. Pravzaprav se še danes čudim kar omembe vrednemu pogumu devetletnega fanta, da je vse tako mirno pripeljal do brega.

* * *

Nekega dne smo se namenili k Janezu.

Na poti proti Stari Fužini smo srečali znanca, s katerim sva večkrat skupaj muzicirala. On je bil za klavirjem, jaz pa sem mu pomagal z violino. Bil je tudi odličen slikar-amater, naivec, bi dejal. Tega snidenja smo se res razveselili.

»Veste kaj,« se je začel pogovor, »bi bili za kvartet?«

»Za kvartet, kako to mislite?«

»Sorodnik, pri katerem stanujem, igra violo in čelo. Torej violina, viola, čelo... Lep kvartet, ali ne?«

»Bolj nenavaden kvartet — s štirimi instrumenti in tremi muzikanti.«

»Niti ne! Vi boste igrali prvo violino, jaz drugo, sorodnik bo pa imel pred seboj dva pulta: enega za violo, drugega za čelo. Tisto kar bo trenutno najvažnejše, tisto bo igral.«

»Pa poskusimo!« sem se vdal.

Skrbno so zaprli vrata in okna in udarili. Prvič je šlo bolj slabo; drugič že bolje. Dese-tič pa... Sicer pa, kdaj je muzika tako dobra, da ne bi mogla biti še boljša?

Za začetek smo izbirali »lažje« kvartete, tiste z largo, adagio, grave in podobno. Izogibali pa smo se andantov, prestov, da ne govorim o prestisimih.

Tako smo prešli Haydna, Mozarta, Schuberta, Dvoržaka in še koga. Če smo naložili na »nepremostljive« težave, smo popustili pač mi, da se morda komponist ne bo »obrnil v grobu«.

In ta muzika je prišla na vrsto vselej tedaj, ko je deževalo. Ve pa se, da je Bohinjski kot glede tega kar radodaren...

Ko smo počitnice v Bohinju končali, smo poslali domov vse, kar ne sodi v hribovski nahrbtnik — namenili smo se čez hribe v Čezsočo. Poti pravzaprav nismo poznali, kljub temu smo odšli dobre volje na pot. Bo že kako...

Začelo se je kar dobro. Najprej je bila na vrsti Komarča. Prva težava. Izdatnejši počitek je te nevšečnosti povsem odpravil. Črno jezero; zdi se, da od vseh sedmerih najbolj mračno in skrivnostno. Zavili smo na levo. Koča pod Bogatinom. Bogatinska vratca — od tam naprej pa za nas tuj svet. Drugače se nam je zdelo edino cvetje, ki ga je bilo tistikrat res veliko.

Planina Duplje, Krnsko jezero. Tu smo bili že pošteno utrujeni in se nam je malo lenarjenja kar prileglo. Na poti mrtva kača. Vrgli smo jo v vodo. »Obvisela« je na vodni gladini. Razveselila se je ribice. V nekaj minutah so jo oglodale, kot da so to piranhe... In še hladna jezerska »prha«, ki je »potegnila« iz nas vso utrujenost, potem pa smo zavili proti Lepeni, na Soško stran... Vsepovsod ostanki nekdanje vojne... Kost, razpadajoče konzerve...

Pot se je začela strmo spuščati. Vljuje so se hitro odsedale; vse dotlej, dokler nismo zašli.

Sprejela nas je gosta smrkova hosta. Kmalu je postal teren s podrtimi smrekami nepremagljiva ovira. Plezali smo po deblih, jih preskakovali, rinili pod njimi — vse to nas je strašno utrujalo. Utihnili smo. Živčni smo postajali. Zraven vsega tega se je začelo še — mračiti. Bomo morali prenočiti kar na prostem. »Moramo v dolino...« sem zaslišal v sebi... Moramo... Da je bila mera te naše skupne napetosti polna, smo ostali naenkrat sami — žena, sin, jaz... Prijatelji so izginili. Ni jih bilo. Kot kafa so izginili. So se vdrli v zemljo? Začel sem hiteti, priganjati celo. V dolini sem zagledal lučke... Kmalu bomo tam... Prišli smo do nekega senika. Polegli smo brez besed. Utrujeni, da sploh nismo mogli zaspali. Šele proti jutru nas je »vzelo«.

Kljub temu pa smo zgodaj bili na nogah. Kmalu smo prišli do hiš. Da bi to sinoči vedeli... Ustavili smo se pri prv. Povprašali smo po tem in onem, tudi po tisti možnosti, če se morda naši včerajšnji prijatelji niso oglasili tu. »Ja, so se,« so rekli, »prenočili so pri nas. Že pred pol ure pa so šli na avtobus v Sočo.« Obmolknil sem. Nekaj me je bilo pogrelo, pa ne vem, kaj naj bi to bilo. Morda je bila to celo jeza nad to planinsko »nezvestobo«. Kdo bi vedel...

Pozdravili smo se ter odšli tja proti Čezsoči. Peš. Dolgo smo hodili, potem smo se pa pri prijateljih vendarle dokončno in pošteno odpočili... Tam smo srečali tudi naše včerajšnje prijatelje... Pozdravili smo se nemo — brez besed...

TUDI TAKŠNO JE PLANINSTVO

ERNA MEŠKO

Nekoč sem zapisala: »Kogar so zasnubile planine, ostane njihov za vselej!« Tako se je zgodilo meni in dobro vem, da tudi mnogim od teh, s katerimi sem nekdaj zahajala v gore ali jih srečevala na planinskih stezah in vrhovih.

Nekaj edinstvenega so srečanja v naravi, v gorah. Pa čeprav gornika vidiš prvič, slutiš da ti je prijatelj in ga pozdraviš kot starega znanca in veš, da je tudi njega privedla na pot ista ljubezen kot tebe, ljubezen do planin, in že si prepričan, da mora biti dober človek.

Take misli se mi v mojem spominu rojevajo v teh počitniških dneh, ko gledam, kako se planinsko opremljeni mladi in tudi zreli ljudje odpravljajo v gore. Sreča jim sije z obrazov in zdi se mi, da slišim utrip živahnih src, polnih pričakovanja. Srečna sem, ker bodo srečni oni. Dolgo gledam za njimi, v duhu se vrste in mi prihajajo pred oči mnoge lepe turc in doživetja, ki mi jih je življenje naklonilo v gorah. Zdaj so samo še spomini, a lepi, kot je lepo zahajajoče sonce, za katerim žari nebo še takrat, ko zatone; še ko ugasne, vem, da nekje sije in greje naprej in je tudi meni toplo pri duši. Čeprav je minilo, je osrečujoče to, da je vendarle bilo...

Dober znanec — alpinist me je vprašal: »Ali še zahajate kaj v planine?« Solza se mi je utrnila in počasi sem odgovorila: »Ne, nimam možnosti!« Namerilo se je, da sem se peljala s prijateljem proti Kamniku in srce se mi je napolnilo z veseljem, ko sem zrla v srebrne grebene prelestnih Savinjskih Alp in spet so se mi ovlažile oči; prekipevajoča ljubezen do planinskega sveta je v meni in ne morem je utešiti. Enako se mi godi, ko gledam iz Logarske doline ali iz Robanovega kota, ob dobri vidljivosti tudi iz naših prleških gričev. Dobro poznam njihove obrise, saj so ti bleščeči vrhovi moji stari znanci. Ne morem jih videti, slutim le, kje so, in v duhu ponavljam svoje nekdanje vzpone. Živo se spominjam, kako smo nekoč sedeli na vrhu Grintovca. Naenkrat smo zaslišali izredno

lepo vriskanje; prihajalo je z vrha Kočne. Pozneje smo zvedeli, da je bila tam neka znana operna pevka iz Dunaja. Mislim, da je tudi divjad tedaj uživala ob teh zvokih, pa čeprav ne manjka svaril, naj je ne plašimo z vriskanjem.

Tako se utrinjajo spomini; doživetja se ponavljajo v sanjah in me osrečujejo. Ko se pa zbudim, vidim, da so pred menoj zoreča polja, zeleni travniki, gozdovi, vinski griči. A v vso to lepoto je vtakano mnogo človeškega truda. Obdelana je sleherna ped te naše z znojem in krvjo prepojene slovenske grude. Tu se bije naš boj za obstanek. Taka je stvarnost.

Toda, človek ne živi samo od kruha, zato od časa do časa zasanjano zrem v daljavo, da bi objela svet, svet moje mladosti...

ŽELJA PO VRHU

MATEVŽ LENARČIČ

Ves čas potovanja k Himalajam je želel priti na kak šesttisočak. Že v Katmanduju je delal načrte in iskal na zemljevidih primerne vrhove. Zelo se je bal, da bi ubrali tako pot, da sploh ne bi prišli do pravih gora. Ko so izbirali med različnimi možnostmi, ki bi bile primerne za čas osemnajstih dni, kolikor jih je bilo na voljo za biološka raziskovanja po Nepal, je ostro zagovarjal pot proti Anapurnam. Spraševal je poznavalce te poti, kakšne so možnosti za pristope na vrhove. Zvedel je, da je treba imeti tudi za manjše vrhove posebna dovoljenja, ki pa jih je mogoče kupiti. Denarja ni imel veliko. Mislil si je, da policija najbrž ne bo hodila za njim. Čeprav bi ga pa kdo prijavil, bo najvišja kazen, ki jo lahko dobi, prepoved obiska Nepala za dve leti. Sam pri sebi se je nasmejal, saj za tako pot prav gotovo ni vsako leto denarja. S te plati je torej vse premislil in se pomiril.

Nakupil si je zemljevidov in jih preučeval. Spraševal je, koliko časa bodo hodili do tja, koliko dni bodo tam in podobno; prišel je do zaključka, da je edini zanj dosegljivi vrh Pisang pik nad vasico Pisang. V domišljiji so se mu prikazovali najrazličnejši hribi, a o tej gori si ni mogel ustvariti predstave. Naj se je še tako trudil, da bi se zvil v prihodnost, mu še vedno ni bilo jasno, kakšne možnosti ima.

Dva dni so porabili za nakupovanje hrane, za zbiranje nosačev in za urejanje papirjev. Nazadnje pa so le odrinili z avtobusom do Dumreja. V veliki vročini so načeli prvi kos poti. Venomer ga je gnalo naprej, pa čeprav je moral potem ostale čakati. Zdelo se mu je, da nalašč hodijo tako počasi. Prvega dne sploh niso prišli do predvidenega taborišča. Skrbelo ga je, ker je imel tako malo časa. Priganjal je vodjo, naj vendarle že govori s sirdarjem, ker bodo sicer hodili ves mesec do cilja. Vodja pa se ni vznemirjal. Poznal je nosače; bil je že tretjič v Nepal. Sirdarju je mirno razložil, da vedo, koliko je ura in da bo temu primerna tudi plača. Od tistega trenutka naprej je bilo vse v najlepšem redu. Čez noč sta pobegnili dva nosača, kljub temu pa so zamudo v dveh dneh popravili.

Vseskozi je imel v mislih Pisang pik. Povprašal je sirdarja, če je že bil na vrhu. Prikimal je in dodal, da je pred dvema mesecema stal na vrhu Anapurne II s Francozi. Ponos mu je seval z obraza.

Nekega jutra so se kot v sanjah prikazale gore. Visoko nad obzorjem so žareli grebeni Lamjung Himala. Po snežnih razmerah na teh sedemtisočakah je skušal ugotoviti, koliko snega je še na njegovem hribu.

Naslednje dni je nadlegoval kuharja in vse po vrsti, če poznajo Pisang pik. Vsi so bili začuden, zakaj sahib, ki stika pod kamni in ob rekah za žuželkami in slika rastline, naenkrat sprašuje po hribih. Nič oprijemljivega mu niso povedali in še naprej ga je razjedal dvom. Bajlo, ki jo je ves čas nosil s seboj, je s pridom uporabljal za zabijanje klinov pri postavljanju šotorov, zraven pa si je mislil, da bo že prišel čas, ko jo bo uporabljal za bolj častne reči...

Gore so se bližale, nestrpnost je rastla. Bližal se je tudi njegov rojstni dan. Zelo si je želel, da bi se prav takrat povzpел na vrh. To bi bilo najlepše darilo. Preračunaval je dni, kombiniral najrazličnejše možnosti in nazadnje prišel do zaključka, da bo to nemogoče. Sicer pa je tako vseeno, ali se povzpneš na vrh za svoj rojstni dan ali pa dan pozneje. Prišli so do Chameja. Temeljito je premislil vso stvar in se odločil, da bo šel na pot proti Pisangu kar po kosilu. Kljub prigovarjanjem, da bi počakal do jutra, je ostal odločen. Preveč si je že želel samotnega potikanja brez nosačev. Nabasal je nahrbtnik, na vrh je dal še nekaj hrane, ki mu jo je dal Khana — sabih, obul čevlje in odkorakal

skozi vas proti svojemu cilju. Na poti je srečeval Tibetance s konji in jih spraševal, kako daleč je še do Pisanga. Vsi so si bili edini, da je za polovico dneva pot predolga. Brez besed je odšel naprej in podzavestno spešil korak. V globoki soteski se je začelo oblačiti. Okolica je postala siva, turobna, bučanje Marsiandija mu je povečalo nelagodni občutek. Čez vrh je v mislih že naredil križ.

S hojo se je tudi okolica spreminjala. Strm vzpon ga je »potegnil« iz soteske na planoto, poraščeno s smrekami in himalajskimi bori. Potočki so tu pa tam privijugali čez pot in se izgubljali v mrzlih, kalnih valovih ledeniške reke. Megle na vrhovih so se trgale, koščki modrega neba so mu krepili dobro voljo. Mrak se je že dodobra zgostil, ko je na nasprotnem bregu opazil silhuete hiš vasi Pisang. Zadovoljen sam s seboj se je zavlil v spalno vrečo, duh borovih gozdov in skrivnostno oglašanje skovirja pa sta ga takoj zazibala v trden spanec. Vso noč se ni prebudil, zjutraj pa mu je oči odprli veličasten prizor. Med vejicami iglavcev se je iznad travnatih grebenov dvigala ožarjena piramida Pisang pika. Za zajtrk je porabil polovico filma, po zajtrku pa je šel naprej. Oči niso bile več na poti. Iskale so prehode proti vrhu. Vse možnosti so se mu zdele zelo strme. Vasi je ostala že daleč za njim, a še vedno ni vedel, kje naj bi začel. Potil se je v hrib in razmišljal o stvareh, ki alpinistu velikokrat obrnejo korak nazaj v dolino. Vedel je, da ni aklimatiziran, da nima dovolj časa in da niti približno ne pozna snežnih razmer na himalajskih vrhovih. Poleg tega se je vsak dan popoldne vreme pokvarilo. Misli je na domače, na prijazne Julijske in Kamniške planine. Postal je hudo neodločen. Nihal je med željo po pustolovščini in zdravo pametjo. Tako je bil razdvojen, da se je kar naprej ustavljal, razmišljal in fotografiral. Višina in nahrbtnik sta ga spravila ob sapo. Vse bolj mu je postajalo jasno, da je vrh zanj nedosegljiv. Sam sebi je govoril, da je najbolje, če jo takoj odkuri v dolino in gre proti Manangu. Tako bo videl vsaj zadnji del doline Marsiandija, videl bo legendarno Brago in Manang. Misel je bila preveč vabljiva, da bi se ji tako razdvojen lahko upiral. K vragu je poslal vse »višinske rekorde« in odkorakal nazaj v dolino.

Bil je poražen. Piramida Pisang pika je pritiskala z vso težo, toda on si tega ni gnal k srcu, saj je bila pred njim še dolga in zanimiva pot...

Z OTROKI V HRIBE

F. L.

Otrokom je malo mar za slovite turistične kraje, za znane vrhove in izletniške točke, ki so v Bädkerju označeni z eno ali celo dvema zvezdicama. Veliko zanimanja tudi ne pokažejo za lepoto pokrajine. Njihova pozornost gre predvsem najbližji okolici, tistemu, kar jih obdaja neposredno. Ne glede na željo in zahteve staršev, iščejo otroci tudi v izletu predvsem igro.

Zdravniki nenehno ponavljajo, da je gorski zrak še posebej primeren za otroke. Vsekakor boljši kakor razjedajoča morska voda in vroče sonce na plaži. V tej zvezi je treba pohvaliti starše, ki za vso družino rezervirajo med dopustom prostor pri kakšnem planinskem kmetu in od tam organizirajo zase in za otroke izlete v okolico.

Ni na splošno veljavnega recepta o tem, koliko morajo biti otroci stari, da jih starši vzamejo s seboj v gore. Zdrave, krepke otroke, stare pet let, lahko starši brez nadaljnega vzamejo s seboj v hribe ali gore. Več razlogov je, zaradi katerih ni priporočljivo voditi v hribe manjših otrok, takšnih, ki jih je treba še nositi. Petletni dečki in deklice pa so že izredno podjetni in neverjetno vzdržljivi. Hoja navzgor v zmernem tempu ob številnih, čeprav ne ravno rednih odmorih, jim ne povzroča nobenih težav. Otrokov organizem je tudi pri naglem spreminjanju višinske razlike bolj prilagodljiv in tudi transport kisika po telesu deluje bolje kakor pa pri odraslih na isti turi.

Važno je, da starši ne vzpodbujajo nobene napačne vneme pri otrokih in da ne zahtevajo od njih več, kolikor bi sami najraje dosegli. Na izletu z 10-letnimi otroki je priporočljivo, da ostanejo v višini gozdne meje. Izlete v gore nad 2000 m, izlete, ki trajajo več kakor 5 ur, jim je mogoče dovoliti samo v izjemnih primerih. Šele 12-letni otrok je kos pravemu planinskemu koraku, zaradi česar mu ni treba več tako pogosto počivati. Otrokom v tej starostni dobi je mogoče že nekoliko bolj zaupati. Če jim potem oče dovoli, da sami, seveda v navozih z njim, premagajo neko manjšo steno, potem ni njihovem ponosu ne konca, ne kraja. Za takšne »podvige« priporočajo od 5 do 8 mm debelo in od 15 do 20 m dolgo vrv.

Če se na splošno višinska razlika naglo spremeni — zaradi nagle vožnje do počitniškega ali izletniškega cilja ali pa zaradi strmega vzpona z žičnico, nastanejo napetosti, ki jih tudi sicer zdravi otroci težko prenašajo. Gre za težave s prilagoditvijo na višino, kar navadno spremljajo še neprimerna prehrana, stopnjevani napor in morda še slabo spanje. Otrokov organizem je sicer elastičen in sposoben za prilagoditve, ni pa skoraj nobenih rezerv za nepričakovane in daljše obremenitve. Ravno ta element terja vso pozornost staršev. Njihova naloga je preprečiti nadloge, na katere otroci niso pripravljeni, prehud napor, prekratek počitek, hitra hoja in podobno; ne tako poredko pa se je najbolje celo obrniti, preden pridemo do cilja.

Gorska tura z otroki je lahko zaradi tega za nepotrpežljive odrasle huda preizkušnja. To še posebno, če se težavam pridružijo še dež ali vročina, žeja ali lakota in pri novih, še neizhujenih čevljih, neprijetni žulji. Plastična steklenica s kakšno pijačo naj bi bila vedno pri roki. Nekaj sadja, čokolade ali suhega sadja je vedno dobrodošla. Več kot pohvalno je, če ima vsak otrok, ki gre v hribe, svoj nahrbtnik, pa če je še tako majhen. Dežni plašč, nekaj za zvečenje in pitje bo imelo vedno prostor v nahrbtniku, mladi hribolazec pa bo imel tudi občutek, da je soudeležen, čeprav je res, da zaradi tega še dolgo ne bo postal himalajski nosač.

Mladi planinec naj bi imel, predvsem če sije sonce in če je namenjen v višino okoli 1500 m, na glavi čepico ali zračen klobuk, kajti otroci imajo v višinah več preglavic s soncem kakor pa odrasli. Na splošno velja, da ima oprema za mladega planinca enako pomembno vlogo kakor pri odraslih. Predvsem je treba odsvetovati kratke hlače, če je planinec namenjen višje kakor 1500 m. V nekaj urah na tej višini temperatura pade tudi za 20 stopinj. Otroci veliko hitreje ozebejo kakor starejši, z več maščobo »obdarjeni« planinci.

Pot na Kališče pod Storžičem, v ozadju Mali Grintavec

Foto M. K.

DRUŠTVENE NOVICE

VSAK KOŠČEK NAŠE DOMOVINE JE LEP IN ZANIMIV

Na dan mladosti smo velenjski planinci šli na izlet. Vsak izlet pusti v nas spomine, ki jih potem nosimo s seboj v življenje; tako nam je pustil prijetnih vtisov tudi ta, o katerem želim poročati.

Zbrali smo se na avtobusni postaji. Mesto je še spalo, ko se nas je 53 odpeljalo do Razdrtega, vasi pod strmo Plešo (1261 m) na severu in Golim vrhom (708 m) na jugu. V tej vasi je izhodišče zaznamovanih poti na Nanos. Šli smo po travnati poti čez bukove in nazadnje po delno zavarovani poti do vrha Pleše. Bil je sončen dan in razgledi so se nam odpirali na vse strani. Radio-amater pošilja sporočila o naši poti v dolino. Nekdo vrisa. Vrisi odmevajo. Pot postaja vse bolj strma, planinska. Izra roba se pokaže televizijski oddajnik, kmalu tudi planinski dom Janka Premrla-Vojka. Preden smo vstopili, smo se ustavili pri spomeniku Janka Premrla-Vojka. Tu, v koči se nismo dolgo zadrževali. Vleklo nas je naprej.

Kmalu se je naša kolona znašla na vzhodnem robu Nanosa, odkoder smo se po široki poti spuščali v dolino.

Vas Strane — dve znanl tisi že stoletja kljubujeta vetrovom. Sredi vasi stoji spomenik padlim, hiše pa so v glavnem stare, le tu pa tam je zrastle kakšna nova. Vas je znana tudi iz NOB. Tu je namreč bila nekaj časa kurirska javka in komanda mesta Postojne; tu so bile tudi krojaške in čevljarke delavnice za borce. Leta 1944 je bila v baraki pod bližnjo Rjavo steno tehnika Nanos.

Domačin stoji na pragu svoje hiše. Zvedavo nas opazuje... Ob njem stoji velik črn pes in laja. Mož nas povabi v hišo. Ponudi nam brinjevec. Stokla je beseda. Vesel je ljudi, planincev; kar precej jih pride sem, saj drži planinska pot ravno skozi njihovo vas... Spet smo se razvrstili v pisano kolono; šli smo proti šmihelu. Nismo se ustavljali. Mimogrede smo videli, da je precej novih hiš... Med nemško ofenzivo 1943 so požgali 14 hiš z gospodarskimi poslopji vred. V gozdu nad vasjo je bila 1944 kurirska postaja, pri mlinu Ivana Šanteljna pa javka...

Pot se spušča proti Predjami in Predjamskemu gradu, do koder je še 45 minut. Kmalu smo ga tudi opazili, prislonjenega na 123 m visoko skalnato steno. Ogledali smo si arheološko zbirko, staro orožje, lovske trofeje, portrete in grbe nekdanjih lastnikov in dokumente iz NOB. In s Predjamskim gradom se je končala tudi naša pot.

Bila je bogata, zanimiva. Priporočamo jo tudi drugim. Morda bodo, tako kot mi,

doživeli Nanos, srečali prijazne ljudi v podnanaških vaseh in se čudili Predjamskemu gradu, ki je prislonjen na visoko navpično skalo.

Odpeljali smo se domov. Pot smo si krajšali s pesmijo. S popularno »Jugoslavijo« smo zaključili nedeljo, ki se je kot prijeten spomin vtakla v mozaik naših skupnih poti in lepih doživetij.

Julijana Hočevar

RED DELA S SREBRNIM VENCEM — BOŽU JORDANU

V juniju je Božo Jordan prejel visoko Titovo odlikovanje — red dela s srebrnim vencem. — Božo Jordan je znan planinski delavec in sodelavec naše revije. Znano je njegovo neutrudno delo v okviru Savinjskega meddruštvenega odbora. Je avtor Vodnika po Savinjski poti, sodeloval je pri Vodniku po Posavskem hribovju in pri drugih planinskih publikacijah. Njegovo delo pri vzgoji mladih je neprecenljivo. Nemogoče je naštetiti vse njegovo delo za razcvet planinstva.

K visokemu odlikovanju mu čestitamo njegovi sodelavci, med katerimi je marsikdo, ki ga je za gore in za delo v planinski organizaciji navdušil prav on.

Savinjski MDO

PD TABOR

V juniju letos je najmanjše in lahko rečemo eno najbolj marljivih društev v Savinjski dolini — Planinsko društvo Tabor — pripravilo orientacijsko tekmovanje za pokal Krvavice. Tekmovanje je bilo dobro pripravljeno. Žal je bila udeležba zelo slaba. Med pionirji so tekmovali 2 ekipe PD Zabukovica, ekipa domačinov in ekipa jamarjev. Med mladinci so bili domačini in jamarji, med člani pa samo jamarji. Kje so druga planinska društva? Čeprav šteje društvo samo 70 članov in mladincev, čeprav so vsako soboto, nedeljo na koči, so organizirali v zimski sezoni 5 predavanj in izpeljali planinsko šolo za 30 pionirjev.

PD SEŽANA

V maju je izšlo glasilo mladih planincev PD Sežana. Glasilo nosi naslov Navzgor 2 in je posvečeno 35-letnici osvoboditve. Najvažnejše iz vsebine: Sporočila tovarišu Titu, Srečanje mladih planincev na Vremščici v maju letos, pesem Oda Vremščici, Planinski izlet na Vremščico, Postal sem

planinec, Spoznavala sem lepote naše domovine, pesem o Triglavu, Izlet k Triglavskim jezcom, Kanin, Škofjeloško hribovje vabi, skratka — vrsta prijetnih, doživljajskih zapisov, ki so jih mladi »odstopili« vsem, ki žele prebrati o doživetjih in o delu mladih planincev iz Sežane.

NARLEUŠI JE NARAVA...

Pod tem geslom (so planinci PD RTV Ljubljana letos konec junija praznovali svojo desetletnico. Pokrovitelj je bil generalni direktor RTV Ljubljana, dr. Tone Krašovec. Ob tej priložnosti so razvili tudi društveni prapor. To slovesnost pa so med drugim, spremljale tudi tele misli:

Tiste dni aprila meseca leta 1970, ko se je peščica ljubiteljev planinstva zbrala v mali dvorani v Sanatoriju Emona, da bi ustanovili planinsko društvo na našem zavodu, še ni bilo mogoče sklepati, da bo prav ta oblika organiziranega dela našla med nami ugodna tla za razvoj, zanimanje in oblikovanje takih programov in dejavnosti, ki jih delavci slovenske RTV tako potrebujemo v prostem času, za nabiranje novih moči za opravljanje odgovornih nalog posebnega družbenega pomena.

Deset let dela naših planincev je rodilo bogate sadove, saj lahko v tem trenutku zapišemo, da ima planinsko društvo RTV Ljubljana blizu 550 članov, da se njegove vrste stalno krepijo in da naloge, ki jih že vsa leta društvo vključuje v svoj program,

povsem ustrezajo družbenim potrebam in pričakovanjem ter zahtevam članstva.

Doslej so planinci uspešno izpeljali blizu sto izletov. Uspešno sem dejal zato, ker veljajo prav ti izleti za tisto obliko rekreacije, ki je našemu delavcu najbolj ustrezna, ko združuje napor z razvedrilom, omogoča stik z naravo in z vsem, kar predstavlja prvobitnost za človeka in njegove fizične ter psihične potrebe, opravlja pa še eno izredno pomembno funkcijo — ustvarja ugodje, duševno ravnotežje in vlija več volje do dela in zmagovanje zahtev dinamičnega življenja današnjega dne. Spoznavati domovino, sotovariša ne samo pri delu, ampak tudi v prostem času, utrjevati svoje zmogljivosti za morebitne potrebe v izjemnih situacijah, to so osnove in dragocena merila, s katerimi prav planinstvo ustvarja svoj delovni koncept in uresničuje svoje naloge, ki so vse od kraja namenjene prav nam vsem skupaj.

Planinstvo se je pri nas razmahnilo prav gotovo zaradi dejavnikov, ki smo jih ustvarili z načinom našega življenja, ne samo zato, ker živimo pod planinami. Če bi bilo to res, potem Prekmurci na primer ne bi poznali planinstva; tam ne bi bilo planinskih društev in planinskih transversal. Ustvarili smo to dejavnost, da bi pokrili neki primanjkljaj, ki se ga sicer sprva nismo zavedali, zdaj pa nam vedno bolj trka na naša, osebna vrata — vabi nas v naravo. Ob tem smo bogatejši za spoznanja in vrline, ki prihajajo nezavedno, čisto tiho, so ob tem dragocene, so bistvene

PD RTV Ljubljana razvija svoj prapor

Foto M. K.

Prireditveni prostor pred Domom RTV Ljubljana v Planici

Foto M. K.

človeške moralne vrednote: tovarištvo in prijateljstvo, čvrsta volja, solidarnost in pomoč sočloveku. Pomembna so za nas same in prek nas tudi za okolje, v katerem živimo, za vso našo samoupravno družbo, ki jo zavzeto gradimo po Titovi poti za družbo svobode, enakopravnosti, bratstva in enotnosti, za neuvrščeno Jugoslavijo z izrednim ugledom v svetu.

K. M.

PLANINSKI TABOR NA SVIŠČAKIH

Želja pionirjev-planincev Ilirsko-bistriške občine se je uresničila. Mladinski odsek PD Ilirska Bistrica je v juliju organiziral sedemdnevno planinsko taborjenje na Sviščakih. Udeležilo se ga je 30 pionirjev-planincev iz osnovnih šol: Knežak, Podgrad, Jelšane, Kuteževo in Ilirska Bistrica, s svojimi mentorji. Vodja tabora je bil Andrej Žnidaršič, pomagali pa so mu trije mladinski vodniki: Vladimir, Boris in Marjan. Tabor je imel letos s seboj tudi svojo kuharico Maro Cuber, ki je pripravljala dnevne obroke v planinskem domu na Sviščakih.

Prvi dan smo šli na ogrevalno turo. Povzpeli smo se na Udnik, naslednjega dne je bila na sporedu zahtevnejša tura — povzpeli smo se na najvišji vrh Planinca. Tretjega dne smo se vadili v orientaciji. Hodili smo od Sviščakov, skozi Sežanje, Grčovec, Ravne Dolce in se spet vrnili na Sviščake.

Na Dan borca smo šli na Snežnik. Za razliko od ostalih planincev mi nismo šli na Snežnik po klasični poti, temveč smo se spustili v Grdo Drago, se od tod povzpeli na Mali Snežnik in Srednji Snežnik in nazadnje na sam Snežnik (1796 m). Planinci iz tabora smo na vzpetini pod Snežnikom sestavili iz kamenja napis TITO. Zvečer smo prižgali kres, izstrelili rakete in opravili planinski krst. Planinski tabor je v zavetlišču na snežniku prenočil, zato da bi naslednjega dne bil priča sončnemu vzhodu. Žal pa nam vreme tokrat ni bilo naklonjeno, zato smo izvedli akcijo čiščenja Snežnika in se po klasični poti skozi Botanični rezervat vrnili na Sviščake.

Zadnji dan je bila na vrsti tudi očiščevalna akcija na Sviščakih, potem smo pa šli domov.

Kljub turam nam je ostalo še dovolj časa za šport, rekreacijo in razvedrilo. Tabor sta obiskala tudi predsednik PD Ilirska Bistrica Jože Žnidaršič in tajnik Vojko Čeligoj. Pokazala sta nam diapozitive z naših gora.

Ružica Bihelović

BILI SMO NA LISCI

Končni planinski izlet mladinskega odseka planinskega društva Postojna smo organizirali prav ob koncu šolskega leta. Izbrali smo si kraj, za katerega se primorski planinci kar težko odločimo, ker je nekoliko

daleč — obiskali smo Lisco nad Sevnico. Slabo vreme nas je spremljalo tudi tiste sobote, ko smo se že ob pol petih srečali na železniški postaji v Košani s planinci iz Košane, v Pivki pa s skupino iz osnovne šole in z mladinci ter kandidati za mladinske vodnike. Začelo je deževati, kljub temu pa nas je v Postojni pričakala skupna 30 mladih in z njimi sveda tudi dobra volja. Postojna je bila kmalu za nami, v Ljubljani smo se presedli in že smo se približali zasavskim hribom in našemu cilju — Lisci. Na Bregu — na naši izstopni postaji — se je vsulo iz vagonov 70 otrok. Vlil pa se je tudi hud dež. Vodniki in mentorji so se odločili, da počakamo, dokler se ne izlije, to je trajalo pol ure. Odšli smo na Lisco. Spotoma smo si ogledali še zanimivo cerkev, presenetil nas je še enkrat dež, potem pa nam je kačipot povedal, še pol ure hoje je do cilja. Nekateri so že utrujeni in naveličani. Končno smo bili na Lisci. Čaj nas je ogrel in že se je začel tisti značilni otroški živžav. Kmalu je prišel čas za vrnitev. Odšli smo v Sevnico. Sonca še vedno ni bilo. Bilo pa je veliko blata in dosti ovinkov pa tudi dežja.

Šele v Sevnici smo spet zadovoljni. Mokri sicer, a zadovoljni. Prišel je vlak, zaslišala se je pesem... Za nami je bil dan poln lepih doživetij.

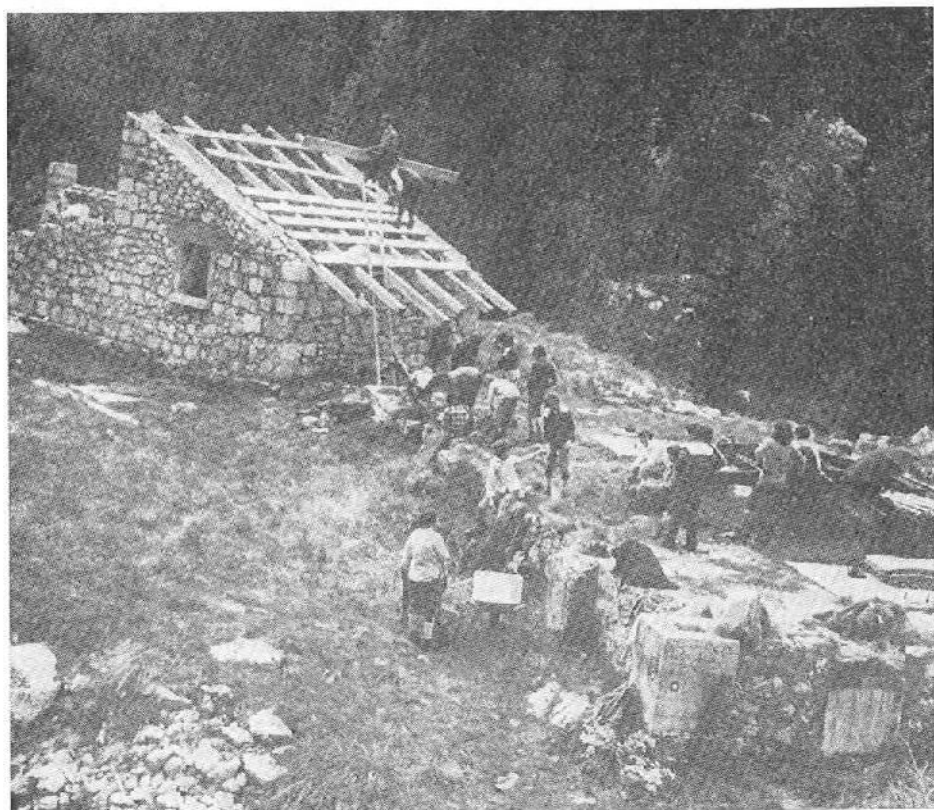
Mladinski odsek
PD Postojna

PRIČETEK DEL OB KRNSKIH JEZERIH

Dolgoletna težnja slovenskih planincev, da bi tudi Zahodni Julijci dobili visokogorsko postojanko, postaja stvarnost. Planinsko društvo Nova Gorica je končno uredilo vse formalnosti in zagotovilo finančna sredstva. Z majhno zamudo, ker se je sneg letos na tem območju zelo dolgo zadrževal, so konca junija stekla pripravljala dela.

Planinsko kočo bodo gradili v bližini Dupeljskega oziroma Malega Krnskega jezera vse do leta 1981; v sezoni leta 1982 pa naj bi že sprejela prve planince. Vsi njeni objekti bodo zgrajeni iz naravnega kamna v krajinski arhitektura in se bodo tako lepo vklopili v okolje tolminskih planin. Že letos bodo objekti pokriti in zaprti, kar je tudi

Prilavljalna dela za kočo ob Krnskih jezerih

nujno potrebno, zavoljo vremenskih razmer na tem področju.

Že 1979 so bili postavili tovorno žičnico, letos pa je bilo potrebno pred začetkom same gradnje urediti dovozno pot od zgoraj postaje žičnice do delovnega prostora. To delo so opravili delavci Soškega gozdnega gospodarstva iz Tolmina in planinske skupine. Izvajalec gradbenih del je ONPZ Obrtnik iz Nove Gorice.

Zaradi deževnega vremena bo letos Koči ob Krnskih jezerih skopo odmerjen čas, da bi lahko opravili dela do predvidene gradbene faze. Izvajalec bo moral pohiteti, da bo lahko opravil predvidena dela, saj vemo, kakšnemu vremenu so ti kraji izpostavljeni v zimskem času. Zato je še toliko bolj pomembno, da bo v prostovoljnih delovnih akcijah sodelovalo kar največ planincev in tako pomagalo, da bodo do zime potrebna dela končana.

Planinci se zavedajo svoje odgovornosti, saj so to dokazali že v dosedanjih akcijah. Tako je do 10. julija sodelovalo v sedmih akcijah že dvesto planincev in opravilo 1560 delovnih ur, ko so uredili predvsem pot do gradbišča in pokrili zgornjo postajo žičnice. Do konca gradbene sezone se bo zvrstilo še 24 skupin. Planinci so že v številnih primerih dokazali, kaj je možno doseči z množičnim delom in vztrajnostjo, zato si lahko samo želimo, da bi to potrdili tudi z gradnjo te koče.

Metka Zalar

PLANINSKO DRUŠTVO SLOVENJ GRADEC JE 1. JUNIJA 1980 ODPRLO NOVO PLANINSKO POT

V spomin na dolgoletnega člana, planinca, alpinista in gorskega reševalca Jožeta Šisernika so odprli na še »nezasedenem« delu Pohorja spominsko pot Jožeta Šisernika. Pot drži iz Dravograda do Koče pod Kremžarjevim vrhom. Dolga je približno 15 kilometrov in je ves čas precej položna, le nad Dravogradom (Bukovje) in pod Kremžarjevim vrhom se močno vzpne. Teče večinoma po grebenih in nudi planincu lep razgled na Mislinjsko dolino s Plešivcem in Peco v ozadju, na Košenjak nad Dravogradom, na Trbojski jarek in na niže ležeče kmetije.

Začetek poti je pri železniškem prehodu pri postaji v Dravogradu. Po dobro vzdrževani stezi za trim, doseže pot mimo razgledne skale vršni greben (300 m višinske razlike: 2 do 2,5 km). Večinoma pelje skozi mlajši, nasajen smrekov gozd, nekaj pa je še prvotnega starega, bukovega. Na grebenu se pot obrne proti vzhodu; najprej strmo navzgor, do kmetije Ošlovnik, potem pa po cesti navzdol. Čez dobre tri kilometre doseže Cvitrško sedlo, križišče različnih cest. Približno kilometer od Ošlovnika stoji na vršnem slemenu cerkvice sv. Danijela, odkoder je lep razgled po dolini.

Od Cvitrškega sedla do Lakuž teče pot v dolžini 4,5 kilometra položno ob zahodni strani pohorskega slemena mimo kmetij Kluk, Matvoz in Lubas. Spotoma si lahko ogledamo mogočno stoletno Močnikovo smreko, ki je nekoč rasla na pašniku, danes pa jo obdaja mlad gozd. Pred Lakužami se pot priključi cesti, ki vodi do cerkvice sv. Ane. Markacije pa tečejo na jugovzhod do sedla; mimo kmetije kratek, porušene partizanske domačije Zapečnik (zda vikend) in pri partizanskem spomeniku pripelje do naslednje ceste. Približno kilometer vzhodno je kmetija Jesenk, ki je baje zgrajena na mestu manjšega samostana iz 14. stoletja. Markirana pot drži po cesti do kmetije Zgornji Kavdek, nato pa zavije ostro proti vzhodu na novo zgrajeno cesto. Za kmetijo Pečoler se priključi na gozdno vlako. Po 1,5 kilometra doseže cesto pri Osirniškem križu (kapelica). Kmalu nas pripelje do lovske koče, od koder pridemo po položni gozdni poti do slemena in nato do sedla pod Kremžarjevim vrhom. Pot zavije na strmo grebenko vlako, ki nas privede do travnika pred Kočo pod Kremžarjevim vrhom. Na zahodni strani naletimo na odsek transverzalne poti proti Slovenjem Gradcu, od tu pa je le 100 metrov do Koče pod Kremžarjevim vrhom.

Za hojo potrebujemo približno 4 ure.

Markacije so rdeč krog z belim poljem v sredini. Na poti ni kontrolnih točk z žigi, vendar jih načrtujejo, čeprav trenutno nimajo na voljo dovolj sredstev.

Informacije: Planinsko društvo Slovenj Gradec, 62380 Slovenj Gradec.

VARSTVO NARAVE

KRAJINSKI PARKI V SLOVENIJI

Po definiciji so krajinski parki praviloma večja, zaključena območja s prvobitno ali kultivirano naravo, ki jo odlikujejo naravne posebnosti, krajinske lepote, kulturni spomeniki ali pričevanja človekovega dela. Krajinski parki so lahko gospodarsko aktivni predeli, ki so odprti za javnost in namenjeni oddihu in rekreaciji v prosti naravi. V to skupno spadajo vsa tista območja, ki ne izpolnjujejo zahtevanih meril, da bi jih razglasili za narodne parke, vendar bi želeli ohraniti njihovo značilno podobo kot del naravne in kulturne materialne dediščine in kot predel za oddih in za rekreacijo.

V Sloveniji imamo štiri krajinske parke:

1. Gorska skupina Martuljek (Uradni list LRS, št. 4/49) je zavarovana zaradi izrednega geografskega, alpsko-morfološkega, estetskega in turističnega pomena, saj zajema oba slapova na potoku Martuljek in vso slikovito Špikovo gorsko skupino. Krajinski park meri 2146 ha.

2. Okolica Rakove kotline na Notranjskem (Uradni list LRS, št. 27/49) je zavarovana zaradi posebnih kraških pojavov, ki so v veliki množini zbrani na tem mestu in so izrednega geografskega, splošnega, estetskega in turističnega pomena. Park zajema Želške jame, kotlino Rakovega potoka ter udor med Velikim naravnim mostom in Škocjansko jamo. Park meri 37 ha.

3. Robanov kot v Gornji Savinjski dolini (Uradni list LRS, št. 7/50); zavarovan je zaradi izredne lepote, ki jo je tu ustvarila narava. Poleg Robanovega kota zajema tudi vrhove in grebene nad njim. Park meri 1580 ha.

4. Dolina Tople (Uradni list LRS, št. 32/66) v zgornjem delu Mežiške doline je zavarovana zaradi posebne naravne lepote ter etnografskih in kulturno zgodovinskih vrednot. Zavarovano območje zajema poleg same doline tudi pobočja in vrhove Pece. Park meri 1345 ha.

Čprav je krajinskih parkov malo, še ne pomeni, da takih predelov pri nas ni več. Slovenija — vrt Evrope, kakor nas imenujejo v tujini, ima še mnogo pravih naravnih biserov, ki prav tako zaslužijo, da bi jih zaščitili. Na nekaj takih predelov, ki naj bi jih v prihodnosti zavarovali kot krajinski park, nas opozarja publikacija Zavoda SRS za spomeniško varstvo: Inventar najpomembnejše dediščine Slovenije. Na kratko se pomudimo pri njih:

- Davča (z Blegošem in Poreznom);
- Dolina Kolpe (s Čabranko v naravnih mejah od izvira do Damlja);
- Iška (s pritoki in z deli sosednjih planot);

— Karavanško-kamniško-savinjski krajinski park (predgorje in greben Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp);

— Kraški krajinski park (območje matičnega Krasa, Vremščice, Škocjanskih jam, Materijskega podolja, Slavnika in roba kraškega ravnika med Ospom in republiško mejo);

— Notranjski krajinski park (območje notranjskih podolij in kraških polj s Cerkniškim jezerom, Planinskim poljem in Rakovim Škocjanom);

— Ratitovec (vrhovi in pobočja z okolico);

— Rogaška (Dončka) gora (greben in pobočja do vznožja);

— Šmarna gora (celotno območje z obema vrhovoma in pobočji);

— Zahodno Pohorje (sleme od Peska do Velike Kope);

— Zgornja Idrija (povodje Idrije in Belce od izvirov do Podroteje).

Upamo lahko, da bomo te predele pa tudi nekatere druge, uspeli še pravočasno zavarovati.

Nada Praprotnik

VELEBITSKI BOTANIČNI VRT

Velebitski botanični vrt sta leta 1967 ustanovila Republiški zavod za varstvo narave iz Zagreba in Gozdno gospodarstvo Senj na pobudo znanega hrvaškega botanika Frana Kušana.

Do botaničnega vrta lahko pridemo iz Plitvic prek Otočca, Krasna do Zavižana, z morske strani pa iz Senja do Jurjeva skozi Oltare do Zavižana. Vrt leži v severnem delu Velebita, v jugozahodnem območju Modrič-dolca pod strmimi pobočji Velikega Zavižana (1677 m) in Balinovca (1601 m). Poprečna nadmorska višina vrta je 1480 m. Od Planinskega doma pod Vučjakom (1645 m) je oddaljen petnajst minut peš hoje.

Botanični vrt ima v klimatskem in vegetacijskem pogledu vse značilnosti višjih, severnih delov primorskega niza Dinarskega gorstva. Prek Senjskega bila in Kapele je povezan z Gorskim Kotarom in dalje z Jugovzhodnimi Apneniškim Alpami. Ta povezanost se odraža v velikem številu srednje evropskih, alpskih in arko-alpskih rastlinskih vrst. Velebit pa je po drugi strani povezan z južnim delom Dinaridov, ki v Bosni, Hercegovini in Črni gori dosežejo svojo največjo širino. Zaradi tega je na njem veliko ilirskih oziroma balkanskih vrst. Prav zaradi lege je rastlinska odeja Velebita izredno pisana, mnoge vrste so stare, reliktna, ostanek izpred ledenih dob, mnogo pa je tudi mlajših doseljenc.

Vrt je kot vsi botanični vrtovi namenjen spoznavanju flore, opozarja pa nas tudi na

zavarovane in ogrožene rastline in zdravilna zelišča.

Oglejmo si še nekaj najpomembnejših rastlinskih združb in posameznih vrst v vrtu, ki leži v subalpskem pasu, kjer gozd doseže svojo mejo.

Smrekov gozd je omejen samo na vrtače z mraziščinim značajem. V podrasti prevladujejo kisloljubne (acidofilne) vrste kot na primer brusnica, borovnica, srčastolistni muhovnik (*Listera cordata*), dvolistna senčnica (*Maianthemum bifolium*), drobnocvetna zelenka (*Pyrola minor*), ki jo zaradi povešenega belega cveta pri nas na Koroškem imenujejo »sramežljiva Mojceja«, razna proreti in mahovi.

Bukov gozd je na zgornji meji svoje naravne razširjenosti, uspeva na južnih ekspozicijah in na toplih, zavarovanih pobočjih. Drevesa v tem tako imenovanem subalpskem bukovem gozdu so nizka, poglegla, skrivenčena. Poleg njih rastejo še jerebika (*Sorbus aucuparia*), planinsko kosteničevje (*Lonicera alpigena*), kranjska krhlika (*Rhemnus lallax*) in še mnoge druge.

Ruševje je razvito na najbolj izpostavljenih pobočjih ali na dnu vrtače, kjer se zadržuje mrzel zrak in kjer pride do toplotnega obrata. Med ruševjem uspeva endemično Borbasovo kosteničevje (*Lonicera borbasiana*) in dlakavi sleč (*Rhododendron hirsutum*), ki je sicer vzhodno alpska vrsta, pogosta pri nas v Sloveniji, drugod po Jugoslaviji pa je redka ali pa je sploh ni. V vrtu so dobro razvite zakisane trate z značilno travo volk (*Nardus stricta*), s srčno močjo (*Potentilla erecta*) in navadno majnico (*Antennaria dioica*).

Na manj zakisanih tratoch uspeva alpska možina ali kraljica planin (*Eryngium alpinum*) s filigransko narezljanimi listi kovinsko modre barve, košutnik ali rumeni svišč (*Gentiana symphyandra*), travnolistna vrčica (*Edraianthus graminifolius*), vrsta, ki sega na severozahod do Notranjskega Snežnika in ki je ena izmed značilnih balkanskih vrst. Med poznanimi cveticami lahko vidimo še Clusijev svišč, planiko, alpski volčin (*Daphne alpina*) in endemično hrvaško sibirejo (*Sibirea croatica*).

V skalnih razpokah in na meliščih pa so zbrani številni endemiti. Naštejmo le nekatere: Kitaibelova orlica (*Aquilegia kitaibelii*), hrvaški repnjak (*Arabis croatica*), Kitaibelov jeglič (*Primula kitaibelii*), velebitski kamnokreč (*Saxifraga velebitica*), dinarski smiljka (*Cerastium dinaricum*), velebitska zvončica (*Campanula velebitica*), prenjški kamnokreč (*Saxifraga prenja*), ki je eden od najstarejših endemitov Dinarskega gorstva.

Ne pozabimo pa se zaustaviti ob najbolj redki velebitski rastlinici — ob velebitski degeniji (*Degenia velebitica*), križnici z rumenimi cvetovi, visoki do deset centimetrov in s srebrno belimi listi. Degenija je simbol velebitskega botaničnega vrta,

enega redkih jugoslovanskih alpinumov. Vrt smo si le bežno ogledali, pa vendar smo lahko znova ugotovili, kako neizčrpno je naše rastlinsko bogastvo.

M. Praprotnik

KAKO SE JE TREBA RAVNATI V NARAVI

Najpomembnejša pravila o zadrževanju v norveški naravi so: ne kurite na prostem v času od 15. aprila do 15. septembra. Za šotorjenje na poseljenih področjih vsekakor potrebujete dovoljenje lastnika zemljišča. Isto velja tudi za neposeljena področja, če se na istem kraju zadržujete več kot dva dni. V visokih gorah ali drugih odročnih krajih dovoljenje ni potrebno. Seveda pa mora biti taborni prostor v vsakem primeru po vašem odhodu najmanj takšen, kot je bil pred prihodom. Za vse narodne parke obstajajo še dodatna navodila in določila, ki si jih je mogoče prebrati na številnih opozorilnih lepakih.

M. A.

POGOZDOVANJE V NEPALU

Nemško alpinistično združenje se je pred časom pridružilo mednarodni pogozdovni akciji v Nepal, v kateri že delujejo Novozelandci, Angleži in Švicarji. V novembru 1979 je odpotovala v Nepal prva skupina nemških alpinistov in pokazalo se je, da je bil že zadnji čas za izvedbo take zamisli. Poizvedovanja so namreč pokazala, da so nepalska gorska področja, zaradi nenehne prekomerne sečnje gozdov, vse bolj ogrožena. Katastrofalne posledice bi bilo mogoče odvrniti le z odločnimi in izredno dragimi ukrepi. Udeleženci se sicer zavedajo, da je ves njihov podvig pomenil le kaplja vode na vroč kamen, vendar, začetek je bil le storjen. Sicer pa si oglejmo poročilo, ki ga je v letošnji drugi številki revije »Deutscher Alpenverein« objavil znani zemljepisec, gorski vodnik in vodja prve pogozdovne akcije v Nepal, Herbert Konnerth:

»Visoko v vrhovih jelk in borovcev smo zbirali storže, da bi tako prišli do semena. Pomagali smo pri različnih delih v dveh gozdnih šolah. Kopali smo 80 do 260 cm globoke luknje, da smo tako utrdili stebre za 1300 metrov dolgo ograjo. Skratka to so bila dela, ki jih je lahko opravila skupina nemških gornikov med 11-dnevnim pogozdovanjem v novembru 1979. Taborili smo tik ob delovnem področju pri Namche Bazarju v višini 3500 metrov. To je največji kraj v Solo Khumbu in sedež centrale narodnega parka Sagarmatha. Narodni park oskrbujejo v nepalsko-novozelandskem sodelovanju, navzoči gozdarji in drugi strokovnjaki pa so bili izredno veseli naše pomoči.

Turisti za zdaj porabijo sicer razmeroma malo lesa za kurivo, zlasti še v primerjavi s celotno porabo domačega prebivalstva. Toda na močno obiskanih področjih, kot na primer v neposredni bližini Everesta, kjer naštevajo letno nekako 4000 turistov in okoli 3000 domačih obiskovalcev, je prekomerno sečnjo vsekakor pripisati v breme trekorčev, alpinistov in odprav. Z denarno pomočjo nemške družbe za tehnično sodelovanje bodo na področju narodnega parka v kratkem zgradili skladišče tekočega goriva, da bi tako zmanjšali porabo lesa.

Naslednja skupina, ki naj bi pomagala pri pogozdovanju, je odšla na pot v začetku letošnjega aprila, in to za pet tednov. Od tega je načrtovanih 17 delovnih dni pri pogozdovanju. Zaradi izvrstne aklimatizacije med delom v višini od 3400 do 4000 metrov sploh ni bilo nikakršnih težav med vzponi, ki so sledili akciji. Lanske jeseni so se tako skoraj vsi udeleženci, razdeljeni na dve skupini, povzpeli na 6180 m oziroma 5550 m visoko goro.

Letošnji delovni načrt predvideva: ustanovitev nadaljnje gozdne šole, presaditev posejancev na ograjeno zemljišče, rezanje potaknjencev, izkop teras na strmih področju, ki je sicer ogroženo zaradi erozije.

M. A.

VARSTVO OKOLJA — POGlavITNA NALOGA MLADINSKIH PLANINSKIH DRUŠTEV V EVROPI

V južnotirolskem kraju Kohlern pri Boznu je bilo v dneh od 8. do 11. septembra 1979 zasedanje predstavnikov evropskih mladinskih planinskih društev. Srečanje je bilo razpisano kot delovni seminar na temo zaščite narave in okolja. Poleg pravilnika, ki naj bi rabil kot temeljna predloga za vzgojo mladinskih vodnikov, so na tem srečanju sprejeli naslednja stališča:

1. Celotno alpsko področje je zaradi svojih lepot enkratno, zato ga je treba naslednjim rodovom po možnosti ohraniti v takšnem stanju, kot ga še danes srečujemo, pri čemer pa je treba poudariti, da smo že doslej veliko zamudili.

2. Če marsikdo še vedno žrtvuje celotna alpska področja, s tem da jih vključujejo v sodobne življenjske tokove, tega niso vedno krivi dobičkaželjni posamezniki, marveč se to dogaja zaradi pomanjkljive zakonodaje kot tudi napačnih odločitev oblasti. Ne nazadnje je takšne pojave pripisati tudi pomanjkljivi dejavnosti organizacij za varstvo in zaščito okolja, ki so vse premalo storilo za varstvo pokrajine.

3. Mladinske planinske organizacije bodo zato v prihodnosti posvetile v vsej svoji dejavnosti poglavitno skrb zaščiti narave. To svojo nalogo bodo opravljale s področnimi akcijami na kraju samem, če bi gro-

zilo uničenje posameznim področjem. Hkrati bo treba v posameznih skupinah z boljšim in objektivnim obveščanjem pospeševati in poglobljati razumevanje za varstvo okolja. To nam narekuje, da bomo naše mladinske vodnike bolj usmerjeno izobraževali, v priročnikih pa ponudile različne možnosti, da bi otrokom in mladini vzbudili čut za nujnost varstva okolja.

4. Varstvo narave je varstvo življenja — varstvo planinske pokrajine pa pomeni varstvo našega življenjskega in rekreativnega prostora. Zato pozivamo vso javnost, naj ne uničuje tega življenjskega prostora. Vendar bo to postalo možno šele tedaj, ko bo široka večina pripravljena podpreti vse tiste, ki se zavzemajo za varstvo narave. Šele takrat bodo tudi politiki pripravljeno močnejše kot doslej podpreti zaščito alpskega prostora, saj vrednosti določenega področja ne bodo mogli več ocenjevati zgolj po njegovi trenutni gospodarski koristnosti. Naposled smo prav vsi odgovorni za to, kaj se bo zgodilo z našimi gorskimi in planinskimi pokrajinami. Vsakdo naj se zaveda svoje odgovornosti in prispeva delež, da bi ta plemeniti cilj čimprej dosegli.

Proglas so podpisali predstavniki mladinskih planinskih organizacij iz Južne Tirolske, Nizozemske, Zvezne republike Nemčije, Jugoslavije, Liechtensteina in Avstrije.

M. A.

IZ PLANINSKE LITERATURE

IZ BILTENA UIAA

V zadnji, 89. številki biltena UIAA najdemo precej zanimivosti. Privoščimo si kratek ogled njene vsebine!

V prispevku o plezalnih pasovih se srečamo z opisom poglobljenih lastnosti vseh vrst plezalnih pasov. Seznanimo se z vidiki izbire materialov za izdelavo, pa še s podatki o preskusu kakovosti, podatki o visenju v pasu in še o drugih zanimivostih, pomembnih za uporabnike.

Krajše obvestilo posreduje bralcu spremembe v zvezi s kakovostnim znakom UIAA. Navedeni so izdelki, ki niso več v proizvodnji, pa znaki, ki jih Industrija ne sme več uporabljati, ker ni izpolnjevala obveznosti, kot jih zahteva dodelitev znaka kakovosti. Precejšnje je število novih znakov, dodeljenih industriji plezalnih pasov. Ne bi bilo napak, če si alpinisti te podatke prepišejo in upoštevajo, kadar bodo nabavljali alpinistično opremo.

Članek »Navodila za opis plezalnih pristopov« navaja, kar je važno za opis smeri. Oris mora zajeti opis smeri, težavnosti, napornosti; avtor dodaja tudi napotke za ocenjevanje težavnosti smeri. Prispevek bo koristil tudi tistim, ki žele nekoliko podrobneje razčleniti svoje članke o vzponih v svetu vertikale.

Komisija za varnost UIAA je zasedala lani avgusta in sprejela sklepe, ki zadevajo čelade, plezalne pasove, vrvi in vponke. Komisija opozarja uporabnike čelad na staranje plastičnih mas, ki ima za posledico slabšo trdnost materiala in manjšo varovalno vrednost čelade.

Pri vrveh je na vidiku zahteva po petkratnem preskusu, kopico predlogov komisije bo obravnavalo jesensko zasedanje UIAA. Predpisi za plezalne pasove so v rabi od 1. januarja letos.

O uvedbi zimske sezone v Himalaji in prvem zimskem pristopu na M. Everest poroča Jozef Nyka, naš Tomaž Jamnik pa na 14. strani podaja kratek pregled obiska naših alpinistov v gorah Nove Zelandije. »Varstvo gorskega sveta — naloga planinske organizacije« je naslov članka, ki sega v nastanek organiziranega planinstva, obravnava njegove vzroke, omenja posledice, ki so škodljive za naravo, ter omenja, da imajo skoro vse planinske organizacije varstvo okolja tako ali drugače zajeto tudi v svojih statutih.

Med škodnimi pojavi je zanimivo upadanje gozdnih površin v Nepal, k čemur naj bi pripomogli tudi vse številnejši trekingi. Članek izzvani v poziv k boju za ohranitev narave.

Varstvu v korist je tudi prispevek, ki govori o zoperstavljanju CAI proti projektu

mednarodne družbe Alpe-Adria, ki se ukvarja z namero, da zgradi novo cesto od Benetk do Münchna.

Delegatom letošnjega zasedanja UIAA, pa tudi vsem drugim je na voljo bilanca poslovanja UIAA. Številke nazorno kažejo, da to mednarodno planinsko koordinacijsko telo ne bo nikdar trpelo zaradi preobilja sredstev, ki mu zadoščajo le za najnujnejše poslovanje. Več o tem bodo spregovorili udeleženci zasedanja oktobra letos v Zenevi.

Za konec pa še nekaj drobnarij!

Glancarlo Zobbela je bil ustanovitelj in prvi predsednik komisije UIAA za alpinizem na smučeh. Sedaj se je umaknil, njegovo mesto pa je prevzel Del Zotto. Novico o menjavi v vodstvu spremlja zahvala Zobbelcu za delo, ki ga je opravil na tem področju.

Novice o novi literaturi najavljajo nekaj vodnikov za plezalne vzpone v Franciji ter v mejnih območjih med Francijo in Švicco in v Apeninskih Alpah.

Zdravnikom reševalcem se septembra obeta ponovno srečanje v Innsbrucku. Posvečeno bo težavam, ki spremljajo vzpone v večjih višinah.

Za zaključek še o planinskem filmu.

Bilten navaja nagrajene filme, ki so jih vrteli na filmskem festivalu v Trentu, ter najavlja »Festival des Diablerets«, ki bo teklen med 1. in 5. oktobrom letos.

P. Š.

ŠPORTNA TURISTIKA

SILVO KRISTAN

Ljubljana, Šolski center za telesno vzgojo, 1979, 330 strani, 160 din

V predgovoru k temu učbeniku za slušatelje Visoke šole za telesno kulturo pravi avtor, da je knjiga omejena le na »nekatera teoretična, praktična in organizacijska vprašanja športne turistik, s katerimi bi moral biti seznanjen telesnovzgojni pedagog«, že ob bežnem prelistavanju pa spoznamo, da je planinstvo kot najbolj množični organizirani obliki športnega turizma odmerjena kar polovica prostora. Na uvodnih straneh govori pisec o različnih vidikih aktivnosti v naravi, takoj nato pa se pod naslovom »Izletništvo in planinstvo« vrsti 25 poglavij o organizacijskih vprašanjih, izletništvu, razvoju organiziranega planinstva pri nas, opremi, tehniki hoje, odgovornosti vodje, varovanju, prehrani, vremenu, ob koncu pa še častni kodeks slovenskih planincev in poglobljene naloge dobrega organizatorja in vodnika — skupno

100 strani nepogrešljivih podatkov in nasvetov, koristnih vsakemu planincu.

Smučarjem so namenjena poglavja o turnem smučanju (str. 127—177) za organizatorje planinskih taborjenj pa so dragocena poglavja o letovanju in taborjenju (str. 185—238), na katera se navezuje poglavje o varstvu narave.

V sklepnih poglavjih so še praktični napotki za šole v naravi, letovanja, taborjenja in zimovanja (orientiranja, terenske igre, gibalne naloge in igre, zabavne in družabne igre ter izdelki iz priročnega gradiva). Ob koncu je navedena literatura (47 naslovov).

Knjiga je opremljena s številnimi nujno potrebnimi ilustracijami, ki jih v nekaterih planinskih priročnikih še hudo pogrešamo. Dragocen priručnik, ki bi ga moral imeti vsak planinski delavec, če se ukvarja z vzgojo in izletništvom.

F. V.

NAŠE PLANINE — V—VI 1980

Majsko-junijska številka revije hrvaške in bosansko-hercegovske planinske zveze »Naše planine« spet prinaša obilo zanimivega branja. Prvih dvajset strani je namenjenih hrvaškim planinskim odpravam in skupinam, ki so šle v tuja gorstva.

Najobsežnejše je poročilo o odpravi na Mount Kenjo 1979. To je tretja republiška odprava, ki jo je organizirala Planinska zveza Hrvaške v tuja gorstva. Avtorji so Branko Šeparović, Darko Berljak, Branko Puzak in Boško Mrdjen.

O vzponu na Denali (6187 m) piše Branko Šeparović. PD »Velebit« je 1978 organiziralo odpravo na Mt. Kinley, ki nosi tudi ime Denali. Član te odprave opisuje, kako so zavzeli vrh, doživljaja dneva, ko so se povzpeli na višino skoraj 6200 m in se vrnili kot zmagovalci, utrujeni, a veseli.

Na Peak Lassen (3430 m) vulkanski vrh v narodnem parku v Kaliforniji, se je povzpela dr. Neda Köhler-Kubelka in svoj zapis s tega vzpona je popestrila še z dvema fotografijama gore in ledenika.

Na škotski Ben Nevis pa se je v slabem vremenu in kvalitetnem angleškem dežju povzpela dr. Tomislav Sabelak s kolegi iz njegovega PD iz Slavonske Požege.

V domače gore nas na 117 strani povabi najprej Smilja Petričević. Na Jurline na Velebitu nas popelje v hladnem, vedrem zimskem dnevu. V predele, ki sodijo v Mljetko sekcijo, točneje na Žabo (hrb je podoben želvi, domačini pa želvi pravijo žaba), ki se dviguje na levi strani reke Neretve na meji med Dalmacijo in Hercegovino, vabi Ivan Milas. Na Žabo ni markiranih poti in do njenega vznožja ne vozi noben avtobus. Lahko pa pridete do tja z osebnim avtomobilom iz Čapljine mimo Hutova. Če bi se kdaj sami odpravili

na Žabo, je za lažjo orientacijo priložen še zemljevid tega področja.

2102 m visokega vrha Lupoglav in prvega zimskega vzpona nanj februarja 1970 se ob 10-letnici spominja Sarajevčan Ramo Kolar.

V »Naših planinah« pa vsi ne pišejo le o vrhovih. Sestavek »Na poti proti Počiteljskem vrhu na Velebitu« nas vodi po poteh, ki so jih pomladi leta 1944 prehodili domačini, ranjenci in partizani. Avtor Perica Korica iz Gospića je po teh poteh hodil tedaj in zdaj in vsakič jih je doživel drugače.

Lepoto »gorskega očesa«, ki sameva v kanjonu Sušice, opisuje Vezir Beširović v utrinku z naslovom Sušičko jezero na Durrmitorju.

Daljši tekst o ognju pripoveduje o vročih dneh, ko se ne premakne niti list na drevesu, ko se studenci osuše in živali umirajo od žeje, v zraku pa je neprestana pretnja, ki pritiska na vse živo: požar. Pretnja se je uresničila v tretjem povojnem letu. Pripeka je bila svinčeno težka, nad planinami ni bilo sledu oblaka. Sem in tja se je tanka meglica raztopila v vročini. Nihče ni vedel, kdaj se bo zgodilo, a vsi so čutili, da se bo. In se je. V bitki z ognjem, je zmagal ožen, ustavil ga je še le dež. Vendar pa je ogenj tudi tisti prvomajski kres leta 1945, prvi v svobodi. In globoko v ljudeh se je obdržal običaj kurjenja kresov — kult ognja, ki izvira iz keltskih časov in ga poznamo še danes.

Zadnji listi revije prinašajo odmeve in razmišljanja, ki so jih vzbudili članki v prejšnjih številkah »Naših planin« in zanimivosti iz drugih revij.

Članek o vzponu na Babin zob iz 11—12 številke 1979 je vzpodbudil dr. Branimira Jurekovića iz Novega mesta, da se je tudi sam spomnil malo neobičajnega vzpona na ta vrh, leta 1960.

Rudolf Starič je napisal sestavek ob smrti planinskega staroste iz Karlovca — 80-letnega profesorja Zvonimira Kelerja. Pred šaljivo rubriko, ki prinaša zabavljive hribovske »pesnitve« iz leta 1934, je še prevod intervjuja, ki ga je bil 22. februarja 1980 objavil Teleks na straneh 16, 17.

O vzdušju, ki nastane, kadar grejo mladi v gore — tokrat na vrh Ovčara — piše Vlastimir Jovanović; kolono v snegu pa je doživel Drago Šefer.

Gradnja gozdne preseke za daljnovod je vzpodbudila dr. Željka Poljaka, da je napisal polemičen članek »Mešetarenje z Medvednicom« in Miroslava Ambruša-Kiša, ki obravnava isti problem v sestavku Severni prstan — počen. Objavil ga je v Večernem listu, tu pa je ponatis tega članka.

Ker steklina ogroža vse, še najbolj pa tiste, ki več časa prežive v naravi, govori o tej bolezni in obrambi pred njo članek »Planinci in steklina«, njegov avtor je Borislav Alaraj iz Zagreba.

Tokrat je speleološki del revije zelo skromen. Na strani in pol so le trije zapisi o tej tematiki. Prvi govori o človeški ribici v Djuderinski jami, drugi o Speleološkem odseku »Mosor« v letu 1979, tretji pa o vasi Krstenak, ki je speleološki »eldorado«.

Zadnje tri strani so namenjene publicistiki, transverzalnim potem in novicam. Ljubitelji planinske pesmi pa bodo veselili zadnje strani na ovojnic, na njej pa not in besedila za Planinsko koračnico.

B. B.

ALPINISTIČNE NOVICE

POIZVEDOVALNA ODPRAVA NA EVEREST?

Kot poroča letošnja 5. številka revije »Alpinismus«, pri čemer se sklicuje na poročilo radia Peking, naj bi bila prva kitajska odprava na Everest leta 1960 našla truplo nekega Evropejca. Če ne upoštevamo nenavadnosti, da prihaja obvestilo o tem z 20-letno zamudo, se ob tej novici znova zastavlja vprašanje, ali ne gre morda za enega izmed dveh angleških alpinistov, ki so ju pogrešali leta 1924 med 3. angleško odpravo na Everest. Odpravo je takrat vodil podpolkovnik E. F. Norton, pogrešana gornika pa sta bila George Leigh Mallory in Andrew Irvine.

Hkrati z vsem tem se je tako znova postavilo tudi vprašanje, ali nista oba imenovana plezalca že leta 1924 dosegla vrh Everesta. Kot je znano, so oba Angleža zadnjič videli 8. junija 1924 nekako v višini 8580 metrov. Kitajci sami namreč dopuščajo možnost, in to očitno na osnovi kraja, kjer je bilo truplo najdeno, da sta Mallory in Irvine utegnili izgubiti življenje po osvojitvi vrha. Sicer pa je že Rutledgejeva odprava leta 1933 našla cepin, ki je bil last enega izmed ponesrečenih Angležev, vendar tudi to vse do danes ni pomenilo nespornega dokaza, da bi bila oba Angleža osvojila vrh.

Med poznavalci himalajske kronike je osvojitve vrha Everesta, ki naj bi ga bili dosegli Kitajci leta 1960, še vedno sporna. Posebno vprašljiva je namreč smer, po kateri naj bi bili trije kitajski plezalci prišli na vrh, namreč smer Rongphu—Shar—Severno sedlo.

Iz angleških diplomatskih krogov se je med tem zvedelo, da je Peking ponudil Angležem, naj bi pripravili poizvedovalno odpravo, ki naj bi dokončno pojasnila usodo Malloryja in Irvine ter hkrati raziskala, ali ni bil vrh dosežen že leta 1924. Kot možni termin navajajo že letošnje poletje ali poletje 1981. Angleži o vsej zadevi za zdaj še niso rekli niti besede. Zgolj po govoricah naj bi bil vodja te odprave sir Edmund Hillary. Po drugih govoricah pa ta tako zaradi svojih let in kot prvoprstopnik na najvišjo goro sveta ne more biti posebno zagret za razjasnitev nejasnosti iz leta 1924. Vse to so pač go-

vorice, ki jih ni mogoče preveriti, povedati pa je kljub temu treba, da velja Hillary kot človek in športnik za moža, ki mu ne bi bilo mogoče naprtiti nič nečastnega.

Tako ostaja v vsej zadevi zgolj dejstvo, da hoče Kitajska takšno razjasnitveno odpravo sploh omogočiti. Ta njihova odločitev je še toliko bolj vredna priznanja, saj bi njihova odprava, ki naj bi bila leta 1960 po severni strani dosegla vrh Everesta, ne bila več prvenstvena, če bi se seveda izkazalo, da sta oba Angleža v resnici dosegla vrh po tej smeri.

M. A.

»MOUNT EVEREST — IN POTE?» (Drugi mednarodni alpinistični kongres v Gradcu)

Lani novembra so pripravili v Gradcu že drugič tisto, kar so leta 1977 spravili na svet kot poskusni balon, pa se je v hipu izkazalo kot vsega upoštevanja vreden uspeh, namreč — srečanje kar največjega števila alpinistov, vrhunskih plezalcev in strokovnjakov za visoka gorstva pred najširšim občinstvom. Poglavitni namen kongresa je bil kar najbolj temeljita izmenjava mnenj, osrednja tema pogovorov pa je bila izbrana namenoma provokativno, glasila se je namreč »Everest — in potem?«. Vrhunski alpinisti namreč iščejo in tudi najdejo vedno nove, še težavnejše poti k tem ciljem.

Posamezni prispevki v razpravi so bili kljub temu samo deloma posvečeni doživanjem na najvišji gori sveta. Šele iz obširnih razprav je bilo mogoče prav razbrati, s kako vrhunskimi dosežki in tudi neverjetno širokimi stranskimi učinki je postreglo leto 1978.

Posebno živo zanimanje občinstva je veljalo zelo obširnemu programu gorskih filmov. Kot vedno na takšnih zborovanjih pa so bile posebno vroče razprave v ožjih skupinah, saj so se pogosto zavlekle v pozne jutranje ure. Organizacija je bila na splošno brezhibna, le organizatorji sami se nemara hote ostali nekoliko preveč v ozadju. Edina omemba vredna grenka kaplja je bilo občinstvo, saj bi si bilo želeli nekoliko močnejše mednarodne obarva-

nosti. Vsi udeleženci pa so se strinjali, da se je splačalo sodelovati in vsi so se že veselili naslednjega srečanja čez dve leti, torej leta 1981 znova v avstrijskem Gradcu.

M. A.

PLEZALSKA ŠOLA V HEMSEDALU NA NORVEŠKEM

Norveško alpinistično središče v Hemsedalu se nima samo za plezalsko šolo v običajnem pomenu, marveč skuša svojim številnim tečajnikom kar najbolj približati tudi definicijo življenja v naravi. Izobraževalni program te šole obsega na splošno tečaje o naravi in varovanju okolja, o gorah, o plezalstvu in gorništvu v skali in ledu. Nadalje prirejajo v organizaciji te šole po ledenikih, ponujajo vabljenja potovanja s kanuji po divjih vodah, posebno zahtevne tečaje o smučskem teku in seveda tudi o alpinističnem turnem smučanju. Poleg tega izdaja ta šola vsake štiri mesece časopis »Mestre Fjellet« Mojsstri gore. Tečajniki prihajajo v to norveško alpinistično središče iz številnih dežel, zato je tudi pouk domala mednarodni.

M. A.

SOVJETSKA ZVEZA 1979

V poletju lani je v vseh gorstvih Sovjetske zveze prevladovalo bolj ali manj slabo vreme, kar velja tudi za pogorje Fan (Alai), kjer je mogoče sicer vsako poletje računati z zanesljivim vremenom. Številne podvige je bilo treba prav zaradi neobičajnih vremenskih sprememb odložiti.

Sindikalna alpinistična taborišča so v tistem času kljub temu doživljala zelo številne obiske. Poleg sovjetskih plezalcev so se v njih v okviru alpinistične izmenjave mudili tudi številni alpinisti iz Avstrije, Italije, Poljske, Zahodne Nemčije, Bolgarije in Jugoslavije. Podobno je bilo tudi v

plezalskih taboriščih federacije alpinizma na področju Pamira in Kavkaza, ki so jih obiskali alpinisti iz Francije, Zahodne in Vzhodne Nemčije, Mehike, Avstrije, Italije, Poljske, ZDA, Češkoslovaške, Švice, Danske, Japonske, Bolgarije, Turčije in Velike Britanije.

Vsa naštetá moštva so opravila vrsto zelo težavnih vzponov in drugih podvigov. Tako se je Francoz C. Bernard spustil s smučmi z zahodnega vrha Elbrusa (5642 m). V Pamiru so mednarodni udeleženci izvedli številne vzpone predvsem na sedentisočake Pik komunizma, Pik Lenina, Pik Korževskaja, na 6974 metrov visoki Pik revolucije, osvojili pa so tudi vrsto drugih šesttisočakov.

M. A.

PLEZALNI VRTEC KANZIANIBERG

Turistično dobro znana jezerska pokrajina južno od Beljaka nudi obiskovalcem komaj kilometer iz mesta možnost, da se sami poskusijo v plezariji, oziroma da lahko v »živo« opazujejo plezalce v njihovem elementu.

Skalni odlom je dolg približno 700 metrov, višina sten pa je med 50 in 70 metri. V stenah je 32 plezalnih smeri vseh težavnostnih stopenj. V stenah so nadelali še posebej šest smeri (I. in II. stopnje) ter tako omogočili neplezalcem, da iz neposredne bližine opazujejo dogajanje. S fiksnimi klini in jeklenimi pletenicami opremljeni balvani pa so idealni, da se planinci lahko pripravljajo na ture v visokem gorstvu.

Gorski vodniki avstrijske Koroške so ta plezalni vrtec urejevali polnih šest let. Poznavalci trdijo, da je prav gotovo najlepši na vsem nemško govorečem planinskem področju. Posebna prednost je prav gotovo vsestranskost, lahka pristopnost in, kljub bližini mesta, odmaknjenost.

B. L.

RAZGLED PO SVETU

NOBENIH NOVIH PROJEKTOV ZA ZIMSKO OLIMPIADO 88

Upravni odbor nemškega planinskega združenja se je 7. januarja 1980 odločil, naj bi bila zimska olimpiada 88 v Garmisch-Partenkirchenu, ker bi bilo treba v tem znanim zimskošportnem središču po njegovem mnenju za ta namen žrtvovati najmanj dodatnih površin. To svojo izjavo je upravni odbor dopolnil s stališčem, da bi lahko bila posamezna olimpijska tekmovanja

tudi v drugih krajih, v kolikor imajo že urejene potrebne naprave, v samem Garmischu pa še ne. Tudi to bi lahko prispevalo k temu, da bi se za to priložnost ne bilo treba odločati za nezaželene posege v naravo. Po mnenju upravnega odbora velja to posebno za bob in sankarsko stezo v Berchtesgadnu, za tekmovalno stezo v hitrostnem drsanju v Inzellu in za biatlon-sko progo v Ruhpoldingu. Pri sedanjih dobrih prometnih zvezah je vsekakor mogoče brezhibno izpeljati posamezna tek-

movanja tudi izven Garmisch-Partenkirchna. Upravni odbor je hkrati opozoril, da so njegova priporočila še posebno utemeljena z dejstvom, da zmogljivosti počitniške vasi Vorauf-Feichten niti približno ne zadoščajo za olimpijsko vas.

M. A.

VARČNO S SOLJO ZA ZIMSKO POSIPANJE CEST!

Nemško alpinistično združenje svari pred resnimi škodami na rastlinstvu in talni vodi v gorskih področjih.

V eni sami zimski sezoni porabijo za posipanje cest na področju bavarskih in tirolskih gora 100 000 ton soli, kar pomeni 10 000 železniških vagonov te škodljive rdečkaste snovi. Poleg poškodb, ki jih sol na raztopina povzroča rastlinam in gozdom, je posebno ogrožena preskrba s pitno vodo, saj so v talni vodi ponekod že ugotovili prekomerno onesnaženje s soljo. Strokovne preiskave v jezerih Schlier in Spitzing so že do zdaj dokazale nepopravljivo škodo, ki jo je bil povzročil nenehni dotok raztopljenih soli.

Da bi preprečili nadaljnje poslabšanje položaja, zahteva nemško alpinistično združenje, da bi posebno na področju posameznih krajev, kjer je pozimi že tako ali tako dovoljena le počasnejša vožnja, ceste posipavali le s peskom. Hkrati združenje naproša vse voznike motornih vozil, naj svoja vozila opremijo z ustrežno zimsko opremo in se tako pripravijo na zmanjšano posipavanje cest s soljo. Združenje sprejema z zadovoljstvom na znanje, da so se nekateri znani kraji na tem področju že odločili, da poslej ne bodo več pozimi dovoljevali posipavanja cest s soljo. Takšna kraja sta za zdaj Leggrles in Schliersce.

M. A.

DEVETO SREČANJE NEMŠKIH TREKERJEV V BERCHTESGADNU

V času od 18. do 21. januarja 1980 je bilo v zdraviliški dvorani v Berchtesgadnu že deveto srečanje nemških trekerjev. Program je bil izredno pisan in izrazito družaben. V ospredju so bila seveda optična potovanja, ki so 1200 udeležencev popeljala v samotne himalajske doline in na K-2, na skalnata področja Sinajskega gorovja in na slikovite južnoameriške tržnice.

Pri tem pa nikakor ni šlo za dolgočasno poučne filme, ampak večinoma za doživete, izbojevane in s potnimi »sragami posojene« posnetke, ki so dosegali domala poklicno kakovost. Toda trekinška poročila niso vodila zgolj na področje Himalaje ali na delujoče južnoameriške ognjenike. Poučiti se je bilo mogoče o gorskih razmerah na Islandu, druga slikovna preda-

vanja pa so obravnavala Turčijo in do nedavnega zapečateno kraljevino Butan, po kateri je mogoče potovati šele od leta 1974 naprej.

Zborovanje trekerjev pa ni bilo samo paša za oči in ušesa, kajti kongres se je začel z razkošnim mrzlim bifejem, ki so ga navzoči počistili v manj kot eni uri do zadnje drobtinice, kajti na vsakem trekingu pač postaneš hudo lačen! Sledil je zelo zabeljen kviz v vprašanji s področja splošnega alpinističnega znanja. Vsak udeleženec je dobil svoj seznam dvajsetih vprašanj, vendar ga ni bilo med njimi, ki bi bil zmogel vse pravilne odgovore.

Berchtesgadensko srečanje trekerjev je na koncu dobilo poseben poudarek z napovedjo bližnjega dogodka. Spomladi je že odšla na pot devetčlanska odprava nemškega alpinističnega združenja, ki se bo skušala povzpeti na 8046 metrov visoki vrh Shisha Pangma, »sedež svetnikov«. Ta prva nemška odprava na področju Tibeta, bo torej obiskala deželo, v katero že desetletja ni smela stopiti noga nobenega zahodnega obiskovalca. Odprava bo začela svojo pot v Lhasi, sam vršac Shisha Pangma pa leži nekako 120 kilometrov severozahodno od Mount Everesta. Na ta vrh so se prvi povzpeli Kitajci leta 1964 z odpravo, ki je štela 195 mož. Raziskovalno delo za to nemško odpravo je opravil med svojim potovanjem po Tibetu v lanskem letu znani alpinist Günter Sturm.

M. A.

DETEKTORJI ZA ODKRIVANJE ŽRTEV PLAZOV

Pieps 2 — Uporaba: V primerjavi z napravo Pieps 1 je Pieps 2 bolj skrbno izdelan, uporabnejši, enostavnejši in predvsem bolj zanesljiv. Selektor za delovanje sprejema in oddajanja je preprost in izključuje vsako možnost pomote. Pri raziskavah pa so odkrili zmanjšano občutljivost Pieps 2 v primerjavi s Pieps 1. Manj je občutljiv zato, ker na to vpliva izbira uravnavanja prekinitve (štiri pozicije) zvočnega obsega — Iz tega pa izvira manjša natančnost pri lokalizaciji zakopane žrtve. Potrebna bi bila morda še slušalka, da bi izločili vpliv zunanjega hrupa.

Radar — Uporaba: aparat deluje od trenutka, ko vanj vložimo baterijski vložek. Ker je brez gumba za uravnavanje, ga ni možno izključiti. Vodji pohoda se ni več treba spraševati, ali so vsi aparati, ki jih imajo člani skupine, vključeni.

Princip iskanja: ker ga lahko usmerjamo, aparat ustreza uporabnikovim potrebam. Iskanje po navodilih je veliko bolj instinktivno kot pri iskanju s tipom »gonio«, pri katerem je pri iskanju nujno treba izbrati način iskanja.

Praktična uporaba: ravnanje s pokrovčkom, ki zapira zaščiteno okovje baterijskih vložkov in slušalke, ni vedno (udobno) lahko.

Žica za slušalko je ranljiva. Dobro bi bilo, da bi bil zvok znaka bip-bip drugačen od znaka za alarm. Potrebna bi bila možnost za uravnavanje moči zvoka: konstruktor že obljublja »redar-m«, ki bo imel tako možnost, obenem pa so ohranili avtomatično delovanje aparata.

— Domet pri iskanju je 30 m, kolikor obljublja proizvajalec. To je optimizem. V resnici pa je 15—20 m, kar pa povsem zadostuje.

— Vzdržljivost: po dolgotrajnih poskusih v slabih pogojih so opazili neke spremembe v dometu, pa tudi v zvoku.

— Čas iskanja: ob enakih pogojih — za osebe, ki so dobro izučene za iskanje, je čas, ki ga potrebujejo, da bi določili mesto zakopane žrtve, 5 do 10 minut, pa naj bo to peš 2 ali radar.

Če pa so iskalci manj vajeni, se zdi, da je lažje določiti točno lokacijo z radarjem kot s piepsom 2.

— Prednosti: natančnost v zasnovi; zanesljivost, preprosta uporaba, zadovoljiva slišnost, avtomatičnost, možnost usmerjanja, neodvisnost.

— Pomanjklivosti: prekinitev uravnavanja glasnosti, vzdržljivost je treba še preveriti.

Te detektorje že množično uporabljajo in so rešili že več ljudi izpod plaz. Torej je njihova učinkovitost nedvomna.

V Franciji je v uporabi približno 6000 aparatov pieps 1 in 2 — frekvenca 2,5 KHz — imajo jih predvsem društva in klubi,

— 6000 aparatov Autophon VS 68 — frekvenca 457 KHz — uporabljajo jih predvsem vojaštvo in večina reševalcev,

— neznano število aparatov radar — frekvenca 457 KHz.

Te aparate pa lahko prilagajajo med seboj le po frekvenci. Kaj torej storiti?

Ker so to aparati, ki rabijo varnosti, hribovec pa ne pozna meja, bi se morali v

mednarodnem merilu odločiti za eno samo frekvenco (za 457 KHz so se že odločili Švicariji), kajti to je tudi želja vseh uporabnikov. Obenem pa upajo, da se ne bo pojavila še neka tretja frekvenca, ki bi bila obvezna za vse, saj bi bilo skoraj nemogoče predelati vse detektorje, ki so že zdaj v uporabi (12 000—14 000 aparatov). Na tržišču pa sta še dva izdelka: svetleča se palica in »balon-priča-Holder«. Svetleča se palica je prišla iz ZDA. Palica tehta 25 g, je nezdroljiva, v jasni noči jo je mogoče videti do 2 km daleč približno 10 ur. Velikost: dolžina 15 cm ϕ 2 cm.

B. B.

NAGRADA UIAA

Nagrada UIAA 1980 na 28. filmskem festivalu v Trentu — je dobil film »Operation Survie Solitaire Huascarán«, (Operacija — Preživetje Huascarán) francoskega režiserja Nicolasa Jaegerja.

Člani posebne žirije, ki so jo sestavljali — predsednik UIAA Pierre Bossus in člana stalnega odbora UIAA Felice C. Jaffé in Guido Tonella, menijo, da je film Nicolasa Jaegerja, ki obravnava človekove reakcije, ki so se pojavljale v 60 dneh, kolikor so jih preživel na višini 6700 m, nenavadno zanimiv dokument, pomemben s humanističnega vidika, pa tudi z vidika znanstvenih raziskav. Tako bo kar precej pripomogel k raziskavam, ki igrajo pomembno vlogo v Zdravniškem odboru, ki ga je pred kratkim ustanovila UIAA.

Zdravniški odbor so ustanovili zato, da bi raziskali pogoje, v katerih živijo alpinisti na velikih višinah, in bi odpravil probleme, ki jih velike višine človekovemu organizmu povzročajo.

M. G.

NA KRATKO...

MLADI PLANINCI NA OŠ NA ŽAGI:

S šolskim letom je bilo konec tudi planinske šole. Enkrat na teden so učenci tretjega in četrtega razreda obiskovali planinsko šolo. Skoraj vsa predavanja so spremljali barvni diapozitivi ali pa so vsebovala praktični prikaz gibanja, življenja, spoznavanja nevarnosti in varstva gorske narave. Radi so se udeleževali izletov. Za zaključek so šli na Kobariški Stol. Planinci so o svojih izletih vodili tudi vzorne dnevnike. Preden so začeli svoje počitnice, so še dejali, da bi tako šolo radi tudi v prihodnjem šolskem letu.

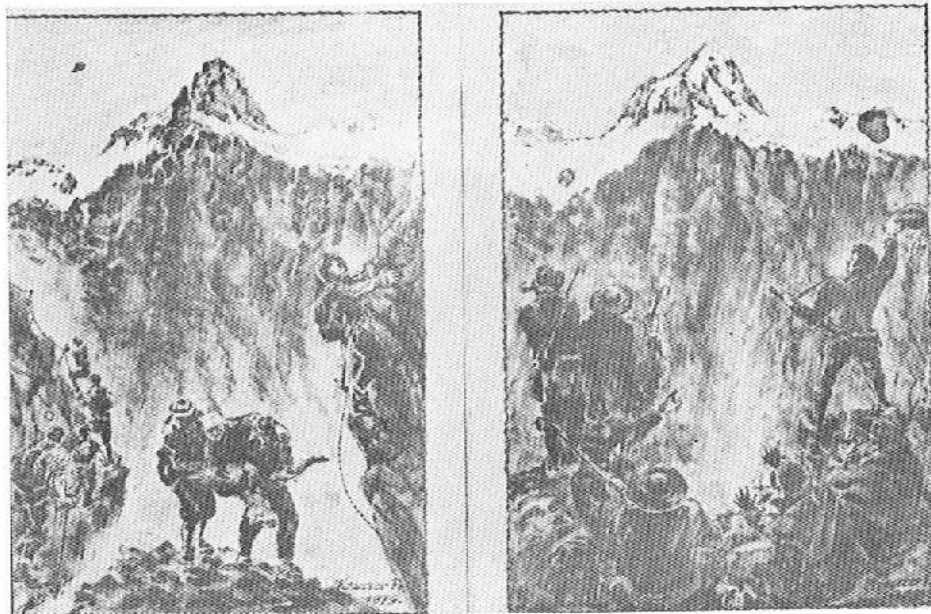
Boris Mlekuž

PD DOVJE-MOJSTRANA:

Zahvalnica Triglavске muzejske zbirke PD Dovje-Mojstrana. Osnutek je napravil Franc Kreuzer v letu 1979.

LIUBLJANSKA PLANINSKA DRUŠTVA:

Od skupaj 52 PD, kolikor jih je na ljubljanskem območju, oskrbuje planinske domove manj kot polovica teh društev ali točno — 17 društev. Vseh domov, planinskih koč, zavetišč in bivačkov pa je 25 in so raztreseni od najvišje v Jugoslaviji (Triglavski dom na Kredarici) do »najnižje« (Bife v Črnomlju).

Iz muzejske zbirke PD Dovje-Mojstrana (vizitka, diploma GRS)

28. FESTIVAL FILMOV O GORAH IN RAZISKOVANJU:

V letošnji festivalski žiriji so bili predstavniki Italije, Velike Britanije, Švice in Francije, predstavniki UIAA, predstavnika službe za turizem in prireditve, Jugoslavijo je tokrat zastopal Mladen Hanzlovsky.

RAZSTAVA NEPALSKE UMETNOSTI IN ARHITEKTURE V TRENTU:

Bila je v začetku maja v dvorani »Tromba«, pri organizaciji pa sta sodelovali tudi UNESCO in nepalska vlada. Obisk te razstave je pokazal veliko zanimanje za navade, nošo, za kulturo in tradicijo Nepala — za dediščino, ki ji grozi, da se bo v nekaj letih razkropila po vsem svetu. Zaradi tega je UNESCO pozval vse, ki se zanima za nepalsko kulturo, naj začne po svetu zbirati tudi to bogato dediščino. Temu vabilu so se odzvale tudi nekatere evropske države.

M. G.

ŠTAJERSKO-ZAGORSKA POT:

Pred več kot desetimi leti so planinci iz Slovenije in Hrvaške trasirali malo bratsko transverzalo »Štajersko-zagorsko pot«. To transverzalo je doslej prehodilo 518 planincev. Pot se začne na Knežcu, pri domačiji Franca in Borisa Kidriča, obišče Boč, Donačko goro, na njej so pla-

ninci iz Rogatca postavili novi planinski dom, Ollmje pri Podčetrtku, kraj, znan po starodavni lekarni, Rodico itd. V Hrvaškem Zagorju obišče Strahinjšico nad Krapino, Kuno goro nad Pregrado, Vno goro, starodavni grad celjskih grofov Tabor grad nad Desiničem itd.

Na tej poti se planinec sreča z Zagorsko planinsko potjo, marsikateri planinec od tiste prve žige te poti ob obisku Štajersko-zagorske poti in potem nadaljuje pot po obeh transverzalah.

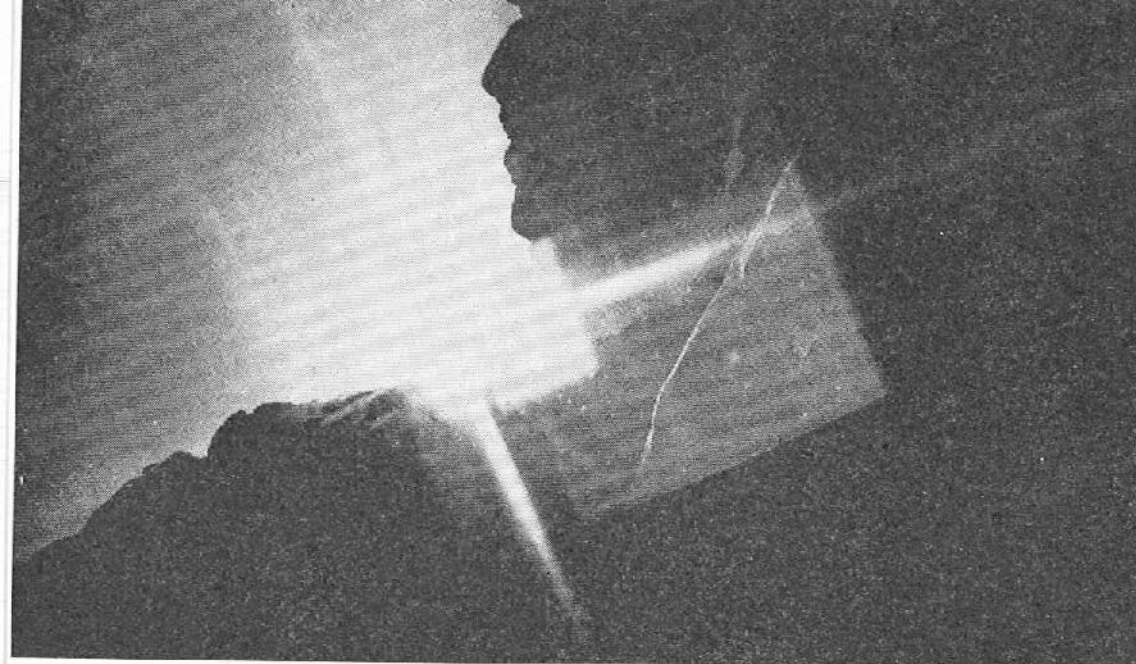
Prav bi bilo, če bi planinci pričeli bolj množično zahajati tudi v to pokrajino, ki je znana tudi po zgodovinskih dogodkih.

Franc Ježovnik

IZPIS IZ JOURNAL OF THE JAPANESE ALPINE CLUB SANGAKU, pol. LXXIV/1979:

Japonski Alpine Club so bili ustanovili leta 1905. Uspehi japonskih alpinistov, ki so brez dvoma na čelu v odkrivanju Himalaje in beležijo največ fantastičnih vzponov v najvišjih gorah sveta, so številni in v glavnem dobro znani. Samo leta 1978 so se med drugim povzpeli na:

- Dhaulagiri I — jugovzhodnem grebenu,
- Dhaulagiri — po južnem stebri prvenstveno
- Langtang Lirung — prvenstveni vzpon
- Baintha Brakk — južna stena
- Nun — vzhodni greben
- Nun — 20 dni v zahodnem grebenu

Obraz v skalnatem robu

Foto L. Lenčak

— Anapurna južna — po jugozahodnem grebenu

— Haramoš — severna stena

— Manaslu — žepna naveza dveh

Manj znana je organizacija japonskih plezalcev oziroma alpinistov. Predsednik (JAC) je Elzaburo Nishibori. Klub vodi komite 17 članov in odbor, ki ga sestavlja 19 članov. Klub ima 19 sekcij, ki delujejo v različnih japonskih pokrajinah.

M. P.

PLANINSKE TRANSVERZALE V CELJSKI REGIJI:

V tej regiji je več transverzal. Med najbolj obiskane sodi Savinjska pot in Šaleška planinska pot. Med njima je tudi »rahlo«¹ tovariško tekmovalstvo. Rezultat pa je že dlje časa neodločen. Šaleško pot je po podatkih MDO prehodilo do 1. 6. letos 617 planincev, na Savinjski planinski poti pa sta bila do tega časa dva planinca več!

PIONIRSKI ODRED IVANKE URANJEK:

Ta odred, ki deluje na Osnovni šoli Nada Cilenšek, je prejel priznanje Občinske konference ZSMS in sicer za prizadevno delo v interesnih skupinah, med katerimi izstopa prav planinska sekcija.

IGRA NARAVE:

V šesti številki Planinskega Vestnika je bil objavljen obraz Ajdovske deklice v Pri-sojniku.

Pošiljam vam še jaz obraz, ki ga je izklesala narava. Posnel sem ga na poti na Jalovec, ko sem šel v smeri proti Vršiču. Bil je ravno sončni zahod.

Slika je pokončna in je lepo videti človeški obraz. Lep pozdrav, L. Lenčak.

(Vabilo za sodelovanje v iskanju znamenitosti v naravi še velja!)

PD SATURNUS LJUBLJANA:

Praznuje letos 10-letnico delovanja. To obletnico so praznovali na Dan borca v Koči pri sedmerih jezerih. Ob tej priložnosti so razvili tudi društveni prapor in se pobratili s PD Georgij Naumov iz Bitole.

CICIBANI-PLANINCI OBČINE ILIRSKA BISTRICA:

17. junija je bilo 3. srečanje cicibanov-planincev občine Ilirska Bistrica v Jelšanah. Srečanja se je udeležilo 250 mladih planincev.

PLANINCI SAVINJSKE DOLINE:

Planinci Savinjske doline stojijo pred velikimi dosežki. Planinci PD Tabor sporočajo, da so odprli planinsko kočo pod Krvavico. Planinci PD Prebold obnavljajo šolo na Mariji Reki, njihova zagnanost obeta, da bo v prvih dneh septembra odprta prijetna planinska koča.

Telefoni:

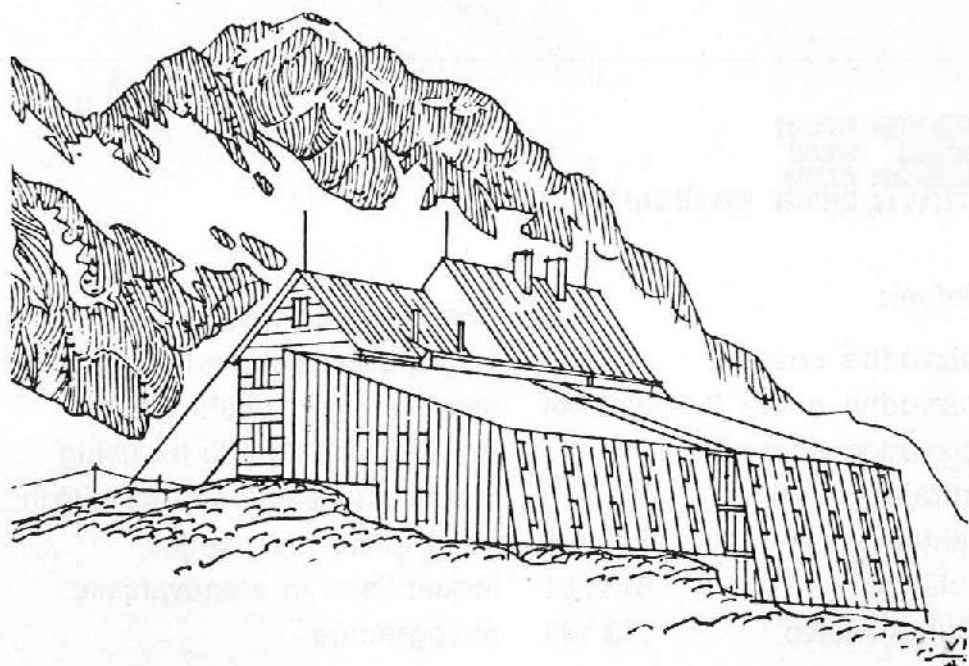
Proizvodne enote I.	317 848	Specializirani smo za
Proizvodne enote II.	313 144	vzdrževalna dela, adaptacije
Proizvodne enote III.	313 427	stanovanjskih, poslovnih in
Centralni obrati	341 910	industrijskih zgradb ter uslug
Direktor	314 361	s področja gradbeno obrtniških
Tajništvo	313 281	del. Vršimo tudi manjše
Računovodstvo	313 145	industrijske in stanovanjske
		novogradnje

Tovarna barv in lakov Color, Medvode

TOZD PREMAZI

PROIZVODNI PROGRAM:

oljnate barve, industrijski kiti, temeljne barve, oljnati laki in emajli, sintetični laki in emajli, asfaltni laki, katranske in bitumenske barve, disperzijske paste in barve, premazna sredstva odporna na kemikalije in vodo, reakcijski (dvokomponentni) laki in emajli, premazna sredstva za gradbeništvo, premazna sredstva za motorno industrijo, za železnice in železne konstrukcije, nitrocelulozni laki in emajli, barve po posebnih tehničnih pogojih, aluminijske barve in barve odporne na visoke temperature, firmeži, štand olje in sikativi, razredčila, barve za tropske pogoje (fungicidne), IRH barve za pomorstvo, ladijske barve.

Kredarica jutri...

Darujte za njeno obnovo
in izgradnjo Triglavskih žičnic!